

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Meidän Nuppula leikkii!

Yhteisöllisyyden ja vuorovaikutustaitojen
edistäminen teematyöskentelyä ja
leikkipedagogiikkaa soveltamalla

Lehtinen, Maria

Laurea-ammattikorkeakoulu
Tikkurila

Meidän Nuppula leikkii!
Yhteisöllisyyden ja vuorovaikutustaitojen edistäminen
teematyöskentelyä ja leikkipedagogiikkaa soveltamalla

Maria Lehtinen
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2014

Maria Lehtinen

Meidän Nuppula leikkii!

Yhteisöllisyyden ja vuorovaikutustaitojen edistäminen teematyöskentelyä ja leikkipedagogiikkaa soveltamalla

Vuosi

2014

Sivumäärä

63+6

Opinnäytetyön aiheena oli yhteisöllisyyden ja vuorovaikutustaitojen edistäminen yksityisessä ryhmäpäiväkoti Nuppulassa. Toimintatutkimuksen tarkoituksena oli pedagogisen toiminnan kehittäminen teematyöskentelyn ja leikkipedagogiikan menetelmillä. Opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisesti tiiviissä yhteistyössä ryhmäpäiväkodin aikuisten ja lasten kanssa. Kehittämistyön tarkoituksena oli yhdistää lasten oma leikki ja aikuisten ohjattu monipuolinen toiminta. Toiminta koostui kolmesta yhteisestä teemaleikkipäivästä kolmen viikon aikana. Yhteiset leikkiteemat suunniteltiin lasten toiveiden ja palautteiden pohjalta.

Työn toiminnalle oli asetettu kolme tavoitetta. Ensimmäinen tavoite oli saada koko ryhmäpäiväkoti innostumaan yhteisestä toiminnasta. Leikkiteemat ja roolivaatteet innostivat lapset osallistumaan. Toisena tavoitteena oli kiinnittää huomiota siihen, miten toisia kohdellaan. Yhteisleikeissä keskityttiin vuorovaikutustaitojen edistämiseen sekä sosiaalisten taitojen vahvistamiseen. Kolmantena tavoitteena oli luoda lapsille ja aikuisille yhteisiä leikkikokemuksia. Leikkipedagogisin menetelmin lapset ja aikuiset loivat yhdessä satumaaailmoja teemoista, jotka herätettiin eloon leikkien ja taideaineiden yhdistelyllä. Yhteiset leikkikokemukset edistivät yhteenkuuluvuuden tunnetta, lasten osallisuutta ja kehittivät leikkien laatua. Opinnäytetyön arvioinnissa käytettiin ryhmäpäiväkodin lasten ja aikuisten haastatteluja, työpäiväkirjaa ja valokuvausta. Opinnäytetyössä käytettyjä menetelmiä voidaan soveltaa hyvin monipuolisesti päiväkotien tiloissa. Lapset tarvitsevat enemmän yhdessä toimimisen kokemuksia yksilökeskeisten ja aikuislähtöisten toimintatapojen sijaan.

Avainsanat: yhteisöllisyys, vuorovaikutus, leikkipedagogiikka, teematyöskentely

Maria Lehtinen

Our Nuppula plays!

Promotion of communality and interaction applying by theme working and pedagogy of play

Year	2014	Pages	63+6
------	------	-------	------

The aim of this Bachelor`s thesis was to promote communality and interaction in the private group day care centre Nuppula. The purpose of the activity analysis was to develop the pedagogic action with the methods of theme working and the play pedagogies. This thesis was carried out functionally in close cooperation with the adults and the children of Nuppula. The purpose of the development work was to combine the children`s own play and the adult`s directed action. The operation consisted of three common theme play days during three weeks. I had planned these play themes based on the children`s wishes and feedback.

I set three goals for the thesis. The first one was to get the whole kindergarten join in activities. Children were inspired by play themes and role clothes which helped them to participate. The second goal was to help children notice how they treat each other. In the common plays we focused on the promotion of the interaction and strengthened social skills. The third objective was to create play experiences which are common to children and adults. With the method of play pedagogy, children and adults created fairylands together according to the themes. The fairy tales were woken to life by playing and combining different art forms. In this thesis common play experiences promoted the feeling of solidarity, the children`s participation and developed the quality of the plays. The methods that have been used in this thesis can be applied in any day care center in many ways. In my opinion children need more experiences in acting together instead of adult perspective only.

Keywords: communality, interaction, theme working, pedagogy of play

Sisällys

Johdanto.....	6
2 Toimintatutkimuksen tavoitteet	8
2.1 Toiminnan tavoitteet ja arviointikysymykset	8
2.2 Henkilökohtaiset oppimistavoitteet ja arviointikysymykset	9
2.3 Arviointimenetelmät.....	10
3 Vuorovaikutus ja leikki yhteisöllisyyden rakentajana	10
3.1 Lasten ja aikuisten vuorovaikutus päiväkodissa	11
3.2 Lasten yhteisöllisyys ja yhteenkuuluvuus	14
3.3 Yhteisten leikkimaailmojen merkitys lapsen kehitykselle	16
3.3.1 Leikkipedagogiikka lasten ja aikuisten yhdistäjänä	19
3.3.2 Teematyöskentely -kokemuksellinen työskentelytapa.....	20
4 Toiminnalliset menetelmät ja opinnäytetyön prosessi	20
4.1 Havainnointi ja haastattelut suunnittelun perustana	21
4.2 Yhteiset teemaleikkipäivät	23
5 Yhdessä leikkimään! - opinnäytetyötoiminnan toteutus.....	25
5.1 Prinsessoiden ja ritarien seikkailumaailma	26
5.1.1 ”Leikitään uudestaan!” -Lasten ja aikuisten palaute satuseikkailusta .	32
5.2 Päivä eläimenä	34
5.2.1 ”Tuntui kivalta halata!” -lasten ja aikuisten palaute eläinpäivästä	40
5.3 Kesäpäivä talven keskellä	41
5.3.1 ”Sun jutut on niin kivoja!” -lasten ja aikuisten palaute kesäpäivästä..	46
6 Tavoitteiden arviointi	48
6.1 Iloisella yhteisleikillä kohti toiminnan tavoitteita	50
6.2 Lapsilähtöisen ohjauksen ja henkilökohtaisten tavoitteiden arviointi.....	53
7 Tulokset ja pohdinta	56
8 Opinnäytetyöprosessin eettisyys	61
Lähteet	64
Liitteet.....	67
Liite 1 Tutkimuslupa.....	67
Liite 2: Lupakysely lasten vanhemmille.....	68
Liite 3. Lasten ja aikuisten palautehaastattelun runko	69

Johdanto

Nykyajan yhteiskunta on hyvin yksilökeskeinen ja lasten maailmasta katsottuna myös varsin aikuislähtöinen. Ajankohtaisessa varhaiskasvatuskeskustelussa keskeiseksi on noussut huomion kiinnittäminen lapsen osallisuuteen, vuorovaikutukseen ja lasten leikkien laatuun. Lapsen osallisuuden kehittäminen edellyttää varhaiskasvatuksessa aikuislähtöisten toimintatapojen muuttamista (Karlsson, 2000, 183). Lapsen aloittaessa päivähoiton, hänelle tulee kodin lisäksi toinen yhteisö. Ihminen kuuluu elämänsä aikana moniin eri yhteisöihin. Yhteisöllisyys ja sosiaalinen vuorovaikutus liittyvät kiinteästi toisiinsa ja niiden edistäminen päivähoitossa on lapsen osallisuuden, leikkien ja oppimisen kannalta keskeistä. Toimiva päiväkotiyhteisö luo parhaat edellytykset lasten tasapainoiselle kehitykselle (Haapamäki, Kaipio, Keskinen, Uusitalo, Kuksa, 2000). Leikeissä tarvitaan lasten ja aikuisten lähentymistä.

Yksityinen ryhmäpäiväkoti Nuppula toivoi uusia kehitysideoita ryhmäpäiväkodin toiminnan pedagogiseen suunnitteluun ja toteutukseen sekä toivotti tervetulleeksi uusia työskentelymenetelmiä erityisesti ohjauksen ja opettamisen menetelmien päivittämisessä. Toiminnallisen opinnäytetyön aiheena oli yhteisöllisyyden ja vuorovaikutustaitojen edistäminen teematyöskentelyä ja leikkipedagogiikkaa soveltamalla ryhmäpäiväkoti Nuppulassa. Opinnäytetyö vastasi ryhmäpäiväkodin toiminnan kehittämistarpeeseen ja opinnäytetyön tavoitteet oli laadittu yhdessä ryhmäpäiväkodin yhteyshenkilön kanssa.

Ryhmäpäiväkoti Nuppula sijaitsee Tervakoskella Janakkalan kunnassa. Nuppulassa vieraillessa on aistittavissa rauhallinen ja iloinen ilmapiiri, joka huokuu lapsista ja heidän intensiivisistä leikeistään. Kodinomaisen leikkiympäristö on täynnä lasten leikkiä, iloista puheenporinaa ja naurun hetkiä. Yksityisen ryhmäpäiväkoti Nuppulan varhaiskasvatuksen toiminta-ajatus perustuu Janakkalan kunnan varhaiskasvatussuunnitelman päämäärään: iloinen ja aktiivinen lapsi, lapsilähtöisessä, kehittävässä ja kasvatuskumppanuutta kunnioittavassa varhaiskasvatuksen toimintaympäristössä (Janakkalan kunnan varhaiskasvatussuunnitelma 2006). Nuppulan omassa varhaiskasvatussuunnitelmassa korostuu lisäksi turvallinen ja kodinomaisen kasvuympäristö, monipuolinen oppimisympäristö ja luova lapsilähtöinen leikkiympäristö (Nuppulan varhaiskasvatussuunnitelma). Nuppulassa lapsilla on useasti päivässä vapaus valita leikkinsä ja vaikuttaa niiden sisältöön omaa luovuutta käyttäen. Vapaan leikin ohella päiväkotiryhmä toimii yhdessä monipuolisissa toimintatuokioissa ja retkillä. Viikko-ohjelma sisältää askartelua, musiikkia, lelupäivän, englannin opetusta, ulkona liikkumista, isovanhempien päiviä, kirjaston satutunnit ja toisinaan yhdessä leipomista. Nuppulassa on kokoaikaisia ja osa-aikaisia lapsia sekä viereisessä esikoulussa käyviä esikoululaista. Kahden aikuisen ryhmässä lapsia on päivittäin hoidossa kymmenkunta. Ryhmän sisätilat ovat avarat, valoisa ja moniin leikkeihin helposti muunneltavat. Ryhmäpäiväkodin tilat palvelevat hyvin lasten leikkejä ja antavat niihin valinnan vapautta. (Toimintasuunnitelma, 2013-2014.)

Ryhmäpäiväkoti Nuppula suhtautuu avoimesti ja sitoutuneesti Janakkalan varhaiskasvatussuunnitelman mukaiseen ammatillisen osaamisen ja lapsen päivähoidon laadun kehittämiseen säännöllisillä koulutuksilla. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää Nuppulan lapsilähtöistä toimintaa ja tuoda uusia toimintamenetelmiä vapaaleikin ja ohjauksen välille ajankohtaisen varhaiskasvatuskeskustelun teemoihin liittyen. Opinnäytetyön aiheen rajaus muovautui Nuppulan toimintaa havainnoimalla, lasten toiveita kartoittamalla ja henkilökuntaa haastatteleamalla. Keskeisenä kehittämisen kohteena oli luoda ryhmäpäiväkodin lapsille ja aikuisille yhteisiä leikkikokemuksia ja saada koko ryhmä innostumaan yhteisestä toiminnasta. Teematyöskentely antaa lapsille mahdollisuuden vaikuttaa leikkiteemaan ja leikkipedagoginen kasvatustoite luo lapsia kiinnostavista saduista leikkimaailmoja, joissa lapset pääsevät elämään satua todeksi valitsemiinsa rooleihin eläytyen. Leikkipedagogiikan avulla lapset tulevat tietoisiksi ympäristöstään ja harjoittelevat yhteisöllisyyttä tukevia positiivisia vuorovaikutustaitoja (Linqvist, 1998). Lasten ja aikuisten lähentyminen yhteisiin leikkeihin ja teemoihin palvelee ryhmän yhteisöllisyyden ja lapsilähtöisen työskentelytavan edistämistä. Yhteisöllisyyden edistämistä pidetään tärkeänä, sillä se lisää toisten kunnioittamista, erilaisuuden arvostamista sekä kykyä toimia joustavasti erilaisissa tilanteissa (Hännikäinen&Rasku-Puttonen,2006:13). Voidaan sanoa, että opinnäytetyössäni kyse oli lasten itseohjautuvan leikin ja ohjatun yhteistoiminnan yhdistämisestä pedagogista toimintaa kehittämällä.

Kehittämistyö koostui kolmesta toiminnallisesta yhteisleikkipäivästä, joiden teemat olivat lasten toivomia. Lasten vanhemmat osallistuivat yhteistyöhön tuomalla kotoa leikkiteemoihin liittyviä roolivaatteita. Teeman rajasivat toimintaa sopivasti ja leikkipedagogiikan menetelmillä leikeistä muodostui kokemuksellisia ja yhteisiä satuseikkailuja, jotka mahdollistivat kaikkien osallisuuden ja jokaisen lapsen kuulemisen.

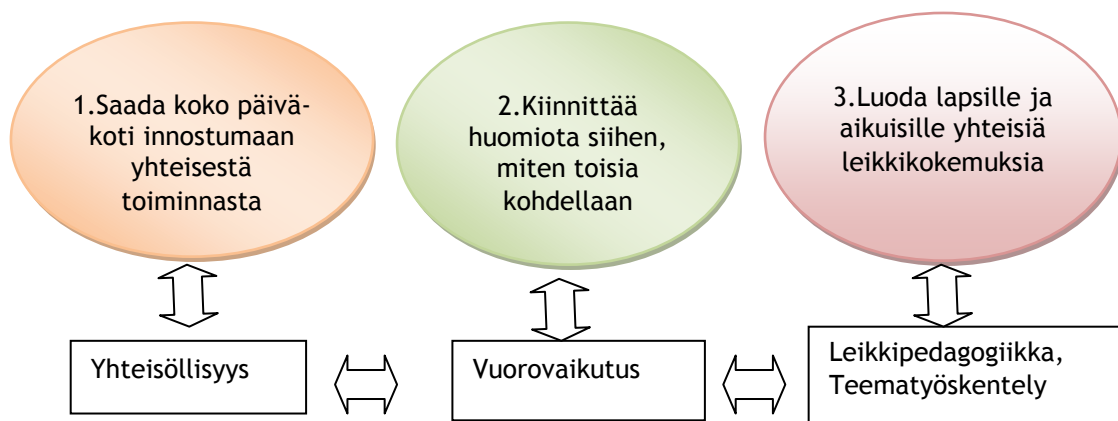
Tutkimusluvan (liite 1) toimintatutkimukselleni sain Janakkalan kunnan varhaiskasvatusjohtajalta. Myös ryhmäpäiväkoti Nuppulan lasten vanhemmat antoivat luvan lasten osallistumiseen opinnäytetyön toimintaan ja valokuvaukseen opinnäytetyön raporttia varten (liite 2).

2 Toimintatutkimuksen tavoitteet

Opinnäytetyö toteutettiin toimintatutkimuksena. Toimintatutkimus on tutkimuksellinen lähestymistapa, jossa voidaan hyödyntää laadullisen ja määrällisen tutkimuksen menetelmiä, kuten haastatteluja, havainnointia ja kyselyitä. Kyse on tutkimisesta ja vallitsevien käytäntöjen muuttamisesta. Keskeistä on tutkijan ja tutkittavan yhteistyö sekä tutkittavien aktiivinen osallistuminen muutosprosessiin. Tutkimisprosessin syklisyydellä tarkoitetaan sitä, että toimintatutkimuksessa suunnittelu, toiminta ja arviointi vuorottelevat. Raportin tehtävänä on toiminnan kehittämisen systemaattinen kuvaaminen. (Kuula, 2012.) Toimintatutkimus voidaan nähdä myös tapaustutkimuksen yhdetä versiona, sillä se perustuu aina johonkin tapaukseen. Toimintatutkimuksessa tutkija on osallisena kohteensa toiminnassa, havainnoinnissa ja arvioi samalla toimintaa. (Lehtonen, 2007:245-246.)

Aluksi määrittelen opinnäytetyölle määritellyt tavoitteet, jotka oli suunniteltu yhteistyössä ryhmäpäiväkodin yhteishenkilön kanssa lapsiryhmän toiminnan kehittämistarpeista lähtöisin. Olin jakanut tavoitteet toiminnan tavoitteiksi ja henkilökohtaisiksi oppimistavoitteiksi. Tavoitteille olin asettanut arviointikysymykset, joiden avulla toiminnan tuloksia ja kokonaisuutta oli lopuksi tarkoitus arvioida. Käsittelen myös toiminnallisessa opinnäytetyössä käytettäviä dokumentointitapoja arviointimenetelminä.

2.1 Toiminnan tavoitteet ja arviointikysymykset

Kuvio 1: Toiminnan tavoitteet, ulottuvuudet ja menetelmät

Opinnäytetyölle asetettiin kolme tavoitetta liittyen vuorovaikutuksen ja yhteisöllisyyden tukemiseen ja edistämiseen sekä leikkipedagogiikan ja teematyöskentelyn keskeiseen perusideaan liittyen. Ensimmäinen tavoite oli saada koko päiväkotikiinnittämään yhteisestä toiminnasta. Tarkoituksena oli luoda lapsille uudenlaista mielekästä toimintaa, johon saadaan kaikki innostuneena mukaan ryhmäpäiväkodin aikuiset mukaan lukien. Päiväkodissa tärkeimpiä vuo-

rovaikutuksen ja yhteisen toiminnan tavoitteita on yhteisöllisen me-tunteen tunteen saavuttaminen (Ikonen, 2006:156). Ensimmäisen yhteisöllisyyteen liittyvän tavoitteen arviointikysymykset olivat ”Osallistuivatko kaikki yhteiseen toimintaan?”, ”Oliko yhteinen tekeminen mielisää ja miten tämä ilmeni?” Näillä arviointikysymyksillä oli tarkoitus saada vastauksia siihen, saatiinko koko päiväkotia innostumaan yhteisestä teema- ja leikkitoiminnasta. Toisena tavoitteena oli kiinnittää lasten huomiota siihen, miten toisia kohdellaan. Tämä tavoite kytkeytyy sosiaalisten vuorovaikutustaitojen edistämiseen. Arviointikysymys toiselle tavoitteelle oli ”Tapahtuiko muiden kohtelussa muutoksia? Millaisia?” Kysymyksen tarkoitus oli hakea vastaus-ta siihen, vaikuttiko toiminta esimerkiksi lisäävän lasten positiivista kommunikointia, neuvot-telukykyä tai muita hyväksynnän osoittamisen merkkejä toisia kohtaan.

Kolmantena tavoitteena oli luoda ryhmäpäiväkodin lapsille ja aikuisille yhteisiä leikkikoke-muksia. Nuppulassa lapsia tuetaan itseohjautuvassa vapaaleikissä ja lapset saavat itse valita leikkinsä ja vaikuttaa niiden sisältöön esimerkiksi eri leikkejä yhdistelemällä. Näyttelemine ja tietynlaiset teemat ovat lapsille tuttuja erilaisten juhlien muodossa. Opinnäytetyön tarkoi-tuksena olikin hyödyntää näitä lasten aikaisempia kokemuksia ja mielenkiinnon kohteita tee-matyöskentelyä ja leikkipedagogiikkaa yhdistelemällä. Toiminnan tarkoituksena oli kehittää teematyöskentelyä sekä lähentää lasten leikkejä ja aikuisten ohjausta toisiinsa. Leikkipe-da-gogiikan menetelmillä luotiin lapsille ja aikuisille yhteisiä toiminta- ja leikkimaailmoja yhtei-söllisyyden ja vuorovaikutustaitojen vahvistamiseksi. Nuppulan lapset osoittivat haastatteluis-sa suurta mielenkiintoa erilaisiin rooli- ja seikkailuleikkeihin. Ryhmäpäiväkodin toimintaa ha-vainnoidessa esille nousi leikkitoiminnan kehittämismahdollisuus aikuisten ja lasten maailmo-jen lähentämisessä. Mielestäni Nuppulan lasten erinomaiset leikkitaidot, aikuisten monipuoli-set ohjaustaidot ja helposti muunneltavissa oleva leikkiympäristö antoivat loistavan mahdolli-suuden näiden yhdistämiselle leikkipedagogiikan menetelmällä. Arviointikysymys kolmannelle tavoitteelle oli ”Millaisia yhteisiä leikkikokemuksia lapset ja aikuiset saivat?”

2.2 Henkilökohtaiset oppimistavoitteet ja arviointikysymykset

Henkilökohtaisia oppimistavoitteita olin asettanut itselleni toiminnan suunnittelusta, ohjauk-sesta, toiminnasta ja toimintaprosessin arvioinnista. Tavoitteenani oli kehittyä toiminnan suunnittelijana niin, että lasten mielipiteet, toiveet ja ideat ovat läpi suunnitteluprosessin vahvasti toiminnan suunnittelun ja toteutuksen perustana. Toisena tavoitteeni oli oppia ja kehittyä ohjaajana, joka rakentaa yhteistä leikkiä yhdessä lasten kanssa. Kolmanneksi tavoit-teekseni asetin tavoitteen oppia yhdistelemään eri taidelajeja ja toimintamuotoja ohjaukses-sa ja leikissä. Viimeisenä henkilökohtaisena tavoitteenani oli oppia arvioimaan tavoitteiden onnistumista ja koko toimintaprosessia. Arviointikysymykset selvittävät ”Miten lasten näkö-kulma on huomioitu toiminnan suunnittelussa?”, ”Kuinka ryhmän ohjaus ja yhteiset leikit oli-

vat onnistuneet?”, ”Onko taidelajien ja leikkien yhdistely ollut onnistunutta? Miksi?” ja ”Miten arviointiprosessi on sujunut?”

2.3 Arviointimenetelmät

Opinnäytetyön arvioinnin tukena käytin henkilökohtaista työpäiväkirjaa, johon kirjasin koko työskentelyprosessin tapaamiskerrat, haastattelut ja havainnointit. Suunnittelu- toiminta- ja arviointiprosesseissa tarkoituksena oli jatkuva lapsinäkökulman huomioiminen. Lapsinäkökulman huomioiminen on tärkeää siksi, että se jää usein huomiotta tarkastellessa lapsia vain ammattilaisten näkökulmasta (Karlsson, 2000:37). Arvioinnin tukena käytin lasten haastatteluja, henkilökunnan haastatteluja, havainnointia ja valokuvausta. Pyysin lasten vanhemmilta lupaa valokuvata lapsia niin, että anonymiteetti säilyy, sillä koen valokuvien havainnollistavan ja tukevan toiminnan kuvausta ja arviointia. Kuvia ja tekstiä yhdistämällä voidaan korostaa asian pääkohtia ja viestiä tapahtumien yksityiskohdista (Raento,2007:265-266). Jokaisen toimintakerran jälkeen oli tarkoitus pyytää palautetta lapsilta sekä henkilökunnaltakin. Lapsien haastatteluissa käytin mukana kuvia lapsen ilmaisun apuna ja tukena. Vuorovaikutustaitojen ja yhteisöllisyyden edistämisen arvioinnissa oli keskeistä ottaa huomioon niin aikuisten kuin lastenkin näkökulma. Molemmat perspektiivit huomioon ottaen muodostetaan tasavertainen ja yhteisöllinen tarkastelukulma (Karlsson, 2000: 38).

3 Vuorovaikutus ja leikki yhteisöllisyyden rakentajana

Suomalaisen varhaiskasvatuksen juuret ovat lähtöisin fröbeliläisestä pedagogiikasta, jossa keskeistä on aikuisten ohjaama toiminta, lasten itseohjautuvat luovat leikit sekä aikuisten ja lasten rinnakkain työskentely erilaisten tehtävien parissa. 1970-luvulla tämä traditio muuttui behavioristiseksi kasvatussuuntaukseksi, korostaen aikuisjohtoisuutta ja toimintatuokiokeskeistä toimintaa koulun oppiainejakoon perustuen. Viime vuosikymmeninä varhaiskasvatuksen pedagoginen ote on hiljaisesti vahvistunut ja lapsi-aikuinen-valtasuhde on joutunut muutos-paineisiin. (Turja, 2012:43) Uusimpien tutkimustietojen mukaan lapset ovat aktiivisia, osaa-via, toiminnallisia ja yhteistyöhaluisia (Karlsson, 2000:182). Näkemys yhteisössään aktiivisena vuorovaikutuksen osapuolena toimivasta lapsesta näkyy varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005), jossa tuodaan esiin Suomen ratifioiman Lapsen oikeuksien sopimuksen (asetus 60/1991) lähtökohdat lapsen oikeudesta tulla kuulluksi ja mielipiteiltään kunnioitetuksi sekä lapsen oikeus osallistua kasvatustoiminnan suunnitteluun ja toteutukseen (Turja,2012:43-44). Varhaiskasvatuksen ammattikäytäntöjen murros ja kasvatuseräajattelun muutos siirtävät painopistettä lapsilähtöiseen ja vuorovaikutukselliseen toimintakulttuuriin.

Päiväkoti-ikäisen lapsen tärkein kehitysvaihe on lapsen itsetunnon kehittyminen ja minuuden vahvistaminen. Tasapainoisen kehityksen kannalta lapsen kokonaisvaltainen kohtaaminen ja lapsen tarpeiden tunnistaminen on perinteistä kasvatustavoiteajattelua tärkeämpää. Lapsi tarvitsee turvallista ja pysyvää aikuisen läsnäoloa ja vuorovaikutusta. Lapsen tarpeita huomioidessa keskeiseksi nousee yhteisöllisyyden hajoaminen, jonka myötä lapsuus yksinäistyy. Nykyajan tietoyhteiskunnan elektroniset virikkeet eivät tue lapsen turvallisuutta ja aikuisen välitöntä läsnäoloa lapselle. Myös pikkulasten pitkät hoitoajat syövät lasten ja vanhempien välistä yhteistä aikaa. Psykkisten rakenteiden ja taitojen kehittymiseen lapsi tarvitsee sosiaalista vuorovaikutusta ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. (Mikkola&Nivalainen, 2009:14-15.)

Onnistuneessa varhaiskasvatuksessa toimivan yhteisöllisyyden rakentaminen on tärkeää. Lapsen yksilöllisyyden ymmärtämisen ja yhteisöllisyyden tulee yhentyä toisiaan tukevaksi kokonaisuudeksi, jossa sosiaalisten vuorovaikutussuhteiden merkitys on keskeistä. (Kaipio, 2000:95). Lapsella on tarve olla muiden lasten seurassa, mutta päiväkotikäisellä lapsella ei ole vielä riittävästi taitoja yhdessä toimimiseen. Aikuisia tarvitaan ohjaamaan vuorovaikutustilanteissa ja ristiriitojen selvittämisessä. Toisten huomioon ottaminen, omien tarpeiden säätely ja yhteisöön liittyminen ovat tärkeitä taitoja, jotka opitaan vuorovaikutussuhteissa muiden lasten ja aikuisten kanssa. (Mikkola&Nivalainen, 2009:19.)

Avaan seuraavaksi opinnäytetyöni keskeisiä käsitteitä, joita ovat yhteisöllisyys ja vuorovaikutus. Näitä sosiaalisen kehityksen kannalta keskeisiä käsitteitä lähestytään opinnäytetyössä leikkipedagogiikan ja teematyöskentelyn menetelmiä soveltamalla. Tarkoituksena oli lasten leikin tukemisen kautta lisätä yhteenkuuluvuuden tunnetta ja kehittää ryhmän keskeisiä vuorovaikutustaitoja. Teematyöskentely johdattelee lapset ja aikuiset leikkimaailmoihin, joiden kautta päiväkodin leikkitoimintaa ja yhteistä tekemistä oli tarkoitus kehittää.

3.1 Lasten ja aikuisten vuorovaikutus päiväkodissa

Yhteisöt syntyvät vuorovaikutuksen ansiosta. Niinpä vuorovaikutuksen laatu on suoraan yhteydessä millaiseksi toiminnan tuloksena syntyvä yhteisö on. Vuorovaikutus toimii keskeisenä välineenä myös yhteisöjen kehittymisessä. (Haapamäki, ym., 2000:16.) Lapsella on syntymästään saakka tarve olla vuorovaikutuksessa, vastavuoroisessa kontaktissa toisen ihmisen kanssa. Vuorovaikutuskokemukset muokkaavat lapsen käsitystä itsestään ja muista ihmisistä. Riittävän hyvän vuorovaikutuksen perustaksi lapsi tarvitsee pysyviä ihmissuhteita, perustarpeisiin vastaamisen ja hyväksynnän saamisen ohella. (Lapsen ja vanhemman varhainen vuorovaikutus, 2014.)

Lapset oppivat tärkeitä sosiaalisia taitoja vuorovaikutuksessa kavereiden kanssa. Johtamisen ja seuraamisen taidot sekä ongelmatilanteiden yhteinen ratkominen ilmenevät erityisesti leikeissä. Ystävyyssuhteissa harjoitellaan sosiaalisia vuorovaikutustaitoja ja kohdataan helposti konflikteja ja väärinymmärryksiä. Lasten vuorovaikutustaitojen hauraus johtaa toisten tunteiden loukkaamiseen, mutta onnistunut vuorovaikutustilanne antaa eväitä hyvälle yhteistyölle. Kahdenkeskeinen vuorovaikutussuhde ystävyydessä muodostaa yhteisöllisyyden kehittymisen perustan. Yhteisten leikkikokemusten kautta lasten väliset ystävyyssuhteet laajenevat isompiin pienyhteisöihin, joiden kautta saavutetaan yhteisöllisyyden kokemuksia. Leikki on lapselle ainutlaatuisen monipuolinen vuorovaikutusympäristö, jossa lapset rakentavat sosiaalisia suhteitaan ja yhteistä toimintaa. Leikissä ilmenevä vuorovaikutus muodostuu erilaisiksi leikkityypistä, leikkiteemoista ja leikin päämääristä johtuen. Roolileikit ja leikkiteemat muodostuvat kulttuuriympäristön materiaaleista sekä lasten omista kokemuksista. (Ikonen, 2006:153-156, 160-163.)

Ryhmässä jokaisella jäsenellä on yksilökohtaisia ja erilaisia vuorovaikutustaitoja. Niitä ovat kuuntelemisen taito, havaitsemisen taito, puhevuoron antamisen ja ottamisen taidot sekä palautteen antamisen ja vastaanottamisentaidot. Näillä taidoilla vaikutetaan ryhmän keskeiseen vuorovaikutukseen. Vuorovaikutuskäyttäytyminen on tilanne- ja kontekstisidonnaista, ja siihen kuuluu kaikenlainen viestintäkäyttäytyminen. Eleet, ilmeet, sanavalinnat, äänet ja kosketukset sekä ja nonverbaalinen viestintä ovat osana vuorovaikutuksessa. Lapsiryhmässä on tärkeää, että kaikki tulevat toimeen keskenään erimielisyyksistä huolimatta. Se millaisia kaverisuhteita ryhmässä muodostuu, johtuu lapsiryhmän jäsenten vuorovaikutustaidoista. Kuuntelemisen ja oman puhevuoron odottamisen taidot ovat lapsille haastavia, joita tulee yhdessä ryhmän kanssa harjoitella. (Toikka&Toikka, 2006:31,33.)

Liisa Rinkinen-Holkerin väitöskirja ”aikuinen ja lapsi vuorovaikutusta rakentamassa. Diskursianalyttinen tutkimus päiväkodin arjesta (2009)” nosti esille lapsen ja aikuisen välisiä vuorovaikutussuhteiden asetelmia ja niistä johtuvia seurauksia. Tutkimuksessa korostui se, miten tärkeää kasvattajan on kuunnella lasta. Kun lasta kuunnellaan ystävällisesti, viestii se hänelle hyväksyntää ja sitä runsaammin lapsella on kerrottavaa. Lapsen oikeus olla kertojana ja aikuisen rooli olla tietäjänä, rikastuttaa vuorovaikutuksen sisältöä. Tutkimuksen mukaan palautteen laadulla, jonka aikuinen antaa lapselle, on oma merkityksensä lasten keskinäisten suhteiden rakentumisessa. Jos esimerkiksi aikuisen antama kielteinen palaute kohdistuu useammin tiettyyn lapseen, joutuvat hänen ystävyyssuhteensa helpommin koetukselle. Kasvatustyö vaatii sensitiivistä vuorovaikutusta lasten kanssa, joka edellyttää tietoisia valintoja lapsen myönteisen kehityksen tukemiseksi. (Rinkinen-Holkeri, 2011:69,80-81,84.)

Eeva-Liisa Kronqvist toteaa artikkelissaan ”Pienten lasten yhteistoiminta ja sosiaalinen dynamiikka”, että pienten lasten yhteisössä tapahtuvassa oppimisessa erittäin tärkeää on se, että

vuorovaikutus tapahtuu osaavamman kumppanin kanssa niin, että vuorovaikutuksessa on runsaasti tutkivaa ja aktiivista puhetta. Lasten keskinäinen kommunikaatio on todettu hyvin oleelliseksi. Tutkimukset osoittavat, että lapset kehittyvät osallistumisen ja toiminnallisuuden kautta yhteisönsä toimivaksi jäseneksi. Vuorovaikutus- ja leikkitaidot kehittyvät monipuolisten kokemusten avulla ja näiden edistäjänä kasvattajalla on keskeinen merkitys. (Kronqvist, 2006: 159,180-181.)

Kasvatusvuorovaikutuksesta puhuttaessa tarkoitetaan kasvatuksen käsittämistä aikuisen ja lapsen välisenä vuorovaikutuksena. Kasvatusvuorovaikutus edellyttää kaikkien osallisten välistä yhteisymmärrystä ja yhteistä toimintaa. Nämä puolestaan luovat yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta, joita pidetään kasvatusvuorovaikutuksen keskeisenä päämääränä. (Karila, Alasuutari, Hännikäinen ym, 2006:9.) Aikuisten ja lasten välinen vuorovaikutuksellisuus yhteisissä toiminnoissa edistää sitä, että lapsista tulee taitavia osallistujia omassa yhteisössään. Yhtenen toiminta auttaa lapsia arvostamaan ryhmään luonnostaan kuuluvaa erilaisuutta ja sitä kautta oppivat luottamaan toisiinsa. (Hännikäinen&Rasku-Puttonen, 2006:14.) Koska vuorovaikutuksellisuus päiväkodeissa on aikuisten organisoimaa, on ehdottoman tärkeää tiedostaa, että aikuisten ajattelusta on suuresti kiinni se, millaisena vuorovaikutus lasten arjessa todentuu (Rasku-Puttonen, 2006:125).

Sosiaaliselta dynamiikaltaan aikuisten ja lasten välinen vuorovaikutus on erilaista kuin lasten keskinäinen vuorovaikutus. Siinä esiintyy epäsymmetriaa tiedollisella tasolla sekä suhteessa valtaan. Tämän vuoksi tulee tiedostaa, että aikuinen-lapsi-vuorovaikutus voi olla usealla tapaa rajoittunutta. Vygotskyn (1987) näkemyksen mukaan epäsymmetrinen suhde osaavamman kumppanin kanssa edistää kuitenkin lapsen päättelyä ja korjaa lapsen väärinkäsityksiä. Jean Piaget (1932) puolestaan korostaa samanvertaisen yhteistyön merkitystä parhaana erilaisten näkemysten esille tuojana. Viimeisimpien tutkimustulosten mukaan eri-ikäisten lasten vertaisvuorovaikutussuhteilla on kognitiivisen kehityksen kannalta myönteisiä vaikutuksia. Yhteistoiminnan kannalta vanhemman lapsen ohjaamiskyky nuorempaa kohtaan vaikuttaa tärkeältä tekijältä, sillä nuoremmalla on taipumus vahvaan jäljittelyyn. Jäljittely auttaa nuorempaa lasta menemään mukaan vaativaankin kuvitteluleikkiin. Myös vanhempi lapsi hyötyy vertais-tuutoroinnista, koska hän voi harjoitella hyvän leikin edellyttämiä taitoja. Tutkimustulokset yleistyttäen osoittavat, että eri-ikäisten lasten vuorovaikutus on lapsille niin tärkeä oppimistilanne, että sitä tulisi lapsiryhmässä tukea kaikin tavoin. (Kronqvist, 2006:168-169, 172,176.)

Arja Lundan väitöskirjatutkimuksessa (2009) havainnointiin lasten ja aikuisten päiväkotiarjessa tapahtuvia kasvatiskohtaamisia ja vuorovaikutusta. Tutkimus osoitti, että sensitiivisyys ja ristiriitojen ymmärtäminen nousivat keskeisiksi vuorovaikutuksen avaimiksi. Dialoginen ja yhteinen neuvotteluprosessi lapsen ja aikuisen välillä vaatii kiireettömyyttä ja myönteisen palautteen antamista. Lundan painottaa, että dialogisen vuorovaikutuksen merkitys on ymmär-

rettävä ja sen tunnistaminen on erittäin tärkeää varhaiskasvatuksessa. Kasvatustilanteet tulisi nähdä yhteisinä neuvotteluina, jotta yhteinen ymmärrys toisesta syvenee. (Lundan, 2011:107-121.)

3.2 Lasten yhteisöllisyys ja yhteenkuuluvuus

Yhteisöllisyys pitää sisällään erilaisia merkityksiä, ja tässä opinnäytetyössä rajaan sisällön merkityksen toiminnalliseen kasvatusyhteisöön, johon kuuluvat lasten vertaisryhmät ja aikuisten kasvattajayhteisö. Päiväkoti on useille lapsille yksi elämän merkittävimpiä yhteisöjä, johon hän elämänsä aikana kuuluu. Päiväkotiyhteisön jäsenenä lapsi harjoittelee sosiaalisen elämän kannalta oleellisia taitoja. (Ikonen, 2006:149.) Yhteisö koostuu tunneulottuvuudesta, jota luonnehtivat yhteenkuuluvuuden tunne, yhteisvastuu ja vuorovaikutus sekä toiminnallisesta ulottuvuudesta, joka pitää sisällään ryhmän jäsenten osallistumisen ja yhteisen päämäärän tavoittelemisen (Nummenmaa, Karila, Joensuu&Rönholm, 2007:23).

Ryhmän identiteetti ja yhteisyys kehittyvät vuorovaikutuksen ja yhteisen toiminnan seurauksena. Yhteinen toiminta, yhteiset päämäärät ja normit muodostavat yhteisön perustan. Yhteisöllisyys viittaa myönteiseen yhdessäoloon ja yhteenkuuluvuuden tunteen kokemiseen niin, että tämä mahdollistaa yksilön ymmärretyksi tulemisen ryhmässä omana itsenään. Kaikkea sellaista toimintaa, joka rakentaa ja edistää yhteisöä, voidaan pitää yhteisöllisenä. Siitä huolimatta, että yhteisöllisyys on yksilölle subjektiivinen kokemus, tarvitaan riittävästi yhteistä käsitystä yhteisöllisyyden rakentamiseksi. Tätä toimintaa voidaan kehittää päivähoitossa yhteisellä suunnittelulla, yhteisellä toiminnalla sekä arvioinnilla ja johtopäätösten tekemisellä. (Haapamäki, ym., 2000:12,14-15,20-21.) Päivähoitolaki on määritellyt päivähoitoyhteisön perustehtäväksi lapsen persoonallisen ja tasapainoisen kasvun tukemisen yhteisössä kodin kanssa (Laki lasten päivähoitosta, säädös 83/304). Yhteisön tehtävien toteuttamisessa tarvitaan toiminnalle asetettuja tavoitteita. Tavoitteiden saavuttamisessa yhteisöllisyyden rakentamiseksi tarvitaan kasvattajien aktiivista yhteistyötä yhteisönsä kanssa. (Haapamäki, ym. 2000: 22,25.)

Kasvatusyhteisössä keskeistä on toiminnan todellinen yhteisöllisyys, joka muodostuu lasten ikä- ja kehitystason tasavertaisesta huomioonottamisesta. Yhteisessä toiminnassa ja asioiden käsittelyssä täytyy olla mukana lapselle tärkeinä näyttäytyvät asiat. (Haapamäki, ym., 2000:27). Lasten yhteinen toiminta edellyttää toiveista keskustelua ja neuvottelua. Yhteisöllisyyden tunteen saavuttaminen ilmenee muun muassa ystävyysuhteina, ”me”-puheena ja yhteisenä toimintana. Yhteinen toiminta edistää yhteisöllisyyttä ja se muuttaa yhteisöä säädel- len ryhmän jäsenten keskinäisiä suhteita. (Koivula, 2010:153-154.)

Lapselle yhteisön jäsenyys ja yhteenkuuluvuuden tunne on tärkeää. Yhteisöllisyyden tarve tulee näkyväksi lasten tarpeesta muodostaa ystävyysryhmittymiä päiväkotikiikisestä alkaen. Yhteisöllisyys ilmenee vuorovaikutuksena, joka sisältää lasten ryhmän jäsenten välisiä keskusteluja, ajatusten vaihtamista ja hellyyden osoituksia. Yhteisöllisyys edellyttää yhteenkuuluvuuden tunnetta. Yhteenkuuluvuuden tunne puolestaan on vahvasti sidoksissa positiivisiin tunteisiin ja mielekkäisiin keskinäissuhteisiin sekä oppimiseen. Tutkimusten valossa yhteenkuuluvuuden tunne on keskeinen edellytys pienten lasten yhteistoiminnan kehittymiselle ja sosiaaliselle oppimiselle päiväkodissa sekä myöhemmin yhteisölliselle oppimiselle koulussa. Lapset rakentavat ja ilmaisevat yhteenkuuluvuutta leikkimällä, pelaamalla, höpsöttelyillä, fyysisellä läheisyydellä ja keskinäisen ystävyyden ilmaisemisella. (Hännikäinen, 2006: 126-127, 129, 131.)

Lasten yhteisöllisyys ja yhteisöllinen oppiminen ovat olleet viime vuosina esillä tutkimuksissa ja kasvatustutkimuksissa. Merja Koivulan väitöstutkimuksen perusteella ”Näkökulmia lasten yhteisöllisyyteen ja yhteisölliseen oppimiseen päiväkodissa”, yhteisöllisyydellä on merkityksellinen yhteys ryhmään kuulumisen tunteen, laadukkaan vuorovaikutuksen ja yhteisöllisen oppimisen kehittymisen kannalta. Lasten vapaaleikin havainnointitutkimuksessa ilmeni, että päiväkodissa yhteisöllistä oppimista tapahtuu pääasiassa ystävyys-suhteissa. Tämä on mahdollista myös toisilleen vieraampien lasten toiminnassa, mikäli toiminnalla on riittävä yhteinen motiivi. Vapaan leikin yhteisöllisissä oppimistilanteissa huomio kiinnittyy leikkimateriaalien ja tilojen käyttöön, jotka luovat välineen yhteisölliselle oppimiselle. Yhdessä toimiessaan lapset kehittävät sosiaalisia vuorovaikutustaitojaan. Koivula painottaa, että aikuisen tehtävä on pohdita tapoja, joilla yhteisöllistä kehittymistä voitaisiin helpottaa. (Koivula, 2011:124, 136.)

Päiväkodissa yhteisöllisyys ilmenee parhaiten lasten yhteisessä toiminnassa. Lapselle mielekäs yhteinen toiminta antaa kokemuksen yhteisöön kuulumisesta sekä vahvistaa jo olemassa olevaa yhteisöä. Yhteiset leikit tukevat yhteisön sisäisten roolien ja lasten keskinäisten ystävyys-suhteiden rakentumista ja samalla muodostetaan yhteistä historiaa, toimintatapoja ja ryhmän normeja. Leikki luo ympäristön, jossa lapset oppivat ja rakentavat ystävyys-suhteita ja vertaisyhteisöjä. Vaikka yhteisöllisyys tulee esille lasten keskinäisessä ryhmätoiminnassa ja vuorovaikutuksessa, on kasvattajan toiminnalla oleellinen merkitys yhteisöllisyyden kehittymisen kannalta. (Ikonen, 2006:157- 159.)

Yhteistyöskentelyn kautta lapset oppivat tuntemaan toinen toisiaan paremmin ja niin käsitykset kuin havainnoitkin toisista lapsista tarkentuvat. Ryhmässä työskennellessään he joutuvat käsittelemään erilaisia näkökulmia ja kokemuksia, jolloin lasten omat käsitykset pääsevät laajentumaan. Näin lapset omalla aktiivisella panoksellaan muokkaavat yhteisön kulttuuria ja sisäistävät sitä itse. Parhaimmillaan yhdessä työskentely auttaa lapsia syventämään asioiden ymmärtämistä ja kehittää ryhmätaitoja vuorovaikutuksen kautta. Ilmapiirin on oltava tasa-

arvoinen ja oikeudenmukainen edistääkseen ryhmän jäsenten välistä luottamusta. Tässä kasvattajalla on keskeinen ja ratkaiseva rooli. (Hännikäinen&Rasku-Puttonen, 2006:14.)

Koska yhteisöt ovat jatkuvassa muutostilassa ja muodostuvat jäsenten välisissä suhteissa, on tarpeellista kiinnittää huomiota myös yhteisön kehittymisessä ilmenneisiin prosesseihin. Oleellista on oppia ratkomaan erilaisia näkemuseroja ja ristiriitaisuuksia oikeudenmukaisesti. Kasvattajan tehtävänä on antaa omalla esimerkillään toimintamalleja ja auttaa ryhmää selviytymään. Yleisesti tiedostetaan, että yhdessä tekeminen koetaan erittäin motivoivaksi. Päiväkodin yhteisöä voidaan arvioida lasten osallisuudella ja mahdollisuuksilla ympäristön muu-
vaamisessa ja siten, miten lapsilla on yhteisössä tilaa. (Rasku-Puttonen, 2006: 124-125.)

Sosiokulttuurisen muutoksen asiantuntija Ilkka Halava sanoo, että nykylapset elävät pirstaloituneessa maailmassa, jossa yhdistävää kokemuksellisuutta on liian vähän. Halavan mukaan lapset tarvitsevat pienestä pitäen kokemuksia yhdessä tekemisestä ja yhteisötaitojen vahvistamista, sillä tulevaisuudessa näitä taitoja tarvitaan. Halavan mukaan tätä ajatusta tukee myös mielenterveydellinen puoli, sillä ihmisen aivot toimivat parhaiten, kun toimitaan yhdessä toisten kanssa. (Komi, 2013:21-13.)

Osallisuus on keskeinen osa yhteisöllisyyttä, sillä osallistuminen on yhteisöstä syrjäytymisen vastakohta. Lastentarhanopettajanliiton lehden julkaisu ”Osallisuus ehkäisee syrjäytymistä” nostaa esiin koko työyhteisön hyvinvointiin vaikutuksen lapseen. Suuri merkitys lapsen osallisuuden on sillä, onko kasvattaja itse osallinen päiväkodin yhteistyössä ja onko lapsen vanhempi osallinen päiväkodin arkeen. Pääkaupunkiseudun kaksivuotisessa hankkeessa päiväkotien työntekijät kehittivät tapoja ottaa lasten ja vanhempien toiveita huomioon päivähoitoarjessa. Tärkeää on se, että työntekijät tulevat työyhteisössään kuulluiksi ja vastaavat omasta osallisuudestaan työyhteisönsä kehittämisessä. Kasvattajan tunnistaessa mistä hänen oma osallisuutensa työyhteisössä koostuu, pystyy hän sitä kautta löytämään osallisuuden asioita myös lapsen elämästä. Lapsiin keskittyminen tuo aikuisillekin hyvinvointia työssä jaksamisen kautta. On tärkeää muistaa, että kaikki mitä työyhteisössä tapahtuu, heijastuu lapsiin muun muassa uupumuksena, ilmeinä ja eleinä, sillä lapset aistivat sen, toimiiko työyhteisö yhdessä. (Komi, 2012:18-19.) Omalla toiminnallaan kasvattajat antavat myös lapsille mallin keskustelun ja yhteistyön kulttuurista (Rossi-Salow,2012:171).

3.3 Yhteisten leikkimaailmojen merkitys lapsen kehitykselle

Leikin kuvitteellinen ympäristö on lapselle merkityksellistä. Lapsi voi hetkessä muuttaa minkä tahansa ympäristön leikkipaikakseen, sillä lapsen mielikuvituksessa kaikki on mahdollista ja muutettavaa. Reeli Karimäki on tutkinut lasten leikkejä kuvitteellisten ja todellisten leik-

kiympäristöjen näkökulmasta lasten itsensä kertomana. Leikit tarjoavat runsaasti mahdollisuuksia asettua toisen asemaan, sillä leikin eteneminen ja kehittyminen vaatii jatkuvaa sopimista leikkijöiden kesken. Karimäki toteaa, että lasten leikeissä toistuu ”me”-asetelma ja ryhmän merkitys yhteisönä. Lapsuuden leikkipaikkojen kokemukset vaikuttavat pitkälle aikuisuuden ollen myöhempiä elämänvaiheiden kokemuksia merkityksellisempiä. Leikkipaikkojen ja lapsen rikkaan mielikuvituksen merkitys ovat keskeistä ulkopuolisen todellisuuden ja henkilökohtaisen maailman jäsentelyssä. (Karimäki, 2005:106-109, 122-124.)

Lapsi tulkitsee leikeissään kokemuksiaan ja elävöittää niitä eli dramatisoi. Leikki ja kertomus liittyvät kiinteästi yhteen, sillä leikkiessään lapsi kertoo tarinan. Mielikuvitus kehittyy ulkoisen toiminnan kautta. (Linqvist, 1998:69.) Leikki on todellisuuden syvälinen mielikuvitusprosessi, jossa luodaan ja muokataan uusia merkityksiä ja sisältöjä. Näin ollen leikkiä ei voida pitää pelkkänä toiminnan realistisena esityksenä. (Heikkinen, 2004:55.)

Leikkikulttuuri on kiinteästi osana yhteiskunnan kulttuuria. Kulttuurisidonnaisuus näkyy leikki-teemoissa ja jättää vaikutuksia leikkikulttuuriin ja leikkimistapoihin. Lapset käsittelevät leikkikyhteisönsä kautta kulttuurisia ilmiöitä ja toimintatapoja. Nykyaikana televisioviihde ja esi-neympäristö muovaavat lasten mielikuvitusmaailmaa ja samalla lisääntynyt harrastustoiminta kilpailee lasten leikkiajan kanssa. (Kalliala, 1999: 50-51, 275- 279.) Kalliala huomauttaa, että erilasten leikkien tunteminen ja leikkiminen ovat selkeästi taantuneet. Lasten leikkikulttuuri vaihtelee tilanteista riippuen. Leikkikulttuuri sisältää niin aikuisten tuottaman lastenkulttuurin, joka sisältää muun muassa kirjallisuutta, draamaa sekä musiikkia kuin myös lastensa itsensä muodostaman kulttuurin, koostuen erilaisista leikeistä ja arjen tilanteista. Näiden välille jää aikuisten ja lasten yhdessä muodostettu kulttuuri. Kalliala käytti lasten leikkikulttuurin tutkimisessa William Corsaron menettelytapaa, jossa tutkija asettuu lapsille saatavilla olevaksi, niin että lapset ottavat hänet ajan kuluessa sisään toimintaansa. Tutkimuksessa ilmeni, että aikuisen asettuessa kiireettömästi ja kuuntelevasti lasten leikkien lähelle rooliin, jossa lapset saavat olla omien leikkiensä asiantuntijoita, lähensi tämä lasten ja aikuisen luottamusta ja vuorovaikutussuhdetta. (Kalliala, 1999:54-55, 67-68.)

Matti Bergströmin mukaan on olemassa mustia ja valkoisia leikkejä. Valkeilla leikeillä tarkoitetaan aikuisten ohjaamia pedagogisia ja järjestäytyneitä leikkejä, jotka sisältävät aikuisten opetusta. Nämä leikit ohjaavat lapsen aivot toimimaan aikuisten järjestyssääntöjen mukaan aivojen kehittämisen sijaan. Mustat leikit puolestaan ovat lasten omia spontaaneja leikkejä, jotka aikuisen näkökulmasta luovat kaaosta ympäristöön. Mustat leikit ovat kuitenkin tärkeä edellytys lapsen luovuuden kehitykselle. Draamakasvatuksen mukaan leikillisyyden tulee olla sekä mustaa että valkeaa leikkiä, jotta lapset voivat kokeilla rajojaan. Leikin tulee olla vapaaehtoista huvia, niin että keskiössä on leikkiminen, vaikka sivutuotteena opitaan uutta.

Leikin hyödyllisyys pitää sisällään ajattelun ja kielen kehityksen sekä asioiden yhdistelemisen, luovuuden ja ongelmanratkaisutaitoja. (Heikkinen, 2004: 56-57.)

Haugin (1992) tutki koulujen ja päiväkotien yhteisiä piirteitä ja eroavaisuuksia. Tutkimus osoitti, että koulun ja päivähoidon vahvuuksien yhdistämisessä on epäonnistuttu selkeästi. Syynä tähän varhaiskasvatuksen puolella on se, että varhaiskasvattajat korostavat koulun menetelmiä siinä, että aikuiset ovat yksipuolisia tiedonvälittäjiä. Ongelma on siinä, että päiväkodeissa keskitytään tiedonvälityspedagogiikkaan, jossa kasvattajien rooli on ylikorostunut ja toiminta aikuislähtöistä. Tämä kaksinainen suhtautumistapa tulee ilmi päiväkodeissa niin, että toiminta on kahtiajakautunutta joko lasten omaan vapaa leikkiin tai ohjattuun toimintaan. Näin ollen järjestyksenpidon ja lapsilähtöisyyden välillä vallitsee selkeä ristiriita. (Linqvist, 1998:57.)

Lapset tarvitsevat vapaaleikkiä, mutta se ei korvaa yhteistä leikkiä aikuisen kanssa, painottaa varhaiskasvatuksen professori Pentti Hakkarainen (Komi, 2014:14). Leikki on korvaamaton perusta lapsen luovuudelle ja oppimiselle, sillä leikki kehittää lapsen itsesäätelytaitoja ja arvokasta mielikuvitusta. Hakkarainen kehottaa aikuisia leikkimään lasten kanssa, sillä vapaaleikki yksin ei riitä lapselle. Mielikuvitus on välttämätöntä ajatteluprosessin ja muistin kannalta, sillä se kehittää aivoissa niitä suorituskyvyn osa-alueita, jotka ennustavat lapsen oppimismenestystä jopa älykkyydosamäärää paremmin. Tutkimusten mukaan mielikuvitusleikit ovat kuitenkin vähentyneet ja osasyiksi tähän mainitaan lasten liian suuri ruudun katselu-aika. Lapset tarvitsevat pitkäkestoista, sitoutunutta ja juonellista leikkiä, jossa aikuinen on mukana leikkijänä, leikkittämisen sijaan, Hakkarainen korostaa. Mielikuvitusleikki on lapselle kaikkein tehokkain oppimis- ja kehitysympäristö, ja sen kehittäminen vaatii idearikkaan ja aktiivisen aikuisen mukanaolon. Aikuinen voi auttaa lasta kehittymään, puuttamalla leikkiin sisältä käsin. Aikuisen merkitys leikin tukijana ja eteenpäin kehittäjänä on keskeistä pitkäkestoisen leikin ruokkimiseksi. Pedagoginen leikki tarvitsee aikuista kehittyäkseen, mutta sen tavoitteena on saada aikaan lasten oma-aloitteista leikkiä kuviteltujen leikkitalanteiden kautta. Leikkipedagogiikassa lapset ja aikuiset rakentavat yhteistä mielikuvitusmaailmaa esimerkiksi satuja dramatisoiden. (Komi, 2014:14-15.)

Varhaiskasvatuksen ammatti- ja järjestölehti Lastentarha käsittelee artikkelissaan ”Leikkitaitoja voi harjoitella” erityislastentarhanopettaja Minna Laihon huomioita lasten leikin tukemisesta. Laiho muistuttaa, että aikuinen toimii leikin mahdollistajana luomalla leikkiympäristöjä. Lapset muodostavat leikeissään tiettyjä valta-asemia ja antavat toisilleen erilaisia rooleja. Aikuisen onkin tärkeää tietää, mitä leikeissä tapahtuu, sillä tutkimukset osoittavat, että keran annetusta roolista on vaikea päästä pois ja näin samat kokemukset seuraavat myöhemmin kouluiässä. Leikkien tavoitteena on saada kaikki lapset liitettyä ryhmän jäseniksi. Kun ryhmässä on lapsia, jotka tarvitsevat tukea leikkitaidoissaan, tärkeää on kiinnittää huomiota ko-

ko ryhmän toimintaan, eikä vain yksittäiseen lapseen. Laiho toivookin, että vapaanleikin ohella myös aikuiset osallistuvat leikkiin. (Siljamäki, 2014:19-21.)

Kaikki kehityspsykologiset tutkimukset ovat osoittaneet leikin merkityksen olevan tärkeä lapsen kehitykselle, sillä se auttaa lasta ymmärtämään omaa elämäänsä ja valmentaa sitä varten. Lasten leikeissä tarvitaan kuitenkin aikuista leikkien kehittämisessä. Aikuisella on tärkeä tehtävä lapsen ajatuksen virittäjänä, innostajana ja sisällön muokkaajana, niin että tapahtuu uuden oppimista. Aikuista tarvitaan siksi, jotta leikeistä ei tulisi totunnaista, sovinnasta ja yksitoikkoista. Kasvattajan tulisi tukea lapsia kuvittelemisen oppimisessa. Englantilainen leikkipedagogiikka suhtautuu jopa kriittisesti lasten vapaaseen leikkiin puhuen aktiivisen pedagogiikan puolesta. Leikkipedagogiikkaa voidaan soveltaa minkä tahansa oppiaineen opettelussa ja sen tehtävänä on kehittää leikin roolia erityisesti päiväkodeissa. (Linqvist, 1998:59-61.)

3.3.1 Leikkipedagogiikka lasten ja aikuisten yhdistäjänä

Leikkipedagogiikan tarkoitus on kehittää lasten päiväkotileikkejä ottamalla aikuiset ja lapset mukaan yhteiseen leikkiin. Leikkipedagogiikka on luova työskentelytapa, jossa leikki yhdistelee eri taideaineita keskenään. Kyse on kirjallisuuden, draaman ja kasvatustieteiden yhteistyöstä, jonka välineinä toimivat liike, musiikki ja kuvataide. Leikkipedagogisen työskentelytavan on todettu rikastuttavan lasten leikkejä, sillä lapset yhdistelevät luonnostaan eri taideaineita leikeissään. Leikki on mielikuvitusprosessi, jossa lapsen sisäiset ajatukset ja tunteet kohtaavat ulkoisen todellisuuden. Lapsille tuttu satu tai kertomus herätetään eloon aikuisten ja lasten yhteisleikillä. Aikuiset voivat esittää tiettyjä henkilöitä luodakseen lasten kanssa yhteisen, todellisen leikkimaailman. Leikkiteemaan sisältyy toimintaketju, jota aikuiset kehittelevät vuorovaikutuksessa lasten kanssa. Leikkipedagogiikan mukaan aikuisen on välttämätöntä viedä leikkiä eteenpäin esimerkiksi dramatisoimalla, jotta leikki voisi kehittyä. Lapsi- ja aikuisnäkökulman välillä ei nähdä ristiriitaa, vaan leikkiteema innostaa molemmat leikkiin. Lasten ja aikuisten yhteisissä leikeissä lapsilla on mahdollisuus käsitellä turvallisesti tunteita ja opetella sosiaalisia taitoja. Erilaiset aikuisten roolihahmot toimivat leikkien elävöittäjinä sekä vuorovaikutuksen muodostajana lasten kanssa. (Linqvist, 1998.)

Lasten leikki mielletään useasti toiminnaksi, jonne lapsi vain ”piipahtaa vierailulle, palatakseen sitten ”oikeaan maailmaan”. Leikki on kuitenkin paljon enemmän, sillä se synnyttää uteliaan ja ideoita täynnä olevan tietoisuuden tason. Tällä tasolla lapsi uppoutuu pohtimaan mieltään askarruttavia asioita ja käsittelee omia kokemuksiaan. Aikuisen saattaa olla vaikeaa tavoittaa tätä tunteiden ja aistimusten paljoutta, joiden kanssa lapsi omaa ajatteluaan rakentaa. Aikuisen mukanaololla ja ohjauksella on lapsen leikeissä paljon suurempi rooli, kuin mitä ymmärretään. Tutkijoiden mukaan aikuisen leikkiin osallistuminen auttaa lapsia osallistumaan

pitkäkestoiseen leikkiin. Aikuisen merkitys esimerkiksi arkojen ja vetäytyvien lasten rohkaisussa on keskeistä. (Mikkola&Nivalainen,2009:54.)

3.3.2 Teematyöskentely -kokemuksellinen työskentelytapa

Teematyöskentely antaa lapselle mahdollisuuden leikkiä ja työskennellä saman teeman ympärillä monipuolisesti ja pitkäkestoisesti. Tietyn teeman puitteissa aikuisten ja lasten yhteisleikistä voi muodostua suuri roolileikki, yhteinen kertomusmaailma. Eri-ikäisten ja erilaisten lasten kanssa työskennellessä aikuinen kerää paljon kokemusta lasten erilaisista ajattelu- ja toimintamalleista. Teematyöskentelyssä ollaan valmiita osallistumaan jonkin kiinnostavan aiheen tutkimiseen ja ihmettelemiseen. Teeman parissa työskentely on seikkailullinen ja kokonaisvaltainen työskentelytapa, joka perustuu aiemmin opittuun, uutta oppimalla. Työskentelyn rajat määräytyvät mielenkiinnon kohteiden mukaan ja siksi teeman valinnassa on tärkeää lasten innostus ja kiinnostus aihetta kohtaan. Teemasta voidaan käydä yhteistä keskustelua, se voi syntyä jostakin tapahtumasta tai mielenkiinnon kohteesta. Suunnittelussa tulee huomioida lasten oppimat taidot tai asiat, joita he haluavat oppia. Lasten kanssa toimiessa korostuu kokemusten kerääminen. Kokemuksia saadaan esimerkiksi erilaisista tuntemuksista, äänistä, havainnoista, hajuista, mauista, sanoista, liikkeestä ja laulusta. (Hakkola&Virsu, 2000:44-45,58-61.)

Teematyöskentelyn periaatteiden lähtökohtana on leikin suhde fiktiiviseen maailmaan, henkilöhahmoihin ja toimintoihin. Jotta yhteinen leikkimaailma kehittäisi leikkejä, tarvitaan aikuisia ja lapsia koskettava kokonaisuus, jossa todellinen leikkiympäristö on käsinkosketeltava. Tematiikan eli sisällön tulee olla lasten mielestä mielenkiintoinen. Leikkiteeman mukaisella työskentelyllä tarkoitetaan sitä, että aikuiset osallistuvat yhteiseen leikkiin lasten kanssa henkilöhahmojen muodossa.

4 Toiminnalliset menetelmät ja opinnäytetyön prosessi

Opinnäytetyö toteutettiin alusta alkaen tiiviissä yhteistyössä yksityisen ryhmäpäiväkoti Nupulan kanssa. Toiminnan suunnittelun apuna käytin lapsiryhmän leikkien ja päivätoimintojen havainnointia sekä lasten ja aikuisten haastatteluja. Aikaisempaan teoriaan ja tutkimustuloksiin perustuen toiminnan tavoitteena oli edistää koko päiväkodin yhteisöllisyyttä ja vuorovaikutussuhteita yhteisten leikkimaailmojen avulla. Yhteisöllisen toiminnan kehittämistyö ja ylläpitäminen edellyttävät osallistumista ja sitoutumista yhteiseen toimintaan tavoitteiden saavuttamiseksi (Karila&Nummenmaa, 2006:46).

Opinnäytetyössä sovellettiin teematyöskentelyn ja leikkipedagogiikan menetelmiä. Kuten teematyöskentelyn toimintatapa edellyttää, kesikeskiössä olivat lasten mielenkiinnon kohteet leikkien sisällöstä. Lasten valitsemat teemat ohjasivat roolileikkien rajausta. Koska leikkipedagoginen työskentelytapa oli Nuppulassa osittain uusi toimintamenetelmä, opinnäytetyö keskittyi siihen, että aikuiset ja lapset saivat yhteisiä leikkikokemuksia yhteisten leikkiteemojen ympärillä. Yhteisöllisyys edellyttää yhdessä tekemistä, yhteisten tavoitteiden ja sitoutumisen kautta (Karila&Nummenmaa,2006:36). Roolivaatteiden ja rakennettujen leikkimaailmojen kautta leikkeihin tuli teemaan liittyvä juoni, joka vei yhteisiä tavoitteellisia seikkailuja eteenpäin.

Opinnäytetyön suunnittelun ja toteutuksen onnistumisessa keskeistä oli avoin ja joustava yhteistyö. Ryhmäpäiväkodin molemmat aikuiset olivat minulle ennestään tuttuja ja ryhmäpäiväkodin omistaja on äitini. Sukulaisuussuhde toimi kehittämistyössä vahvuutena, sillä yhteisymmärrys ja vastuun jakaminen sujuivat luontevasti. Toiminnan suunnittelulle ja toteutukselle ei oltu ryhmäpäiväkodin puolelta asetettu mitään rajoitteita, mikä mahdollisti suunnittelussa luovuuden ja mielikuvituksen vapaan käytön.

4.1 Havainnointi ja haastattelut suunnittelun perustana

Toiminnan suunnitteluvaiheessa pidin tärkeänä lasten havainnointia ja kuulemista tiedonkeruun välineenä. Tarkoituksena oli suunnitella opinnäytetyö alusta asti kunnioittamalla lapsen oikutta tulla kuulluksi sekä arvostaa lapsen kykyä vaikuttaa yhteisössään. Lasten havainnoinnilla kartoitin heidän mielenkiinnonkohteita leikeissä ja havainnointien tukena haastattelin ryhmäpäiväkodin lapsia ja aikuisia. Ennen opinnäytetyön toiminnan suunnittelua vierailin Nuppulassa kahdesti. Ensimmäisellä kerralla keskityin työyhteisön ja lapsiryhmän havainnointiin sekä lapsiin tutustumiseen ja yhteisiin toimintoihin osallistumiseen. Toisella kerralla haavainnoin hetkisen lasten leikkejä ja haastattelin lapsia leikeistä ja mielenkiinnon kohteista keskustellen.

Lapset jatkoivat omia leikkejään haastattelun ohella ja pidin sitä tärkeänä, sillä heidän oli helpompi keskittyä aiheesta keskustelemiseen leikkimaailmastaan käsin. Haastattelun alussa erityisaiheen käsittely osoittaa haastateltavalle, että hänellä on mahdollisuus vapaaseen keskusteluun (Hirsijärvi&Hurme, 2001:118). Lapset suhtautuivat minuun avoimesti ja iloisesti ja heidän kanssaan oli heti helppoa ryhtyä juttelemaan. Hirsijärvi&Hurme toetavat, että jokaisella ihmisellä on asioita, joista hän kertoo mielellään. Osalla Nuppulan lapsista oli paljon kerrottavaa mielileikeistään ja siitä mitä päiväkodissa haluaisi tehdä. Kaikki lapset suhtautuivat keskusteluun mielenkiinnolla. Keskustelun apuna käytin valokuvia ja piirroksuvia, jotka esittivät erilaisia leikkejä. Aloitin lasten haastattelut yleisiä kuulumisia vaihtamalla ja kysy-

mällä mitä lapsi juuri leikkii. Kerroin lapsille, että haluaisin tietää mitkä ovat heidän lempileikkejään ja mitä he haluaisivat kokeilla, jos päiväkodissa voisi tehdä mitä tahansa. Jos lapsella oli vaikeuksia keksiä vastauksia, otin kuvat esille ja jatkoimme keskustelua niiden avulla. Kuvat toimivat mainiosti keskustelun apuna ja lapsilla oli heti paljon kerrottavaa kuvien teemoihin liittyen.

Lasten haastatteluhetkenä lapsia oli paikalla puolet lapsiryhmästä, viisi 3-6 -vuotiasta. Tytöt kertoivat kaikkein mieluiten leikkivänsä ryhmäpäiväkodissa kotileikkejä nukeilla ja nukkekodilla. Pojat kertoivat mielileikeikseen palikoitten rakenteluleikit, autoleikit ja merirosvoaiheiset leikit. Keskustelun kuvakorteissa oli kuvia prinsessaleikeistä, eläinroolileikeistä, seikkailurata/majaleikeistä, vesileikeistä, lääkärileikeistä sekä kuvia merirosvosta, palomiehestä, ritarista. Kuviin valitsin lapsille tyypillisiä leikkiteemoja. Lapset leikkivät paljon erilaisia leikkejä, joista suosituimpia ovat eläinleikit, ammattileikit, barbileikit, sotalleikit, rakentaminen, majan rakentaminen sekä virtuaalimaailman hahmot (Karimäki, 2005:121). Kun kysyin lapsilta mitä esittämieni kuvien leikkejä he haluaisivat mieluiten leikkiä, lapset esittivät heti selkeitä toiveita. Tytöt kertoivat haluavansa leikkiä prinsessaleikkejä ja pukeutua prinsessoiksi. Lisäksi he olivat kiinnostuneet seikkailuleikeistä, majan rakentamisesta ja vesileikeistä. Pojat kertoivat haluavansa leikkiä ritaria ja merirosvoa sekä vesi- ja eläinleikkejä. Eräs lapsista sanoi ”mä haluisin leikkiä noita kaikkia!” Kysyin lapsilta, että miten vesileikkejä voitaisiin päiväkodissa sisällä leikkiä. Eräs poika sanoi ”Ämpäriin kerättäis vettä ja siihen laitetaan hiekkaa ja siitä tehdään ruokaa.” Tyttö keksi, että ”Peitto ois vettä!” ja tarkoitti tällä, että esimerkiksi sininen peitto voi esittää leikeissä vettä. Toinen tyttö ehdotti, että ”voitais heitellä vesipalloja!” Havaitsin, että leikkikuvien näyttäminen ja leikeistä kysely sai lapset innostumaan leikkien suunnitteluun.

Lasten leikkitoiminnan havainnoinnissa kiinnitin huomiota lasten varsin pitkäjänteiseen teemalleikkiin, sekä ryhmässä muodostuneisiin ystävyyssuhteisiin. Samanikäiset tytöt ja pojat muodostivat omia pienryhmiä ja muut lapset leikkivät rinnakkaisleikkiä pienryhmien ohessa sekä osallistuivat muiden ryhmäleikkeihin tasaisesti. Havainnoinnin aikana tyttöjen kiinnostuksen kohteina olivat nukkekotileikit, kotileikit ja yhteiset ryhmäleikit ja pojat leikkivät merirosvolaivalla sekä erilaisia rakenteluleikkejä. Ulkona tyttöjen ja poikien leikit yhdistyivät lumiteeman ympärille yhdessä lumikasaa rakentamalla sekä toimeliaisiin pulkka- ja lumenluomisleikkeihin. Kiinnitin huomiota siihen, että lapset muodostivat hetkessä ja melkein joka välissä itse aktiivisesti erilaisia leikkejä niin sisällä kuin ulkonakin sekä siirtymävaiheissa. Jopa omaa vuoroa odotellessa lapset keksivät saman tien yhteisiä keskustelun aiheita tai pienen leikin vaikka pöydällä olleen pikkuesineen ympärille. Havaintojeni perusteella lapset suhtautuivat leikkeihin hyvin innostuneesti ja uppoutuivat leikkimaailmoihin helposti.

Nuppulan aikuiset kertoivat mielellään lasten leikeistä ja kehittämistoiveista. Sosiaalisten vuorovaikutussuhteiden edistämiseen ja toisten lasten huomioimisen tukemiseen toivottiin uusia pedagogisia menetelmiä. Aikuiset esittivät myös toiveen musiikinopetuksen kehittämisestä. Haastatellessani aikuisia lasten mielileikeistä, tuki se omia havaintojani ja lasten itse esittämiä leikkitoiveita heidän mielenkiinnon kohteista.

4.2 Yhteiset teemaleikkipäivät

Havainnot ja haastattelut loivat toiminnan suunnittelun pohjan. Toiminnassa oli tarkoituksena järjestää lapsille kolme toiminnallista teemaleikkipäivää, kerran viikossa kolmen viikon ajan. Koska yhtenä työn tavoitteena oli luoda lapsille ja aikuisille yhteisiä leikkikokemuksia, opinnäytetyön tarkoituksena oli saada koko päiväkoti toimimaan tietyn teeman ympärillä tavallista pitempiketoisesti. Opinnäytetyön kolme teemaa määräytyivät lasten toiveista käsin, ja näitä ovat prinsessa/ritari-teema, eläinleikki ja kesäteema, jossa on mukana veden elementti. Tarkoituksena oli, että kukin teema kestää viikon, ja ryhmäpäiväkodin normaalissa toiminnassa otetaan teema huomioon muun muassa askartelun, musiikin ja satujen muodossa. Näin saataisiin koko päiväkoti orientoitumaan ja tutustumaan pikkuhiljaa kuhunkin teemaan. Teeman huomioiminen oli Nuppulan vastuulla ja se ei kuulunut varsinaiseen toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opinnäytetyön tehtävä oli yhtenä päivänä teemaviikolla järjestää yhteinen leikkimaailma teemaan liittyen. Ensimmäisen viikon teemana on prinsessa/ritarileikki, toisen viikon teemana on eläinleikki ja viimeisen viikon teemana ”kesäpäivä talven keskellä”. Keskeistä teemojen ja leikkien luomisessa oli se, että lapset saivat tuoda kotoa omia rooliasuja ja niitä käytettiin leikeissä satumaailmojen eloon herättämisessä. Lapset olivat haastatteluissa osoittaneet suurta mielenkiintoa roolileikkejä kohtaan ja toiminnan tarkoituksena oli toteuttaa lasten toivomuksia.

Leikkiteemat	Roolivaatteet	Leikit
Prinsessa/Ritaripäivä	Prinsessamekkoja, tiaroja, kilpiä, viittoja, miekkoja	Tarinallinen seikkailurata
Eläinpäivä	eläinasuja ja asusteita	Eläinsatu leikkien
Kesäpäivä	Kesävaatteita, kesäkenkiä, hattuja, palloja, aurinkolaseja	Satuseikkailu

Taulukko 1: Lasten toiveiden mukaiset leikkiteemat ja roolivaatteet

Tämä toimintatutkimus piti sisällään kvalitatiivisen tutkimuksen piirteitä suunnittelun osalta. Kvalitatiivinen tutkimussuunnitelma muotoutuu tutkimuksen edetessä niin, että suunnitelmia mukautetaan joustavasti ja olosuhteiden mukaisesti (Hirsijärvi ym, 2005:155). Jotta toiminta

olisi alusta asti ollut lapsilähtöistä ja lasten toiveita kunnioittavaa, en suunnitellut leikkiteemojen sisältöjä kovin tarkasti etukäteen, vaan jätin toiminnassa varaa muutoksille ja joustavuudelle. Leikkipäivien sisältöjen suunnittelun rakensin lasten toiveiden ympärille siten, että edellisellä leikkikerralla huomioitavat asiat vaikuttivat seuraavan leikkipäivän suunnitteluun. Esimerkiksi, kun lapset pitivät värivarjolla leikkimisestä, otin sen mukaan jokaiseen leikkipäivään. Lapset pitivät myös ensimmäisestä tarinallisesta seikkailuradasta, joten myös seuraavat yhteisleikit suunnittelin seikkailuiden ympärille leikkipedagogiikkaa soveltaen.

Luvussa 3 käsittelin teoreettisesta ja tutkimuksellisesta näkökulmasta käsin yhteistyötaitojen ja yhdessä tekemisen tärkeyttä yhteisöllisyyden ja sosiaalisten vuorovaikutustaitojen vahvistamisessa. Tähän teoreettiseen viitekehykseen nojautuen, keskityin toiminnan suunnittelussa siihen, että leikit olivat aikuisten ja lasten yhdessä toimimista mahdollisimman monipuolisten taideaineiden ja toimintojen äärellä. Tällä pyrin mukailemaan ja tukemaan leikkipedagogiikan tapaan lasten luontaisia leikkitaipumuksia erilaisten toimintojen yhdistämisestä. Yhdistelin satuleikkeihin musiikkia, taidetta ja liikettä. Alla olevaan kuvioon kokosin opinnäytetyössä sovellettuja toimintoja. Leikkejä kehittävä osuus muodostui turvallisesta aikuisten mukanaolosta ja erilaisten toimintamallien ja esimerkkien antamisesta. Leikkipedagogiikka on erinomainen tapa rakentaa toimintaa yhdessä lasten kanssa alusta alkaen.

Kuvio 2: Opinnäytetyössä kirjallisuuteen soveltaen yhdistetyt taideaineet

Leikkien suunnittelussa huomioin sen, että lapset saivat ikä- ja kehitystasolleen sopivia tehtäviä sekä tunne- ja sosiaalisten taitojen kehittämistä tukevia haasteita. Jokaisen toiminnallisen leikkipäivän jälkeen oli tarkoitus pyytää palautetta toiminnasta niin lapsilta kuin aikuisilta ja tämän pohjalta suunnittelin seuraavaa leikkipäivää. Sadut ja tarinat otin lasten kirjallisuudesta, joita sitten muokkasinkin tilanteisiin sopiviksi. Teemoihin liittyen valitsin musiikin ja lapsilla oli myös mahdollisuus vaikuttaa yhteislauluihin.

5 Yhdessä leikkimään! - opinnäytetyöntoiminnan toteutus

Opinnäytetyön toiminnallinen osuus toteutettiin viikoilla 10-12. Teematyöskentely näkyi päiväkodin arjessa teemaviikolla erilaisilla teemaan liittyvillä toiminnoilla, kuten saduilla, kädentaidoilla ja musiikilla. Kunkin teemaviikon keskiössä oli ryhmäpäiväkodin lasten ja aikuisten yksi yhteinen leikkipäivä, jossa tavoitteina oli lisätä yhteisöllisyyden tunnetta saamalla koko päiväkotitiimi innostumaan yhteisestä leikeistä sekä edistää vuorovaikutustaitoja kiinnittämällä leikeissä huomiota toisten huomioon otamiseen ja kohteluun. Keskeistä oli luoda aikuisille ja lapsille yhteisiä leikkikokemuksia leikkipedagogiikkaa soveltamalla. Toiminnallisia leikkipäiviä oli siis yhteensä kolme ja vaikka leikki keskittyi enemmän aamupäiviin, pääsivät iltapäivällä ryhmäpäiväkotiin tulleet esikoululaiset myös mukaan ja leikkiteemoista innoissaan olevat lapset jatkoivat teemaleikkejä läpi päiväkotipäivän sitoutuneesti. Lasten mielenkiinto roolileikkeihin säilyi koko päivän ajan.

Jokainen toiminnallinen päivä aloitettiin yhteisellä piirillä, jossa kaikki aikuiset ja lapset saivat oman nimensä, esittelivät kotoa tuotuja asujaan ja kertoivat kuulumisia. Piireissä keskusteltiin päivän ohjelmasta ja vastattiin lasten kysymyksiin ja pidettiin iloista tunnelmaa. Yhteisissä leikeissä oma tehtäväni oli leikin eteenpäin kuljettaminen ja aikuisten liittäminen osaksi juonen kulkua. Aikuiset osallistuivat rekvisiitan esille laittoon yhdessä lasten kanssa ja satumaailmat rakennettiin ryhmäpäiväkodin omista tuoleista, pöydistä, sängyistä ja askartelutarvikkeista. Näin tarkoituksena oli havaita, miten helposti ja hyvin päiväkotitiimi voi muodostaa omista jo olemassa olevista esineistä mielikuvitusmaailmoja lapsille. Lapsista on hauskaa kävellä tuoleilla, joilla tavallisesti tulee istua ruokapöydässä nätisti tai ryömiä pöydien alla, jotka normaalisti ovat muussa käytössä.

Leikkimaailmojen rakentamisessa ja yhteisissä leikeissä ideana oli leikin jatkuvuus läpi hoitopäivän ajan ja teematyöskentely roolivaatteiden muodossa osoittautui mainioksi leikkeihin sitouttavaksi tekijäksi. Keskeistä oli lasten toiveiden huomioon ottaminen sekä se, että leikkimaailmojen rakentaminen tapahtui ehdottomasti lasten ja aikuisten yhteistyönä. Pidin tärkeänä keskustelua lasten kanssa heidän tuntemuksistaan ja mielipiteistään leikeistä koko päivän ajan. Kyselin lapsilta palautetta jokaisen toiminnallisen päivän sisällöstä (Liite 3) heidän omien leikkien ohessa kuin myös rauhassa kahden kesken. Lapset antoivat palautetta mielellään. Palautteenannon tukena käytin tunnekarttaa, jonka avulla lapsen oli helpompaa kuvata tunteitaan leikeistä ja toiminnasta. Kysyin palautetta toiminnan sisällöstä myös ryhmäpäiväkodin henkilökunnalta. Palautetta pyrin kysymään lapsilta mahdollisimman pian toiminnan jälkeen, sillä silloin lapsella oli parhaiten muistissa asioita, joita hän halusi esille tuoda.

5.1 Prinsessoiden ja ritarien seikkailumaailma

Ensimmäinen toiminnallinen päivä järjestettiin keskiviikkona 5.3.14. Teemana oli Nuppulan lasten valitsema prinsessa-ritari-päivä. Lapset olivat toivoneet seikkailurataa ja majaleikkejä, niinpä päätin yhdistää nämä toiveleikit lasten valitsemaan teemaan. Tarkoituksena oli rakentaa yhdessä lasten ja aikuisten kanssa seikkailurata päiväkodin sisätiloihin. Seikkailun motiivi oli yhteinen ja lapset aikuisiin liittävä: etsiä ”kuningattarelta” eli päiväkodin toiselta aikuiselta sormistaan kadonneet sormukset ja palauttaa ne takaisin. Seikkailurataa en halunnut suunnitella etukäteen liian tarkasti, jotta tarinan eläminen ei olisi liian sidottua. Suunnittelussa olin kiinnittänyt huomiota tarinan luomiseen erilaisten tehtävien muodossa, mutta seikkailuradan rakentamisessa keskeistä oli yhdessä tekeminen ja sitä kautta leikkiin innostaminen ja siihen sitouttaminen. Seikkailurataleikissä sovellettiin leikkipedagogiikkaa niin, että yhteisessä leikissä yhdistyivät tarinallisuus tehtävien muodossa, liikkuminen, ongelmien ratkaiseminen, musiikki laulamisen ja äänien tuottamisen muodossa sekä draama aikuisten eläytyessä rooleihinsa. Leikin juonen piti koossa prinsessa ja ritari teema.

Kuva 1: Prinsessoja iglussa teemaleikkiin pukeutuneena

Ryhmäpäiväkoti oli tiedottanut hyvin lasten vanhempia leikkipäivästä viikko-ohjelmassaan. Vanhemmat olivat hienosti mukana toiminnassa niin, että lasten mukana oli kotoa tuotu hienoja prinsessamekkoja, ritariasusteita, koruja, tiaroja, miekkoja, ja kilpiä. Lisäksi lapset saivat käyttää Nuppulan kruunuja, taikasauvoja ja huiveja. Yhteinen satuseikkailu alkoi aamulla yhteisellä pukeutumisella roolivaatteisiin. Lapset pukeutuivat haluamiinsa asuihin prinsessoiksi ja ritareiksi ja päiväkodin aikuiset asustivat itsensä huivein ja kruunuin kuningattariksi. Roolivaatteita pukiessa lapset ja aikuiset auttoivat toisiaan vaatteiden laitossa ja aikuisilla oli hauskaa omien asusteidensa sommittelussa. Aikuiset tarvitsivat aluksi hieman kannustusta asusteiden pukemiseksi ja kuningattaren rooliin astumiseen, mutta pian kaikki heittäytyivät ideaan ja leikkipäivä lähti käyntiin iloisella naurulla ja vaatteiden ihastelulla.

Kun kaikki olivat pukeutuneet teeman mukaisesti, aloitettiin päivä yhteisellä piirillä ja ”pallo lentää”-leikillä. Pyysin lapsia etsimään pallon ja kaikki, niin lapset kuin aikuisetkin istuivat lattialle isoon piiriin. Olin tutustunut jo suurimpaan osaan lapsista tutustumiskäynneillä, mut-

ta nimien kertaamisen vuoksi jokainen sai heittää vuorollaan toiselle pallon ja pallon haltija sai sanoa oman nimensä. Toisella kierroksella pallon saanut lapsi tai aikuinen sai kertoa ja esitellä muille mitä asusteita hänellä oli yllään. Yhdessä pidettiin huolta, että kaikki olivat varmasti saaneet heittää palloa ja kertoa. Keskustelupiireissä pallon ideana oli suunnata kaikkien tarkkuus ja huomio palloa pitävään lapseen ja hänen sanomiseensa leikin avulla. Pallon rajasi muut odottamaan omaa vuoroaan ja antoi pallon haltijalle mahdollisuuden tulla huomatuksi ja kuulluksi ja samalla muiden mielenkiinto pysyi yllä omaa vuoroa ja pallon kiinniottamista odottaessa. Lapset näyttivät pitävän pallon heittämissä ja kiinniottamisen yhdistämisestä keskusteluun.

Yhdessä olemiseen orientoitumisen jälkeen aloitin seikkailuleikin alustamisen kysymällä lapsilta, mitä erikoista he huomaavat ”kuningattarelta”, (toiselta aikuiselta) sormistaan puuttuvan? Lapset katselivat pitkään ja miettivät, aikuisen esitellessään käsiään. Yksi lapsi tuumasi: ”Kuningattarelta puuttuu kynnet!” ja kaikkien mielestä se oli hauska juttu. Lapset eivät kuitenkaan keksineet sormusten puuttumista, joten kerroin heille sen. ”Kuningatar” oli mukana juonessa ja dramatisoi tilannetta ihmetellen. Kerroin, lapsille että meidän tehtävänä on rakentaa yhdessä seikkailurata, jonka selvitettyämme sormuksen löytyvät. Lapset ja aikuiset tarttuivat heti juoneen kiinni ja yhdessä alettiin rakentaa Nuppulan tavaroista ja rekvisiitasta satumetsää. Ohjasin lapsia ja aikuisia rakentamaan järven (Sininen sadeviitta) kivikkoineen (valkoisia papereita), luolia (pöytäjono) ja sammalmättäitä (vihreitä pikkutuoleja). Lapset innostuivat radan rakentamisesta niin, että kaikki halusivat osallistua ja kysyivät, että mitä he saavat tehdä. Ohjauksessa kiinnitin huomiota siihen, että yhdessä levitettiin järvi ja yhdessä piilotettiin rupisammakoita (hernepusseja). Satumetsän rakentaminen oli intensiivistä puuhaa ja aikuiset etsivät kaapeista rekvisiittaa ja ideoivat puita, linnan ja huiveja, joita lapset saivat ripustella ympäri ryhmäpäiväkotia. Aikuiset keksivät pystyttää myös telttailun ja kannustin lapsia osallistumaan pystytyspuuhaan. Kun olin jättänyt radan suunnittelussa ideoinnille varaa, aikuiset ja lapset tekivät siitä paljon monipuolisemman. Lasten nukkumapaikan päälle aikuiset virittivät suuren värivarjon ja lapset nimesivät sen suojapaikaksi. Kun rata oli yhdessä rakennettu, aloitettiin seikkailu siten että sovittiin, että pienin lapsi saa hakea pullonpostin, jonka viesti piti ensin lukea. Aikuiset lukivat lapsille vuorotellen tehtävälappuja ja minun tehtävänä oli ohjata seikkailun etenemistä.

”Hei Nuppulan Prinsessat ja Ritarit! Apuun tarvitaan! Kuningattaren arvokkaat sormukset ovat kadonneet ja kuningatar haluaa ne pian takaisin! Kuulin huhuja, että ne ovat hukkuineet syvälle metsän siimekseen. Sormusjahtiin tarvitaan paljon rohkeita ritareita ja prinsessoja, jotka ovat valmiita selviytymään seikkailuradasta päästäkseen sormusten jäljille. Seikkailuradasta selviää vain toisia auttamalla ja huolehtimalla että kaikki ovat mukana. Oletteko valmiita?”

Etukäteen en ollut kertonut aikuisille sen tarkemmin tehtävien sisällöstä, vaan ne tulivat yhtä yllätyksenä heille kuin lapsillekin. Näin sekä aikuiset että lapset olivat samassa tilanteessa. Aikuiset eläytyivät viestien lukemiseen loistavasti ja omasta halustaan ja näin loivat dramatisoinnillaan eläväisen ja aidon tunnelman seikkailuun. Lapset maltoivat kuunnella viestit hienosti innostukseltaan eikä aikuiset tai minä ohjaajana rajoittaneet lasten halua kokeilla asioita omalla tavallaan. Ohjauksessani keskityin muistuttamaan lapsia huomioimaan toisiaan pyytämällä heitä neuvottelemaan siitä kuka menee ensin tai kuka auttaa toista. Lapset kovasti odottivat että minä päätän, mutta sinnikkäästi yhteisneuvotteluihin kannustamalla lapset alkoivat pikku hiljaa neuvotella ”Kun sinä menit äsken, niin voisinko nyt..” Seikkailuleikki muuntautui tilanteen mukaan ja aikuiset keksivät tilanteisiin sopivia yhteislaulujakin.

Seikkailuradan suorittamisessa olin muotoillut tehtävät siihen muotoon että ne kannustavat lapsia yhteisöllisyyteen ja vuorovaikutuksellisuuteen toisten auttamisen, yhdessä tekemisen, kädestä kiinni pitämisen ja neuvottelun muodossa. Näiden huomioiminen seikkailun edetessä vaati tarkkuutta ohjaajalta ja lapsilta keskittymiskykyä. Lapsille tämäntapainen seikkailurata ryhmäpäiväkodin sisätiloissa oli uutta ja he keskittyivät enemmän fyysisiin tehtäviin, jolloin ohjaajana minun tehtävä oli pitää huoli siitä, että yhteisöllisyyden ja vuorovaikutuksen edistämisen näkökulma ei kadonnut seikkailun sekaan. Keskeistä seikkailun edetessä oli jatkuvasti kuvata lapsille missä ollaan, mistä on jo selvitty ja mitä juuri tapahtuu. Näin mielikuviutumaa ilma pysyi koko ajan kasassa.

”Edessä on syvä ja kylmä järvi (sadeviitta), jossa uiskentelee nälkäisiä krokotiileja. Astukaa vain kivien päälle (paperit)että ette molskahda veteen ja menkää vasta rannalle. Jos joku tippuu pelastakaa hänet nopeasti yhdessä.”

Vettä ylittäessään lapset äännähtelivät jännityksestä ja pomppivat niin nopeasti kun pystyivät kivien yli vastarannalle. Esitin nappaavaa krokotiiliä ja lasten ilmeet olivat jännittyneen näköisiä. Lapset näyttivät myös helpottuneilta järvestä selvitessään. Aikuisten dramatisointi ja äänenpainot toivat seikkailuun huomattavasti tunnetta lisää.

”Olette saapuneet hämähäkkimetsään, joka on täynnä valtavia hämähäkin seittejä (sanomalehtiä). Tehtävänä on rikkoo seitit nyrkeillä ja käsillä, jotta pääsette jatkamaan matkaa.”

Kuva 2: Tyttö prinsessa-asussaan rikkomassa ”hämähäkinseitettä”

Hämähäkkimetsästä selviytyminen osoittautui lasten kannalta kaikkein mielenkiintoisimmaksi ja tunteita herättävimmäksi niin poikien kuin tyttöjenkin osalta. Me aikuiset pidimme sanomalehdistä kovaa kiinni ja lapset vuorotellen saivat hakata ja repiä ”seitit” rikki, kuten yläpuolella olevasta kuvasta näkyy. Näytin lapsille miten valtavasti seittejä oli ja kehuin miten hyvin he niitä rikkoivat. Leikin idea perustuu energian purkamiseen ja sallittuun lyömiseen, niin että vain paperiin osutaan. Sitä voidaan kutsua myös tunteiden purkamisleikiksi, sillä ainakin tässä mielikuvitusleikissä lapset näyttivät ikään kuin vihaisena sotivan seittejä vastaan. Ja onnistuttuaan siinä, lapset hymyilivät. Lapset ehdottivat, että saisivat miekoillaan rikkoa seittejä ja annoin luvan kokeilla, mutta sitten päädyimme nyrkkeihin, koska se oli turvallisempaa. Hämähäkin seittien rikkomisen osoittautui loistavaksi osaksi seikkailurataa, sillä etenkin pojilla on fyysinen tarve leikeissään ”sotimiseen”.

”Edessä on pimeitä ja matalia luolia, joita ei voi kiertää eikä ylittää. Mitä täytyy tehdä?”

Tehtävät olin pyrkinyt muotoilemaan myös niin, että lapset itse joutuvat miettimään ja yhdessä keksimään ratkaisuja haasteisiin. Lapset aavistuksen verran aluksi epäilivät, voiko pöytien alta todella ryömiä, mutta rohkaisin siihen, niin kaikki suorastaan syöksyivät pöytien alle ”luoliin”. Luolissa ryömiessään pidin tunnelmaa yllä ja kyselin lapsilta ”onko siellä pimeää tai kylmää?” Jonkun lapsen mielestä oli pimeää, toisen lapsen mielestä ei. Mielikuvia dramatisoimalla pöydät todella muuttuivat luoliksi ja olivat kiinteänä osana satumetsää.

”Ilta alkaa hämärtyä ja metsässä alkaa olla pimeää. Pitäkää kiinni riippunarusta (hyppynaru)ja varokaa maassa olevia kiviä ja puun juuria. Ystävä auttaa vierellä ja kertoo miten edetä.”

Aikuiset tarttuivat kunkin tehtävän kohdalla itse toimeen ja pysyivät juonessa hienosti. Riippunarutehtävässä aikuiset pitivät molemmista päistä hyppynarua kiinni ja lasten silmät sidottiin vuorotellen huivilla, koska ”metsässä alkoi olla pimeää”. Jokainen lapsi sai olla sokkona

ja suurin osa auttajan roolissa. Alla olevassa kuvassa näkyy sokkorata tuoleineen aikuisten pitäessä nuorasta kiinni. Kyselin lapsilta, kuka haluaa auttaa sokkona kulkevaa selvittämään radan, jossa esteinä oli kiviä eli tuoleja. Jokainen lapsi halusi olla auttajana ja heille tulikin kilpailua siitä kuka saisi auttaa. Kannustin lapsia itse neuvottelemaan ja autoin valinnassa. Kehotin sokon auttajaa, joka piti autettavaa kädestä kiinni kertomaan sokolle esteistä ja auttamaan myös suullisesti. Lapset kuitenkin keskittyivät enemmän kädestä kiinni pitämiseen ja näin auttoivat toinen toisiaan selviämään esteistä. Toinen aikuinen huomasi yhden lapsen antavan sanallisestikin neuvoja. Sokkona kulkemisessa sokean on luotettava kaveriinsa ja kaverin tehtävänä on ymmärtää sokkoa ja asettua häneen asemaansa. Huomasin, että leikin avulla voidaan opettaa ja kannustaa lapsia paitsi neuvottelemaan, myös suullisesti auttamaan ja tukemaan ystäviä. Tällaisen työskentelytavan omaksuminen vaatii kuitenkin pitkäjänteistä totuttelua niin aikuisilta kuin lapsiltakin.

Kuva 3: Lapsi auttamassa sokkona kulkevaa kaveria selviämään metsän haasteista. Taustalla myös seikkailun ”järvi kivineen”.

”Ukonilma lähestyy, puut alkavat huojua. Taivas alkaa välkkyä salamoista. Jyrisee. Rakentaa itsellenne suoja, jonne kaikki mahtuvat turvaan.”

Kuningatar luki seuraavan tehtävän ja sitä elävöittääkseen ohjasin lapsia tuottamaan käsillään ja suullaan ukkosen ääniä. Kysyin lapsilta miten ukkonen jylisee ja salamat vilkkuvat ja kaikki dramatisoivat ukkosta käsiä paukuttamalla ja käsiä heiluttamalla puiden huojuessa. Lapset halusivat mennä suojaan ukkoselta värikkään varjon alle. Olin piilottanut aikaisemmin viimeisen viestin kyseiseen paikkaan, ja se olisi pitänyt löytää myöhemmin, mutta kun lapset halusivat tässä kohtaa käydä suojassa, saivat ne niin tehdä. Yksi lapsi löysi viimeisen viestin innoissaan liian aikaisin, jolloin jouduin sanomaan että laitetaan se vielä takaisin. Tässä kohtaa tuli hieman kiire niin, että muutama lapsi ei suojaan ehtinyt, mikä ainakin yhtä lasta harmitti myöhemmin, kun asiasta kysyin. Lapsi oli uppoutunut tässä kohtaa tarinaa niin hyvin mukaan,

että kertoi ”en kerinnyt suojaan sateelta”. Lohdutin sitten, ja kerroin olevani harmissani hänen kanssaan, mutta että onneksi hän ei pahemmin ”kastunut” ja että pääsihän hän lopuksi kuitenkin suojaan uudestaan.

Myöhemmin kun lapset lähtivät leikin jälkeen ulos, juttelin seikkailusta lasten kanssa heidän ulos pukiessa. Halusin tietää miten he olivat seikkailun kokeneet. Kaksi poikaa alkoi kertoa, miten kovaa salamamat välkkyivät ja että ”Yksi salama iski minua suoraan polveen, mutta onneksi ei iskenyt sydämeen, koska olisin kuollut!”. Ja toinen poika pohdiskeli että ”Siellä suojaassa salama olisi voinut iskeä meitä siitä reiästä, joka oli katossa”. Tämä oli erittäin hyvä huomio ja kertoi lasten todella uponneen mielikuvitusmaailmaan todenteolla. Nimittäin suojarjon katossa oli ilmanvaihtoreikä, jonka lapset olivat huomanneet.

”Maassa makoilee suuria rupisia sammakoita (hernepussit). Miten sammakot saadaan pois tieltä, jotta seikkailu voi jatkua?”

Dramatisoin aikuisten kanssa yhdessä miten limaisia ja rupisia ”sammakot” olivatkaan ja lapsiin uskoivat tämän ihan täysin. Lapset sanoivat ”ällöttäviä” ja ”onpas limaisia” ja lähes kaikkien yhtyessä kuoroon, yksi lapsi heitti hernepussin pois silkasta inhotuksesta. Lapsista tämä oli kuitenkin mielenkiintoista ja kaikilla oli kiire kerätä sammakot pois. Pyysin yhtä hiljaisempaa lasta hakemaan jonkun astian mihin sammakot laitettaisiin ja hän toi nukun turvakaukalon. Se oli hyvä keksintö ja lapset lappaisivat sammakot sinne. Yksi poika nappasi sammakokorin ja päätti viedä sen pois näkyvistä mökin sisään.

Tässä välissä seikkailuun otettiin yksi ylimääräinen tehtävä, kun aikuiset olivat keksineet rakentaa igluteltan. Lapsia telttaan meno kiinnosti kovasti ja lauloimme hämähämähäkin, jonka aikana alkoi sataa ja iglun suojaan oli prinssien ja ritarien mahduttava. Teltta oli pienehkö, ja keksin lapsille tehtävän, että kaikkien olisi mahduttava siitä huolimatta suojaan, että kukaan ei kastuisi. Lapset saivat heti ideasta kiinni ja alkoivat sulloutua telttaan. He osasivat hienosti asettautua niin, että kaikille tehtiin tilaa. Tässä vaiheessa leikkiä oli mielestäni tapahtunut yhteisöllistä edistymistä niin että lapset ajattelivat toinen toisiaan ja yhdessä suojaan mahduttamista. Kuvassa 4 näkyy, miten lapsi odottaa omaa vuoroaan lasten vuorotellen mahtuessa teltan suojiin. Toinen aikuisista keksi myös tilanteeseen sopivan laulun ja yhdessä lauloimme ”on muutama lapsi iglussa, iglussa, iglussa..” Prinsessa ruususen melodian mukaan.

Kuva 4: Lapset suunnittelevat igluun asettumista niin että kaikki mahtuvat

Viimeiseksi lapset menivät varjosuojaan uudestaan ja pulloposti löydettiin, josta luettiin viimeinen viesti *"Olette jo erittäin lähellä sormuksia. Missähän ne mahtavat olla? -Onneksi olkoon urheille ritareille ja prinsessoille sormusten löytymisestä, kyllä nyt on kuningatar mielissään!"* Annoin vihjeen sormusten olinpaikasta ja lasten etsiessä yksi tyttö löysi mukin sormuksineen lasten sängystä ja näytti olevan kovin mielissään. Hän halusi itse ottaa sormukset mukista ja antaa ne kuningattarelle. Tämä aikuinen dramatisoi sormuksien löytymistä innoissaan. Lapset saivat kaikilta kehuja hienosta seikkailusta ja arvokkaiden sormusten löytymisestä sekä yhteisestä retkestä.

Seikkailurata kesti tunti ja viisitoista minuuttia, mutta lasten ja aikuisten mielenkiinto säilyi loppuun asti eikä kukaan pitkästynt. Uskon, että tähän vaikutti se, että lapset saivat itse vaikuttaa radan rakentamiseen ja seikkailun muodostumiseen ja keskeistä oli myös aikuisten dramatisointi. Leikin jälkeen kaikki lähdimme ulos ja menimme puistoon. Lapset sanoivat *"tehdään rata uloskin!"* Kehuin hyvästä ideasta, mutta koska ulkona oloaika ei jäänyt paljoa, ehdotin lapsille halihippaa. He olivat ajatuksesta innoissaan ja varmistivat minulta moneen kertaan, että *"mennäänhän halihippaa puistossa"*.

5.1.1 "Leikitään uudestaan!" -Lasten ja aikuisten palaute satuseikkailusta

Palautteen kysyminen lapsilta oli yhteisleikin arvioinnin ja onnistumisen kannalta keskeistä, sillä lapset kertoivat tunteistaan ja kokemuksistaan paljon syvällisempää tietoa, kuin mitä

leikin aikana oli havaittavissa. Huomasin, miten tärkeää on kysyä lapsilta, miltä heistä leikkiminen tuntui ja mitä he haluaisivat kokeilla uudestaan tai tehdä toisin. Lapsilähtöisen leikin suunnittelussa palautteen saaminen lapsilta on tärkeää, yllättävää ja paljon uusia näkökulmia tuovaa. Palautteen kysymisessä kiinnitin huomiota siihen, että kysymykset eivät ole ohjailevia tai sellaisia, että niihin vastataan vain kyllä tai ei. Näin lapsilta saa enemmän haastattelusta irti.

Kysyin aluksi lapsilta miltä leikkiminen tuntui? Jokainen lapsi vastasi, että ”kivalta” tai ”hyvältä”. Esitin sitten jatkokysymyksiä, kuten mikä oli kivaa, miltä tuntui leikkiä yhdessä aikuisten kanssa ja oliko jotain mistä et pitänyt sekä mitä leikkiä haluaisit kokeilla uudestaan? Tyttöjen kommentteja olivat:

”Tuntui hyvältä ottaa oma mekko mukaan”

”Sormusten metsästäys oli kivaa ja se, kun piti seikkailla metsässä”

”Oli kiva leikkiä yhdessä, niin ei tarvitse leikkiä yksin”

”Tykkäsin kaikesta”.

Pojkien palaute oli seuraavaa:

”Olen ollut iloinen, kun täällä on ollut niin kivaa!”

”Leikkiminen oli kivaa”

”Mä tykkäsin kun seikkailtiin”

”Ryömiminen oli kivaa”

”Leikitään uudestaan!”

Useat pojista mainitsivat lempijutukseen hämähäkin seittien rikkomisen eli sanomalehtien hajoittamisen: *”Mä tykkäsin siitä, kun piti tuhota hämppisseittejä”* ja *”Haluan uudestaan tuhota hämähäkin seittejä!”*. Eräs poika sanoi, että *”oli hauskaa, mutta mulle tuli hiki!”*. Seikkaileminen vaatteet päällä oli sen verran intensiivistä, että jotkut lapsista riisuivat matkan aikana vähän vaatteita pois.

Haastattelun tukena käytin tunneilmaisutaulua, ja pyysin lapsia näyttämään sitä naaman kuvaa, mikä kuvasti heidän tuntemuksiaan. Jokainen lapsi näytti naamaa, joka hymyilee. Suurin osa pojista innostui myös näyttämään naamaa, joka oli vihainen. Kysyessäni tähän syytä, he kertoivat, että hämähäkin seittejä rikkoessa heistä tuntui vihaiselta. Tunnetaulun käyttäminen kertoi siis, että lapset olivat uppoutuneet mielikuvitusmaailmaan niin hyvin, että tehtävät olivat herättäneet eläytymisen kautta erilaisia tunteita. Kysyin pojilta, että miltä sitten vihaisen seittien rikkomisen jälkeen tuntui, niin he totesivat että hyvältä. Lapset kokivat haasteiden selvittämisestä silminnähdyn tyytyväisyyttä ja onnistumisen tunnetta ja tämän heidän palautteensa myös vahvisti. Kukaan lapsista ei sanonut, että jokin olisi ollut tylsää ja

hyvin moni sanoi, että ihan kaikki oli kivaa. Yksi lapsi totesi, että *”en jaksa leikkiä samaa uudestaan”*, hän kuitenkin kertoi seikkailun olleen kiva ja näytti hymynaamaa tunnekortista. Itselleni tuli positiivisena yllätyksenä lasten kyky heittäytyä mielikuvitusmaailmaan niin syvästi sekä heidän antamansa pelkästään positiivinen palaute, vaikka yritin kaivella myös jotain parannettavaa juttua.

Kysyin ryhmäpäiväkodin aikuisilta palautetta lasten jälkeen (liite 2). Kysyin sitä, että miten heidän miestään lapset suhtautuivat teemaan ja seikkailuleikkiin. Aikuisten mielestä lapset suhtautuivat hyvin ja erittäin innostuneesti ja että heillä näytti olevan hauskaa. Aikuiset totesivat, että kaikki lapset jakoivat olla mukana toiminnassa loppuun asti. Yhteinen leikki ei ollut heidän mukaansa pitkäväteinen, ja toinen aikuinen kiinnitti huomiota siihen, että vaikka leikki oli pitkäkestoinen, lasten mielenkiinto säilyi koko ajan. Hän huomautti myös, että *”Lasten sitoutuneisuus leikkiin oli todella vahvaa”* ja sanoi, että roolivaatteiden eli teeman merkitys leikkiin sitouttajana oli suuri. Aikuisten mielestä heidän roolinsa leikissä oli sopiva. Toinen aikuisista kertoi olleensa itse innostuneena mukana ja toinen sanoi, että *”oli oikein mukavaa nähdä lasten innostuneisuus ja se, että mitä seikkailussa seuraavaksi tehdään”*. Aikuisten mielestä lapset toimivat leikkiessään kaikkien kanssa ja leikin edetessä alkoivat yllättävän hyvin neuvottelemaan keskenään. He totesivat leikin olleen sopivat mittainen ja huomioivan kaikenikäisten lasten kehitystason. Palautteen kyselyssä pyrin kiinnittämään huomiota rakentavaan palautteeseen ja siihen, miten leikki-ideaa voisi kehittää tai voisiko jotain tehdä toisin. Aikuiset eivät kuitenkaan osanneet sanoa mitään paranneltavaa, vaan keskittyivät yhteisleikin ja vuorovaikutuksen hyviin asioihin. Ajattelin muuttaa palautteen kyselyrunkoa seuraavia leikkipäiviä varten muotoon, jossa olisi helpompi keskittyä myös kriittiseen tarkasteluun.

5.2 Päivä eläimenä

Seuraavan viikon aiheena Nuppulassa oli lasten valitsema eläinteema. Viikon eläinaiheiset leikit ja laulut antoivat hyvän orientaation toiminnalliseen leikkipäivään, joka pidettiin keskellä viikkoa. Lasten vanhemmat olivat jälleen hyvin juonessa mukana ja ryhmäpäiväkoti täyttyi heti keskiviikkoamusta kotoa tuoduilla eläinasuilla, naamareilla, eläinaiheisilla käsinoikeilla ja jokunen lapsi oli saanut kasvomaalauksenkin viiksineen kasvoilleen. Se, että vanhemmat osallistuivat näin hyvin jo toistamiseen omalta osaltaan leikkipäivän rakentamiseen, oli havaintojeni perusteella merkityksellistä. Lapsien oli helppo käyttää omia tuttuja asujaan ja lelujaan ja päästä teemaan nopeasti ja erittäin innostuneesti sisälle. Aikuiset ovat myös vaatteiden mukaan ottamisella näin viestittäneet lapsille omaa kiinnostusta leikkiä ja teemaa kohtaan.

Aloitimme päivän yhdessä asusteita pukien. Lapset näyttivät kokevan roolivaatteiden pukemisen mielekkääksi ja jokainen halusi jonkun asusteen itselleen. Täydensimme asusteiden kirjoa ryhmäpäiväkodin ja itseni tuomilla asusteilla. Päiväkodeissa pukeminen ja riisuminen ovat osana jokapäiväistä arkea ja välillä se voi tuottaa päänvaivaa niin lapsille kuin aikuisillekin. Roolivaatteiden yhdessä pukemisen yhtenä tarkoituksena onkin luoda lapsille ja aikuisille positiivisia vaatetuskokemuksia. Roolivaatteet saivat jälleen kerran iloa ja ihmetystä aikaan. Aikuiset autoivat pupun häntien kiinnittämisessä ja yhdessä kaikki muuttuivat joksikin eläimeksi.

Päivän leikkiteemassa korostui vuorovaikutuksellisuus edellistä kertaa enemmän. Koko toiminnan teemana oli toisten huomioiminen, neuvottelemineen, musiikki ja toisten auttaminen sekä läheisyyden antaminen ja vastaanottaminen. Aamupäivän yhteisleikit koostuivat piirileikistä, tarinallisesta seikkailuretkestä ja yhteisestä kuvan värittämisestä. Kaikki leikit olin suunnitellut eläinteemaan liittyväksi ja niissä oli soveltamiselle tilaa leikkitalanteiden mukaisesti. Lapset leikkivät kaikkia leikkejä eläinasut päällään. Teemaa pidettiin yllä myös päivätoimintojen ohella musiikkia kuuntelemalla ruokailun aikana ja satuja lukemalla.

Pukemisen jälkeen me aikuiset ohjasimme lapset eteiseen, josta eläinleikit aloitettiin. Ohjasimme kaikki lapset toistensa avustuksella ottamaan kiinni maassa makaavasta hyppynarususta, niin että jokainen mahtuisi jonoon. Lapset osasivat heti auttaa muita löytämään oman paikkansa. Yhteisen narun avulla saavuttiin saliin, jossa lapset istuivat tuoleille piiriin. Lapset olivat itse saaneet tehdä ennen leikin aloitusta tuolipiiriin haluamallaan tavalla ohjauksen avulla. ”Vähenevät tuolit”leikin avulla lapset saivat marssia ympäri salia haluamallaan tavalla musiikin soidessa ja kun aikuinen pysäytti musiikin lasten tuli istua tuoleille. Joku lapsi marssi, toinen hypeli ja yksi konttasi, kuten seuraavasta valokuvasta näkyy. Mielestäni oli tärkeää olla rajoittamatta lapsen liikkumisvalintaa, sillä liikkeessä ja leikissä lapsi ilmaisee omaa persoonallisuuttaan, mikäli se sallitaan. Leikin edetessä tuolit vähenevät ja lasten tuli toisiaan huomioiden mahduttaa kaikki tuoleille. Leikin lopussa vain yksi tuoli oli jäljellä.

Ohjeiksi annoin lapsille, että turvassa on kun istuu jonkun tuolilla istuvan sylissä tai koskettaa tätä. Lapset aluksi liikkuiivat ympäri salia itsekseen leikin aikana, mutta leikin edetessä muodostivat itse yhtenäisen piirin, jossa marssivat tuolien ympärillä. Ohjaajana tehtävänäni oli koko ajan muistuttaa muiden huomioimisesta, että tönimistä ja liikaa kilpailua synny. Lapset odottivat innoissaan milloin musiikki sammuu ja ryntäsivät tuoleille. He myös muistuttamisen vuoksi huomioivat toisiaan hienosti ja pyysivät tuolittomia lapsia syliinsä. Ohjaajana havaitsin, että lapset tarvitsivat aluksi melko paljon rohkaisua toistensa koskettamiseen tai syliin menemiseen. Vähitellen lapset kuitenkin tottuivat läheisyyteen ja menivät toistensa syliin kerroksittain, niin että yhdessä tuolissa saattoi lopulta istua sylikkään neljäkin lasta. Ne lapset jotka eivät syliin halunneet mennä, pitivät käsiään tuolilla istuvien olkapäällä. Pidän

tärkeänä jokaisen lapsen oman yksityisyyden suojaamista ja siksi leikin sääntönä oli syliin menemisen lisäksi pelkkä koskettaminen. Näin jokainen lapsi sai valita itselleen miellyttävimmän tavan toimia. Itse pidin lapsia olkapäästä kiinni. Kaikki lapset osallistuivat läheisyyden antamisleikkiin. Havaintojeni perusteella lapset näyttivät tuolileikistä kiinnostuneilta ja keskittyivät musiikin kuunteluun tarkkana. Iloinen musiikki ja liikkuminen saivat osan lapsista nauramaan ääneen. Leikistä olisi saanut vielä mielikuvitusriikkaamman lapsen näkökulmasta, jos siihen olisi liittänyt tarinan. Leikin idea kuitenkin keskittyi läheisyyden tunteen opetteluun ja kokemiseen, toisten huomioimiseen sekä musiikin kuunteluun ja lapset oivalsivat sen lopulta hienosti.

Kuva 5: Eläinlapset kulkevat musiikin tahtiin leikissä, jossa tuolit vähenevät

Leikkipedagogiikkaa sovellettiin edellisen lämmittelyleikin jälkeen lukemalla lapsille tarina karhuäidistä, joka lähti hakemaan poikaselleen hunajaa kehosoitinsadun muodossa (Koivula, 2002:76-78). Leikissä yhdistyi tarinallisuus, joka herätettiin eloon seikkailemalla tarinan mukana sekä musiikillisuus, joka piti sisällään laulamista ja kehonsoittimien käyttämistä. Keskeistä oli yhteinen motiivi esittää karhuäitiä ja poikasta vuorotellen ja läheisyyden antaminen kuului oleellisesti teemaan. Alkuperäisessä karhuäitileikissä lapsilla on pehmolelut, joita he tarinan mukaan hoitavat, mutta halusin soveltaa leikkiä lasten kesken läheisemmäksi ja yhteisöllisemmäksi. Samaa mieltä oli myös ryhmäpäiväkodin toinen aikuinen. Tällä kertaa me aikuiset valitsimme lapsista parit, jolloin pyrimme muodostamaan pareja, joita vapaaleikeissä ei lasten kesken välttämättä automaattisesti muodostu. Tämän tarkoituksena oli antaa lapsille kokemuksia eri kaverin kanssa leikkimisestä sekä siitä, että leikkiminen voi olla mukavaa myös tavanomaisesta ystäväkuviosta poiketen. Aikuiset valitsivat myös lapsiparin itselleen. Lapsiparit saivat itse neuvotella kahdestaan, kumpi olisi ensin karhuäiti ja kumpi poikanen. Pareittain neuvottelu näytti lapsille olevan sujuvaa ja helppoa ja yhteisymmärrys syntyi nopeasti.

Sadunseikkailun alkamisen selkiyttämiseksi lauloimme ensin kaikki yhdessä lapsille tutun ”Jaakko kulta”- sävelmän mukaan ”Satu alkaa, satu alkaa, kuunnellaan, kuunnellaan. Mistähän se kertoo, mistähän se kertoo? Katsotaan, katsotaan”. Leikin ohjaajana luin karhuäidistä tarinaa ja samalla aikuiset, myös minä ja lapset leikkivät tarinan mukaisesti. ”Olipa kerran äitikarhu, jonka piti lähteä kauan mehiläispesälle hakemaan lapsilleen hunajaa. Äiti taputteli ja silitteli pienet karhunpennut uneen laulellen karhulaulua.” (Koivula, 2002: 76). Pareista toinen sai asetella ”karhunpojan” nukkumaan miten itse halusi ja samalla silitteli poikasta tovin. Aikuiset saivat rohkaista lapsia silittämään pitempikestoisesti pariaan selästä. Yhteisleikeissä on mielestäni tärkeää se, että aikuinen antaa lapsille mahdollisuuden vaikuttaa erilaisiin toimintoihin, niin että ohjaus ei muutu liikaa aikuislähtöiseksi. Tämä voi olla keskeinen haaste yhdistetyn leikin ja lasten oman leikin yhdistämisessä. Kyselin lapsilta, että minkä unilaulun he karhunpojalleen laulasivat. Lapsilla oli hiukan vaikeuksia keksiä laulua, joten ehdotin sitten Jaakko Kultaa, jota lapset reippaasti alkoivat laulaa. Itse aikuisena koin mukavaksi sen, että leikin ohessa sain silittää lasta niin, että hän itsekkin näytti pitävän siitä. Yksi lapsi eläytyi karhunpoikasen nukkuvaan rooliin niin hyvin, että piti koko leikin ajan silmiään kiinni.

Äitikarhut kiertelivät ympäri salia käsiään jalkoihin tömistäen ” Äitikarhu lähti tassuttelemaan hunajan hakumatkalle”, suhistelivat käsiään yhteen kaislojen suhistessa, hyttysten inisessä, käärmeen sihistessä metsäpolulla, sammakoiden hypellessä märillä lumpeenlehdillä ja niin edelleen. Äänien tuottamisessa ja kehonsoittimien käytössä kysyin ensin aina lapsilta, miten kyseistä ääntä voisi tuottaa ja lapset näyttivät mielellään oman versionsa äänistä. Yhdessä kokeiltiin myös miten erikoisia ääniä sormilla ja käsillä saikaan aikaiseksi, kuten käsien ristiin laittaminen ja siten käsien yhteen taputtaminen (sammakoiden litinä), käsien hierominen yhteen (kaislikon suhina), ja sormenpään taputtelun kämmenkuppiin (hunajan kerääminen astiaan).

Äitikarhujen seikkaillessa poikaskarhut ”nukkuivat” koko seikkailun ajan pesässä ja yhdessä kohtaa tarinaa, kääntävät kylkeään ja kutsuivat äitiään. Silloin äiti lähti kiireen vilkkaa tassuttelemaan kotia kohti. Jossain vaiheessa leikkiä aikuinen keksi, että valmiita sanomalehtipalloja voisi ottaa mukaan leikkiin, niin että lapset pääsevät niitä heittämään. Tämä oli hyvä leikin rikastajaidea ja niinpä aikuinen keksi, että ne voisivat olla mehiläispesästä karanneita mehiläisiä, jotka ohjattaisiin eli heitettäisiin takaisin pesäänsä hunajan haun jälkeen. Lapset näyttivät pitävän ideasta. Kun äitikarhut olivat lopulta palanneet pesäänsä, rohkaistiin jälleen tarinan mukaan lapsia silittelemään ja halimaan toisiaan kotiin palaamisen riemusta. Lapsia sai jälleen kannustaa halaamaan toisiaan ja kaikki osallistuivat hienosti. Tarinaa lisäväritettiin yhteisen leikkikokemuksen vahvistamiseksi, niin että aikuiset pitivät isosta varjokankaasta kiinni ja karhuemot huolehtivat poikasensa ja itsensä kaikki yhteen isoon talvipesään maton päälle, niin että kaikki mahtuivat. ”Sitten karhut poikasineen käpertyivät yhdessä talviunille lähekkäin toisiaan talviunille ensilumen sataessa maahan”. Aikuiset laskivat varjon kevyesti

lasten ylle ja varjon alla lapset hykersivät jännityksestä. ”Kun kevätaurinko sulatti lumen pois”, karhut heräsivät pesästään ja varjo nostettiin ilmaan. Lapset näyttivät innostuneilta varsinkin tästä leikin lopetuksesta.

Leikki oli melko lyhyt, mutta toistojensa takia mielestäni sopivan mittainen siihen, että lapset pystyivät vaihtamaan roolejaan ja karhunpennut saivat nyt seikkailla äitikarhuina. Kaikki lapset ja aikuiset saivat siis olla pentuina ja emoina. Kun leikkiä leikittiin toisen kerran lapset, näyttivät olevan ensimmäistä kertaa paremmin juonessa mukana tietäessään mitä tapahtuisi. Pallojen heittäminen osana seikkailua näytti selkeästi mieluiselta sekä lopussa yhdessä varjon alle käpertyminen.

Lapset ja aikuiset olivat tähän asti toimintaa olleet koko ajan erittäin tiiviisti ja kiinnostuneesti mukana. Niinpä jatkoimme yhteisleikkiä vielä viimeisellä haastella. Lapsille kerrottiin, että ryhmäpäiväkotiin oli tullut pääsiäispupu, joka tahtoi tulla kaikkien lasten yhdessä värittämäksi. Tässä olikin niin lapsilla kuin aikuisilla haastetta keksiä keinoja neuvotteluun, siitä ketkä pääsivät vuorolla värittämään ja ketkä odottaisivat. Keskeistä vuorovaikutuksen vahvistamisen kannalta oli nimenomaan se, että aikuiset eivät päättäneet ketkä odottavat väritysvuoroaan ja missä järjestyksessä lapset värittävät, vaan koko porukalla yhdessä yritettiin keksiä keinoja haasteen ratkaisemiseksi. Aikuisten auttaessa ja ohjatessa, mutta antaessa lapsille tilaa omaan neuvotteluun, lapsille tarjoutui tilanne huomata eri tapoja miten toisia voi huomioida ja miten palkitsevaa myös odottaminen voi olla. Keskeistä oli aikuisten näyttämä vuorovaikutuksellinen esimerkki yhdessä lasten kanssa. Jo aikaisempien yhteisleikkien edetessä neuvottelunaidoissa ilmeni paljon kehitettävää, mutta tässä vaiheessa lapset olivat jo omaksuneet joitakin neuvottelemisen malleja.

Neuvottelutilanteet lähtivät aina niin liikkeelle, että kun kysyin missä järjestyksessä lapsiparit saisivat värittää, kaikki halusivat olla ensimmäisiä ja nostivat kätensä ylös ja odottivat minun ratkaisevan tilanteen. Lapsille yhteisneuvottelu oli selvästi uusi tilanne ja he joutuivat keskittymään vuorovaikutukseensa. Pian joku lapsista sanoi ”*Okei, te voitte mennä ennen meitä.*” Näin pikku hiljaa kaikki saivat vuoronsa ja välillä vuoroja jaettiin yhdessä arpomalla. Lapset värittivät pääsiäispupun runon mukaisesti pareittain ja joutuivat vielä värittäessäänkin jakamaan oman väritysalueensa parinsa kanssa. Tässä yhteisessä vuorovaikutustehtävässä oli paljon haastetta ja lapset saivat intensiivisen kokemuksen toistensa huomioimisesta koko tehtävän ajan. Lopuksi kun yksi väritysalue oli värittämättä ja kaikki olisivat tietysti halunneet päästä värittäjäksi. Toinen aikuinen keksi, että jokainen lapsi saa ehdottaa jotain muuta paitsi itseään värittäjäksi. Se lapsista, joka sai eniten ääniä, pääsi värittämään ja lasten mielestä jako oli reilu. Lapset olivat kaikki saman paperin ympärillä ja lopuksi me aikuiset vielä näyttimme vuorovaikutusmallia keskenämme yhdessä sopimisesta ja toisen huomioimisesta. Lapset jakoivat hyvin olla mukana kannustuksen myötä, vaikka oman vuoro melko pitkään odo-

tus välillä näytti pitkästyttävät monia. Odotteluun olisi voinut keksiä lapsille jotain oheistointia.

Yhteisistä leikeistä poistettiin ”kolme varista”- laulun mukaan niin että lapset ja aikuiset olivat sohvilla ja yksitellen lähetettiin eteiseen pukeutumaan ulos laulun tahdissa. Aamupäivä sisällä yhteisleikkien merkeissä oli ollut niin intensiivinen, että lapset olivat innoissaan vapaaleikin vuorosta hiekkalaatikkoleikkien merkeissä. Tämän vuoksi, emme jatkaneet yhteisleikkiä ulkona, siksi että lapset näyttivät selvästi kaipaavan tässä kohden omaa leikkiään. Eläinpäivänä havaitsin, sen että aamulla kun lapset olivat aikansa saaneet vapaaleikkiä, heillä oli suuri mielenkiinto ja innostus yhteisleikkiä kohtaan. Ja intensiivisen ja hyvin sitoutuneen yhteisleikin jälkeen lapsia motivoi jälleen vapaaleikki.

Havainnoin teemaleikkien vaikutuksia lasten vapaaleikkeihin ja niin prinsessa-ritaripäivänä kuin eläinpäivänäkin, yhteisten leikkiteemojen piirteitä löytyi lasten vapaaleikkistä yhteisten leikkien jälkeen. Eläinpäivänä muutama poika iltapäivästä rakensi itselleen palikoista metsätsytaseet ja lähtivät ”hirmimetsälle”. Aikaisemmassa karhuäiti tarinassa olivat olleet hirvet mukana lasten tömistellessä tarinan tahtiin jalkojaan: ”Suuri hirvilauma tömisteli polkua pitkän nalleäidin ohi.” Leikkipedagogiikan keskeisenä tavoitteena onkin rikastuttaa lasten leikkelijä ja etenkin sitouttaa lapsia leikkimään pitkäjänteisemmin saman teeman ympärille, jolloin leikki voi kehittyä. Aikuiset voivat ohjauksellaan tuoda leikkiin lapsille uusia vuorovaikutusideoita ja yhteistä tekemistä, joita lapset voivat käsitellä ja jatkaa omissa vapaaleikeissään.

Ennen päiväunia luin lapsille uuden kirjan päivä- ja yöeläimistä, jossa pienet ankat seikkailevat ja piilottelevat suurelta pöllöltä. Luin kirjaa elävöittäen ääniä ja se sai osan lapsista hihkumaan jännityksestä sängyissään. Kirjassa oli kuitenkin rauhallinen loppu. Kirjassa pöllö oli esittäytynyt hieman pelottavassa roolissa, mutta päivän aikana pöllöstä näytettiin myös toinen puoli pöllö-käsinukkejen avulla. Olin tuonut mukana pöllökäsinukkeja ja lapset ihastuivat niihin heti ja osa halusi halata pöllöä. Huomaisin, että käsinuken avulla lapset keskittyivät mainiosti kuuntelemaan mitä sanottavaa pöllöllä oli esimerkiksi aamupiirissä. Pöllön avulla opetin myös lapsille pöllölaulun, joka näytti olevan heille mieluinen, sillä osa lapsista lauleskeli sitä pitkin päivää itseksensä. Lapsilla oli melko paljon käsinukkeja mukana ja he ottivat niitä aamupiiriin mukaan. Olisi kuitenkin voinut hyödyntää käsinukkeja enemmän yhteisessä toiminnassa esimerkiksi käsinukketeatterin muodossa. Aika ei kuitenkaan riittänyt kaikkeen. Ryhmäpäiväkodissa iltapäivätoimet veivät sen verran enemmän aikaa, että eläinteemaan liittyen ei esikoululaisten kanssa ehditty yhteisleikkejä leikkimään.

Aikuisten rooli eläinpäivä oli korostuneempi kuin prinsessa-ritaripäivässä, sillä etenkin vuorovaikutuksellisuus ja esimerkkinä oleminen korostui. Lapsilla oli aluksi neuvotteluvaikeuksia

keskenään, mutta leikkien edetessä ja aikuisten sitkeän ja kannustavan ohjauksen avulla lapset huomioivat toinen toisiaan koko ajan enemmän. Lasten mielenkiinto leikkiteemaa kohtaan säilyi jälleen loppuun asti. Ainoastaan väritystehtävässä osa lapsista kyllästyi oman vuoronsa odottamiseen, jolloin ohjaajana keskustelin lapsien kanssa siitä, miltä oman vuoron odottaminen tuntuu ja miksi sen harjoittelu on tärkeää. Karhuäiti leikissä lapset olivat ensimmäisellä kierroksella aavistuksen verran passiivisia, mutta leikin toistuessa olivat jo hyvin mukana. Oletan, että tähän vaikutti se, että tarina oli ennestään tuntematon. Tarinan olisi voinut lukea etukäteen lapsille, mutta sitten toistoja olisi voinut olla liikaa. Toisaalta, se että lapset leikkivät tarinan etenemisen mukaan, näytti pitävän mielenkiintoa yllä siitä, että mitä seuraavaksi tapahtuu. Edelliseen prinsessa-ritarisatuseikkailuun verrattuna, lapset näyttivät olevan sitä paremmin mukana yhteisleikissä, mitä enemmän he olivat saaneet olla osallisina tarinan ja seikkailun suunnittelussa.

5.2.1 ”Tuntui kivalta halata!” -lasten ja aikuisten palaute eläinpäivästä

Kyselin eläinpäivän teemasta ja leikeistä lapsilta palautetta vasta iltapäivästä, jolloin jouduin kertaamaan heille mitä olimmekaan tehneet. Siitä huolimatta, että lapset osasivat hyvin antaa palautetta leikeistä, olisi palautteen kysyminen ollut luultavasti hedelmällisempää heti leikkien jälkeen, jolloin kaikki on vielä tuoreessa muistissa. Toisaalta jälkeinpäin kysyttäessä huomaa, jos joku asia on erityisesti jäänyt lapselle mieleen. Lapset sanoivat, että kaikki oli kivaa ja että yhteisleikki tuntui hyvältä ja osa sanoi leikkien olleen hauskoja. Kysyessäni tarkentavana kysymyksenä, että mikä oli kivaa, eräs lapsi mainitsi *”se kun piti halata”*, ja moni muukin lapsi tätä kysyttäessä oli sitä mieltä, että halaaminen ja tuolileikki olivat kivoja juttuja. Muutama tyttö kertoi, että toisten auttaminen tuntui hyvältä. Erään tytön mielestä *”kaikkein kivointa oli se, kun saatiin värittää pupua.”* Kaikki lapset mainitsivat myös, että eläinpuukujen pitäminen oli ollut mukavaa, vaikka osa kertoi, että niissä tuli liian kuuma. Eräs tyttö kertoi pitäneensä karhuleikistä, *”koska saatiin emona poimia hunajaa”*.

Pidin tärkeänä ottaa selvää lapsilta myös jutuista, joista he eivät välttämättä pitäneet. Suurin osa lapsista ei keksinyt tähän vastausta, mutta eräs poika mainitsi, että *”Ei ollut hauskaa olla poikanen, mutta emona oli kivaa.”* Toinen poika kertoi, että hän leikki yhteisleikissä karhuemon sijaan isäkarhua ja että se oli hauskaa, mutta *”se ei ollut kivaa, kun sanottiin karhuäidiksi koko ajan”*. Tarinassa kerrottiin siis nimenomaan äitikarhusta. Tämä pojan mielipide oli mielestäni loistava, ja asiaa olisi voinut ajatella ennen tarinaa, niin että karuäidin rinnalla olisi mainittu myös että saa olla isäkarhu. Eräs poika kertoi, että pupun värityisleikissä oman vuoron odottaminen *”tuntui hitsin tylsältä!”*

Lapsilta palautetta toiminnasta saadessani olen huomannut, että lapsille pienetkin yksityiskohdat leikeissä ovat merkityksellisiä. Havaitsin myös lasten palautteen myötä, että lapsen näkökulmasta leikki on sitä miellyttävämpi, mitä enemmän leikissä suodaan lapselle suullisesti ja toiminnallisesti valinnan mahdollisuuksia. Leikin rajauksessa tulee kiinnittää huomiota siihen, että ei tule rajoittaneeksi lapsen mielikuvitusmaailmaa. Olin unohtanut tällä kertaa ottaa tunteita kuvaavan taulun mukaan, ja huomasin heti, että lasten oli edellisellä kerralla paljon helpompi kuvata tunteitaan ja antaa palautetta tunnetaulun avulla.

Eläinpäivästä sain toiselta ryhmäpäiväkodin aikuiselta palautetta yhteisestä leikistä. Hän kertoi, että kaikki lapset leikkivät yhdessä ja osallistuivat hyvin. Aikuinen mainitsi havainneensa, että yhteisleikkien alussa korostui lasten minäkeskeisyys, mutta leikin edetessä lasten neuvottelukyky ja yhdessä tekeminen lisääntyi. Halusin palautetta aikuiselta siitä, mitä huomioita hän leikkipedagogiikan soveltamisesta eläinteemassa huomasi. Hän mainitsi, että eri toimintojen ja taideaineiden yhdistäminen sai pidettyä lasten mielenkiinnon koko ajan yllä ja, että *”lapset odottivat koko ajan, mitä seuraavaksi tapahtuu.”* Hän korosti myös, että ryhmän pienimmänkin lapsen mielenkiinto leikkiä kohtaan säilyi loppuun asti. Aikuinen kertoi lasten lähteneen leikkiteemaan mukaan innostuneesti ja että hänestä yhteisleikki lapsien kanssa tuntui mukavalta. Aikuinen mainitsi leikeistä miellyttävämmäksi karhuleikin, koska kosketus lapsen kanssa oli ihanaa. Aikuinen pohdiskeli myös, että saattoi olla myös lapsesta mukavaa tulla silitetyksi. Vuorovaikutuksellisuudesta hän mainitsi aikuisten mallin kautta lasten omaksuneen neuvottelun idean. Aikuinen esitti toiveen viimeisestä yhteisleikkipäivästä, että silloin käsiteltäisiin lasten kanssa tunteita leikin kautta.

5.3 Kesäpäivä talven keskellä

Viimeinen toiminnallinen leikkipäivä järjestettiin lumisena maaliskuisena pakkaspäivänä. Kesäteema oli itseni ideoima, jonka avulla saatiin lasten toiveita täytettyä ja samalla tehtyä jotain erilaista aikaisempiin teemoihin verrattuna. Lapset olivat toivoneet pääsevänsä päiväkodissa vesielementin kanssa leikkimään. Kesäteema mahdollisti hyvin leikkipedagogiikan soveltamisen kesäisen tarinan muodossa niin, että vesi oli vahvasti juonessa mukana. Lasten vanhemmat olivat jälleen tuoneet kassillisia kesävaatteita lapsilleen leikkipäivänä ryhmäpäiväkotiin. Lapset olivat jo edellisistä leikkipäivistä oppineet, että leikittäisiin jotain uutta jälleen yhdessä. Heti kun aikaisin aamusta saavuini paikalle, lapset riensivät kertomaan kuulumisiaan ja kyselivät tuon tuosta milloin aloitetaan leikkiminen. Edellisillä kerroilla lapset olivat rauhassa leikkineet vapaaleikkejä aamiaisen ja aamuohjelman välissä, mutta tällä kertaa lapset näyttivät odottavan niin paljon yhteistä toimintaa, että vapaaleikki oli vähäistä. Lapsilla oli myös kova tarve kertoa mitä he olivat kotoa mukanaan tuoneet.

Aloitimme kesäpäivän jälleen yhteisellä pukeutumisella. Perheet olivat kotona käyttäneet selvästi luovuutta kesävaatteiden valinnassa. Lapsilla oli mukanaan aurinkolaseja, lierihattuja, lippahattuja, shortseja, mekkoja, jalkapallovarusteita, sandaalit, crocsit, rantapallo ja pehmojalkapallo. Muutama lapsi tuli luokseni sanoen, että heillä ei ole kesävaatteita mukana, jolloin käänsin asian niin, että ehdotin mukavan kesäasun tekemistä omista vaatteista nostamalla housun lahkeet ylös shortseiksi ja pitkähihaiset paidat käärittiin t-paidaksi. Lapset näyttivät pitävän ideasta ja kaikki näyttivät olevan osa kesäteemaa. Ryhmäpäiväkodin aikuisten roolivaatteissa oli tällä kertaa tapahtunut entistä enemmän panostusta. Molemmilla aikuisilla oli kesähameet ja lierihatut päässään ja kaikilla oli hauskaa. Aikuisia ei enää tarvinnut kannustaa roolivaatteiden pukemiseen, vaan he oma-aloitteisesti ja innostuneesti pukivat omat kesävaatteet päälleen.

Ryhmäpäiväkodin lapset ja aikuiset olivat aikaisemmin viikolla kesäteemaan liittyen keskenään muodostaneet pienestä varasto/leikkihuoneesta suloisen ”järven”. Lattialle oli laitettu sadeviitta esittämään järvivettä, aivan kuin eräs lapsi oli haastatteluissa ehdottanut ja lisäksi samaa viittaa oli käytetty prinsessa-ritaripäivänä järvenä. Seinän aikuiset olivat vuoranneet sinisellä kartongilla, johon lapset olivat askarrelleet ja kiinnittäneet kaloja uimaan. Järvihuone kertoi koko ryhmän motivaatiosta teemaviikkoa ja yhteisleikkipäivää kohtaan. Yhdessä mietimme miten huonetta voisi soveltaa leikkipäivänä.

Kuva 6: Lasten ja aikuisten tekemä järvihuone

Yhteisen pukeutumishetken jälkeen suuntasimme eteisestä salin puolelle muodostaen ison ryhmämadon, niin että kaikki pitivät edessä olevan hartioista kiinni. Ohjeistin lapset itse muodostamaan jonon toisiaan huomioiden ja tällä kertaa lapset saivat heti ideasta kiinni ja yhteinen iso mato muodostui saman tien. Ihmismato kiemurteli pitkin salia kapeista väliköistä esineitä kierrellen ja hauskoja kuvioita muodostaen. Jokainen lapsi selvästi keskittyi huomiomaan edessä kulkevaa lasta niin hyvin, että mato liikkui salissa täydellisessä harmoniassa. Lopuksi muodostettiin piiri ja jäätiin lattialle istumaan. Ihmismatoleikillä viestitettiin lapsille, että yhteinen leikki alkaa ja että siihen kuuluu toisten huomioon ottaminen. Lapset olivat

loistavasti mukana. Piirissä keskustelimme lasten kanssa kesästä ja jokainen sai vuorollaan kertoa mitä kesävaatteita oli päällään, sillä moni lapsista heti aamusta halusi esitellä vaatteitaan muille. Yhteisessä leikissä myös yksilöiden huomioiminen on tärkeää niin, että jokainen lapsi kokee kuuluvansa ryhmään ja tulleensa kuulluksi.

Piirissä opetin lapsille uuden laulun ”Tule ystäväksi näin, kaveriksi nimittäin, meillä hauskem-paa on käsikkäin..” Pidimme kaikki käsistä kiinni ja jumppasimme laulun sanojen mukaisesti. Yhteinen laululeikki näytti olevan mieleinen, sillä useampi lapsi riemunkiljahteli laululeikin tahdissa. Aikuiset olivat koko ajan mukana ja toinen aikuinen rikastutti piirinsisältöä antamalla lasten katsottavaksi kesäkuvan, josta yhdessä keskustelimme lasten kanssa. Kesäkuva orientoi lapsia teemaan hienosti. Lisäksi aikuinen ohjasi kesäisen sadelaulun, jossa kaikki pääsivät kehonsoittimin musisoimaan kesäsatteen erilaisia ääniä. Tämä yhteinen piiri, jossa toinen aikuinen osallistui vielä ohjaukseenkin niin, että ohjaus vuorotteli luovasti teeman ympärillä, oli loistava kokemus. Havaitsin, että mitä sitoutuneemmin ja vuorottelevammin aikuiset ohjasivat leikkiä, sitä keskittyneempiä ja motivoituneempia lapset olivat. Leikkipedagogiikan mukaan ohjauksen ei tulekaan olla yksilökeskeistä, vaan yhteisleikeissä niin kaikilla lapsilla kuin aikuisillakin on oma roolinsa toiminnassa.

Aikaisemmista toimintakerroista olin havainnut, että lapset ovat paremmin leikin juonessa mukana, kun tietävät etukäteen mitä yhteinen leikki pitää sisällään. Lisäksi olin havainnut, että lapset pääsivät leikkiin nopeammin sisälle, kun olivat itse osallistuneet leikin rakentamiseen. Kesäpäivän leikin olin suunnitellut rakentuvan sadun ”Pekka Punarinta saa postia” -kirjan tarinan mukaisesti. Leikin aluksi katseltiin yhdessä lasten ja aikuisten kanssa kirjan kuvat läpi ja kerroin etukäteen tarinan juonen lyhyesti omin sanoin, jotta lapset virittyisivät satumaailmaan. Toinen aikuinen keksi havainnollistaa tarinan hahmoja tuomalla piiriin siili- ja orava-pehmolelut, joita lapset tutkiskelivat. Tarinan kertomisen jälkeen kerroin aikuisille ja lapsille mitä tarinan elementtejä ja rekvisiittaa satuleikkiä varten tarvittaisiin. Yhdessä aikuisten ja lasten kanssa pohdimme mikä esittäisi saarta, vettä, tammenterhoja ja kesätuulta. Lapset saivat myös etsiä lelujen joukosta haukikaloja. Kaikki lapset osallistuivat tarinan rakentamiseen niin innokkaasti, että heitä sai muistuttaa jakamaan esineitä, niin että kaikki pääsivät osallistumaan asetteluun.

Tarinaleikissä vettä esitti lattia ja saarena toimi kaksi mattoa, jotka lapset yhdistivät isoksi saareksi. Lapset levittivät tarinan mukaisesti tammenterhot ympäri saarta ja laittoivat kalat uimaan järveen. Pohdimme yhdessä mikä voisi olla kaarnavene ja ehdotin sitten vilttiä, jotta aikuiset voisivat viltillä kuljettaa lapset saarelle. Näin jokainen lapsi tulisi yhteisleikissä myös yksilönä hauskaasti huomioitua. Lasten ja aikuisten aikaisemmin tekemä järvihuone haluttiin mukaan leikkiin ja se onnistui, koska olin tarinan suunnittelussa jättänyt paljon tilaa tilan- neideoinnille. Ehdotin, että järvihuoneeseen tulee lasten haluama vesipiste eli vesivati, joka

täytettiin vedellä. Tarinaan se liitettiin leikin ohella. Tarinan yhteisessä rakentelussa pidin jälleen tärkeänä yhdessä pohtimista, lasten ideoiden kuulemista, luovuutta sekä ideoiden toteuttamisvapautta ja mahdollisuutta.

Leikkipedagogiikkaa sovellettiin satuleikissä niin, että luin lapsille kirjan satua ja näytin kuvia ja aina, kun tarina eteni, lapset seikkailivat sadun mukana. Leikissä yhdistyivät satu, liikkuminen, laulaminen, musiikin kuunteleminen ja kuvataide. Leikin haasteena oli sadun vuoroittainen kuunteleminen ja leikkiminen. Sadun mukaan Olli Orava lähti kaarnaveneellään lähelle saarelle keräämään tammenterhoja talvivarastoonsa, kun tuuli irrotti veneen ja orava jäi saaren vangiksi. Pekka Punarinta ja Simo Siili tulivat pelastamaan oravan ja auttoivat terhojen varastoimisessa. Olin suunnitellut tarinan roolit mahdollisimman tasapuolisiksi niin, että jokainen lapsi sai olla Olli Orava samanaikaiseksi ja tällöin lapset myös seikkailivat ja kokivat samat asiat yhdessä tiiminä. Aikuiset olivat pelastajien roolissa Simo Siilinä ja Pekka Punarintana. Oma roolini oli leikin ohjaaminen, sadun lukeminen ja elävöittäminen. Olin valinnut tarinan kesäteeman leikiksi siksi, että tarinassa korostui veden elementti, jota lapset olivat haastatteluissa toivoneet. Lisäksi lapset pääsivät leikkimään eläintä, joka osoittautui edellisellä kerralla mieleiseksi ja muutama lapsi kertoi haluavansa leikkiä eläintä uudestaan. Sadun eläimet olivat myös pukeutuneet kesävaatteisiin, joten se sopi hyvin lasten kotoa tuomaan teemavaatetukseen. Tässä seikkailuleikissä korostui yhdessä tekeminen ja hauskuus, mutta myös oman vuoron odottaminen ja toisten huomioiminen.

Sadun alussa Orava viilettää veneellään saarelle. Niinpä lapset saivat istua yksitellen kaarnaveneeseen eli viltin päälle, jota aikuiset sitten vetivät eteisestä salin puolelle. Vene pysäytettiin ”saaren reunalle” ja lapset pomppasivat matolle odottamaan muita lapsia. Lapset näyttivät hyvin innokkailta odottaessaan vilttikyytiä ja kyselivät ”milloin minä pääsen?” Kaikki jaksivat hienosti odottaa silti omaa vuoroaan. Kun kaikki lapset eli Olli Oravat olivat päässeet saarelle, jatkoin sadun lukemista. Kaarnavene oli irronnut laiturista ja aikuiset kuljettivat sen pois. Lasten tuli pohtia kuinka he pääsisivät takaisin kotirannalle. Sadun mukaan järvenässä asui nälkäinen hauki, joten uiminen ei onnistunut. Aikuisilta oli tullut aikaisemmin toive tunteiden käsittelyleikistä ja tässä kohtaa lapset pääsivät marssimaan ympäri saarta musiikin tahtiin esittäen vihaista, iloista, surullista ja nauravaa haukea. Musiikit olin valinnut tunteita vastaviksi, niin että kun surullisen kuuloinen musiikki alkoi soida, lapset esittivät surullista haukea. Lapsia näytti aluksi ujostuttavan tunteiden esittäminen, mutta rohkaisun ja oman esimerkin avulla kaikki olivat mukana mainiosti ja ilmeen olivat näkemisen arvoisia. Leikki näytti viihdyttävän lapsia ja he hymyilivät paljon.

Sadussa Olli Orava lähetti pullopostia maihin ja pyysi apua saarelta pelastamiseksi. Tässä kohtaan sovellettiin yhdessä aikuisten ja lasten kanssa käsimaalausta. Lapset olivat edelleen maton päällä saarella ja aikuiset levittivät pitkän paperin maton viereen, niin että jokainen

lapsi ja aikuinen sai maalattua paperille omat kätensä hätäviestiksi, kuten alla olevasta kuvasta näkyy. Maalaamisen jälkeen lapset kävivät pesemässä värjätyt kätensä ”rannassa järvi-vedellä” eli lasten askartelemassa järvihuoneessa, jossa oli iso pesuvati ja pyyhkeitä. Osa lapsista halusi käsien pesun jälkeen maalata vielä uudestaan paperille ja päästä järvihuoneeseen ja tämä toki mahdollistettiin.

Kuva 7: Lasten ja aikuisten maalaama pullopostiviesti

Valmis käsimaalaus ”ajelehti aalloilla” rannalle kohtaan, jossa Pekka Punarinta oli leikkimässä. Toinen aikuisista esitti leikkivää lintua eteisessä ja dramatisoi pullopostin löytymistä. Lapset katselivat kiinnostuneina kun Punarinta vei sadun mukaan viestin ystävälleen Simo Siilille eli toiselle aikuiselle. Yhdessä aikuiset ihmettelivät lasten hätäviestiä ja dramatisoiden pohtivat mitä tehdä. Aikuisille oli myös hyvin hauskaa näytellessään ja yhdessä nauroimme paljon. Jatkoin sadun lukemista kuinka ystävykset hakevat oman kaarnaveneensä ja lähtevät pelastamaan Olli Oravaa. Aikuiset olivat juonessa hienosti mukana ja dramatisoivat sadun roolejaan minun kertoessa tarinaa. He myös neuvottelivat dramatisoidessaan keskenään paljon ja näyttivät näin esimerkkiä lapsille. Lapset saivat tässä osassa istua saarella ja katsoa aikuisten leikkiä ja pelastamisprosessia. Tässä vaiheessa osaa lapsista sai kannustaa kuuntelemiseen. Lapset alkoivat mielellään toistensa kanssa seurustella, joten tarinaan keskittymisestä sai muistuttaa loppua kohden useammin.

Kun pelastajat saapuivat saarelle, istuimme kaikki isoon yhteiseen piiriin ja lauloimme laulun ”Monta on paatissa soutajaa, aallot ne paattia keinuttaa..” Ja näin Oravat pääsivät takaisin kotirannalle. Lapset saivat kerätä ”tammenterhot” saarelta ja laittaa ne talvivarastoon, jota esitti sohva. Luin tarinan lopun, jossa kaikki kaverukset menevät yhdessä seikkailusta uupuneina turvalliseen kotiin kesämyrskyn riehuessa ulkona. Lapset istuivat vielä matolle tiiviisti yhteen ja me aikuiset heilutimme tuulen tahtiin isoa väri varjoa ja esitimme myrskyä. Lopuksi varjon annettiin laskeutua kevyesti lasten päälle. Lapset olivat aikaisemmissakin leikeissä pitäneet tästä varjoleikistä kovasti, joten yhdistin sen myös tämän tarinan lopetukseen. Lapset tulivat varjon alta iloisena ja nauraen ulos.

Yhteisleikki kesti noin tunnin verran kuten edellisinkin leikkiaamuina. Uloslähdön siirtymässä jatkoin leikkiteemaa vetämällä lapsia vähitellen viltillä kohti eteistä, koska muutama lapsi oli leikin alussa pyytänyt vilttiajelua ”Uudestaan!” Samalla pystyin kyselemään lapsilta tuoretta palautetta leikistä. Jälleen lapset odottivat innoissaan vuoroaan päästä kyytiin. Omaa pukeutumivuoroaan odottavat lapset jatkoivat keskenään kesäteemaa heti yhteisleikin päätyttyä pelaamalla yhdessä erään pojan kotoa tuomaa rantapalloa.

Kuva 8: Lapset jatkavat kesäteemaa vapaaleikissään

Päiväuniaikana toinen aikuisista luki hereillä oleville esikoululaisille kesäteemaan liittyvän rentoutusharjoituksen, jossa matkattiin mielikuvitusretkelle kesätaivaalle. Päiväunien jälkeen osa lapsista pyysi saada pukeutua kesävaatteisiinsa uudestaan. Ennen välipalaa, luin lapsille Nalle Puhin piknik-retkestä kertovan kirjan. Se pohjusti kesäistä ideaani syödä välipala ikään kuin piknikillä peiton päällä lattialla. Levitin yhdessä lasten kanssa lattialle peiton, jonka päälle kaikki istuivat välipalalle. Lapset olivat ideasta tosi innoissaan ja pohdiskelivat keskenään, mitä mahdettaisiin syödä. Yhdessä aikuisten kanssa tarjoilimme lapsille kesäjäätelöt marjojen kanssa. Myös aikuiset ehtivät istuskelemaan lasten kanssa lattialla.

Kesäpäivä oli hyvin onnistunut ja hauska. Satuseikkailun aikana lapsilla oli paljon energiaa ja välillä piti kannustaa keskittymään. Tarinallisuuden ja seikkailun yhdistäminen vaati lapsilta keskittymistä, mutta kaikki olivat mukana aktiivisesti koko ajan. Lapset näyttivät pitävän erityisesti kaarnaveneajelusta, leikkivarjon alla olemisesta ja tammenterhojen keräämisestä, sillä näissä mukana ollessaan osa lapsista nauroi ja kaikki hymyilivät.

5.3.1 ”Sun jutut on niin kivoja!” -lasten ja aikuisten palaute kesäpäivästä

Esitin lapsille ja aikuisille jälleen samat kysymykset, kuin aikaisemmistakin toimintapäivistä. Lapset antoivat mielellään palautetta leikin jälkeen ja myös leikin aikana. He olivat myös oppineet yhteisistä leikkipäivistä, että pysähtyisin kuuntelemaan ja kysymään heidän mielipiteitään. Eräs lapsi tuli jopa pyytämään, että ”kysy *minulta!*” Edellistä kerroista oppineena, pyysin lapsilta tällä kertaa palautetta leikin aikana ja heti sen jälkeen. Näin kannustin heitä ker-

tomaan äänen tunteistaan, että miltä esimerkiksi kaarnaveneajelu viltin päällä tuntui tai käsien maalaaminen. Osan palautteesta sain myös iltapäivällä.

Lapset kertoivat jälleen, että yhdessä leikkiminen tuntui kivalta, ihan hyvältä ja hauskalta. Tämä oli myös havaittavissa leikin aikana siitä, että kaikki lapset olivat koko ajan mukana innostuneesti ja mielenkiinnolla odottivat miten leikki etenee. Useasti myös jokunen lapsi pyysi, että leikitään uudestaan. Tarkensin kysymällä mikä oli kivaa tai mikä oli tylsää. Useat lapset kertoivat, että ihan kaikki oli kivaa, mutta suosikeiksi nousi kaarnaveneajelu, tammenterhojen kerääminen ja jäätelöpiknik. Yksi lapsi mainitsi myös, että *”kivaa oli kun sai laittaa kädet paperiin.”* Eräs lapsi mainitsi kysyttäessä, että käsien peseminen oli tylsää, mutta ei osannut kertoa, miksi. Halusin tietää lapsilta myös miltä aikuisten kanssa leikkiminen tuntui, ja kaikki kertoivat tykänneensä. Palautteen kysymisellä oli tarkoitus myös käsitellä henkilökohtaisesti lapsen kanssa päivän uusia tapahtumia ja kokemuksia. Kysyin tällä kerralla myös, että miten lapsi koki toisten lasten huomioineen hänet leikin aikana ja kaikki vastasivat että *”hyvin”*. Eräs lapsi tiivistä ytimekkäästi koko päivän sanomalla:

”Mä tykkäsin siitä, kun leikittiin kesäleikkiä, kun se oli niin kivaa!”

Eräällä lapsella olisi ollut vapaapäivä viimeisenä leikkipäivänä ja lapsi oli ollut tästä hyvin surullinen. Lapsen äidin kanssa ryhmäpäiväkoti järjesti asian niin, että lapsi pääsi toiveestaan mukaan. Kysyin sitten tältä lapselta myöhemmin päivällä, että miksi hän niin kovasti halusi päiväkotiin vapaapäivänään? Lapsi vastasi *”koska sun jutut on niin kivoja!”* Tällainen palaute vahvisti omaa käsitystäni siitä, että leikkitoiminta oli ollut onnistunutta ja lapsille mieleistä. Aikuiset kertoivat kesäteemapäivän leikeistä, että kaikki lapset suhtautuivat ja osallistuivat innolla yhteiseen leikkiin ja olivat avuliaita toisiaan kohtaan. Toinen aikuinen mainitsi teemaleikkien olleen ihanan erilaista normaaliin toimintaan verrattuna. Aikuiset sanoivat, että heistä yhteisleikki lasten kanssa tuntui ihanalta, hyvin iloiselta ja hauskalta. Toinen aikuinen kertoi, että se, että olin innostava ohjaaja, loi toimintaan vapaan ilmapiirin niin, että en rajoittanut ohjausta tai muiden aikuisten osallisuutta. Hän mainitsi, että välittömän ja vapaan ilmapiirin luominen leikin aikana mahdollisti sen, että hoitajat uskalsivat käyttää omaa luovuuttaan ja lisätä omia ideoita leikkeihin. Toinen aikuinen piti tärkeänä ja mukavana sitä, että sai olla mukana leikissä, mutta että hänen ei tarvinnut ottaa päävastuuta ohjaamisesta.

Aikuiset kertoivat teemaleikin olleen *”kokonaisuutena erittäin monipuolinen ja hauska”* sekä huomioineen lasten tunteiden käsittelemisen. Toinen aikuisista mainitsi, että lapset ottivat mukavasti toisiaan huomioon ja odottivat vuoroaan. Välillä jokunen lapsista yritti harhautua leikistä. Kysyin työntekijöiltä, miten he kokivat leikkipedagogiikan soveltamisen kesäpäivänteemassa onnistuneen ja miltä se tuntui. Työntekijät kertoivat satuleikin olleen vaihtelua ja *”ihanan erilaista”* toimintaa. Toinen heistä mainitsi toimintojen (sadun, liikkumisen, musiikin

ja kuvataiteen) yhdistämisen tukevan toinen toisiaan ja kertoi erityisesti musiikin yhdistämisen sopineen leikkiin. Hän mainitsi myös, että lasten mielenkiinto säilyi ja he odottivat mitä tapahtuisi seuraavaksi.

6 Tavoitteiden arviointi

Opinnäytetyöni alussa esittelin tämän toimintatutkimuksen tavoitteet sekä omat henkilökohtaiset oppimistavoitteet. Tässä luvussa tarkoitukseni on arvioida tavoitteiden toteutumista ja vastata tavoitteille asettamiini arviointikysymyksiin. Toimintatutkimuksen vahvuutena pidetään reflektiivisyyttä, jossa tapauksen suunnittelu, toiminta ja toiminnan arviointi vuorottelevat (Lehtonen, 2007: 246). Toimintatutkimuksen arvioinnin tehtävänä on keskittyä uuden toimintatavan konkreettisiin vaikutuksiin ja siihen miten toimintamalli on toteutunut sekä kokonaisuudessaan koko kehittämisprosessiin. (Taatila, Arnell, Korteso, Laakso, Mikkonen, Ojala ym. 2009:29.) Tutkija on mukana kenttätoiminnassa, jolloin luottamuksen rakentaminen toimintatutkimuksessa on hyvin tärkeää. Tutkimuksen onnistumista tukevat keskeinen ymmärrys tutkimuksen tavoitteista sekä hyvä tiedonkulku tutkittavien ja tutkijan välillä. (Lehtonen, 2007:249.)

Arviointiaineistoni muodostui toiminnan aikana tehdyistä havainnoistani, työpäiväkirjasta, lapsilta ja aikuisilta toiminnasta saadusta säännöllisestä palautteesta sekä valokuvauksesta. Kokonaisuudessaan opinnäytetyöprosessi ja sen toiminnallinen osuus ryhmäpäiväkoti Nuppu-lassa onnistui mielestäni erittäin hyvin, sillä tavoitteisiin päästiin. Tässä oli suuri merkitys työntekijöiden, vanhempien ja lasten panostuksella sekä toiminnan suunnittelulla. Opinnäytetyön tavoitteet ohjasivat koko suunnittelu- ja toimintaprosessia ja niiden merkitys työn koossa pitämisessä oli merkittävä. Työn tavoitteista olin keskustellut yhdessä työelämäkumppanin kanssa ja toiminnallisessa vaiheessa pidin tärkeänä työntekijöiden kanssa käytyä keskustelua tavoitteiden saavuttamisesta ja niiden arvioinnista. Toiminnallisen prosessin eri vaiheissa toteutui tiivis kumppanuus työelämän kanssa yhdessä keskustellen, pohtien, suunnitellen ja tehtäviä ratkaisten.

Ryhmäpäiväkodin lapset ja työntekijät ottivat minut hyvin ja innostuneina vastaan. Pyrin heti alusta luomaan lasten kanssa hyvän keskusteluyhteyden ja vuorovaikutuksellisen tutustumisen. Pidin tärkeänä lapsilähtöistä tutustumista niin, että vietin mahdollisimman paljon aikaa heidän kanssaan syödessä, vapaaleikkejä seurattaessa ja siirtymävaiheissa jutustellen. Havaitsin tutustumisen ja luottamuksen syntyneen niin nopeasti lasten ja minun välillä yhteisen tekemisen ja jutteleminen kautta. Hyvällä keskusteluyhteydellä oli myös suuri merkitys lasten palautteenannon kannalta. Ujommatkin lapset uskalsivat kysyä kertomaan kokemuksistaan.

Onnistuneen toiminnan edellytyksenä oli oma selkä roolini yhteisleikin pääohjaajana ja leikin eteenpäin kuljettajana. Tärkeää oli myös saada työntekijät heti alusta asti mukaan yhteisleikkiin ja dramatisointiin sekä luoda heille vapaa ilmapiiri ja mahdollisuus ilmaista ja toteuttaa omaa itseään roolissaan haluamallaan tavalla. Tämä onnistui toiminnan alusta alkaen hyvin, sillä leikkitoiminnassa mahdollistui niin lasten, työntekijöiden kuin itsenikin luovuuden ja mielikuvituksen käyttö. Työntekijöiden leikkiroolit olivat keskeisessä osassa leikkien elävöittäjänä ja rikastuttajana sekä esimerkkinä lapsille, aivan kuten aikaisemmissakin leikkipedagogisissa tutkimuksissa on havaittu. Lapset eläytyivät leikkeihin roolivaatetuksen, rekvisiitan ja kertomuksellisuuden kautta hyvin syvällisesti ja osa lapsista jatkoi teemoja omissa vapaa-leikeissään. Minua kiinnosti erityisesti nämä havainnot leikkiteeman jatkamisesta vapaa-leikeissä, sillä se kertoi lasten sitoutuneisuudesta pitkäkestoiseen leikkiin saman leikkiteeman ympärillä. Lapset jatkoivat ja kehittivät leikkiteemaa omissa vapaaleikeissään käyttämällä roolivaatteita ja teemaleluja sekä rekvisiittaa. Erään lapsen äiti kertoi työntekijälle, että lapsi oli illalla tehnyt kotiinsa oman seikkailuradan ja jatkanut leikkiä täten vielä kotonakin.

Toiminnan valokuvaaminen oli toiminnan havainnollistamista varten hyödyllistä, mutta myös yhteisten leikkien dokumentoimista varten mielekästä. Lapset pyysivät nähdä jälkeensä toiminnasta otettuja valokuvia ja katselivat niitä kanssani hyvin mielellään. Valokuvien näyttämistä olisi voinut hyödyntää myös lapsilta palautteen pyytämisen tukena, mutta se ei tilanteessa tullut mieleeni. Valokuvaus osoittautui hieman haastavaksi intensiivisen leikkitoiminnan ohessa, sillä oma roolini ohjaajana ja työntekijöiden leikkiroolit vaativat paljon keskittymistä. Toinen aikuisista muistutti minua valokuvaamisesta ja kuvasi välillä itse, sillä oman touhukkaan ohjaukseni ohessa olin välillä unohtanut asian. Koin valokuvauksen olleen tärkeää, mutta se katkaisi leikkihetken ja häiritsi hieman ohjausta. Siksi useat leikkitalanteet jäivät kuvaamatta. Tässä raportissa esitän kuvia, joissa lasten yksityisyys on suojattu mahdollisimman hyvin. Valokuvat tukivat toiminnan tavoitteiden arviointia, sillä niistä on nähtävissä lasten innostus ja osallistumisaktiivisuus.

Palautteiden pyytäminen lapsilta oli lapsilähtöisen toimintatutkimuksen ja toiminnan yhteisöllisyyden kehittämisen kannalta keskeistä. Tutkimuksissa on havaittu, että lapset ovat päteviä arvioimaan heitä koskevia asioita. Jotta toiminnan tarkastelu olisi yhteisöllistä ja tasavertaista, tarvitaan tietoa lapsinäkökulmasta. (Karlsson, 2000:37-38.) Kävin joitakin lasten palautteita myös aikuisten kanssa lävitse ja lasten kertomukset toivat tutuille aikuisille uusiakin tietoja esille koskien lapsien tuntemuksia. Tämä vahvisti omaa oppimiskokemustani siitä, miten tärkeää on lasten kanssa keskustella ja käsitellä heidän toiveitaan, tuntemuksiaan ja kokemuksia. Opin myös sen, että se mitä lapsi ulospäin toimiessaan näyttää ei aina vastaa lapsen sisäistä tunnetta. Esimerkiksi yksi poika rikkoi hymyissäsuin sanomalehtipapereita hämähäkikiseitti-leikissä, mutta kertoi jälkeenpäin tunteneensa itsensä vihaiseksi sitä tehdessään. Kyse oli siis tunteiden purkamisleikistä. Leikki, jossa hyvä ja paha taistelevat keskenään, an-

taa lapselle mahdollisuuden käsitellä omia ristiriitaisia tunteita saavuttaen onnellisen loppuratkaisun (Kalliala, 1999:189).

Näin aikuiset näkivät konkreettisesti miten eri leikit vaikuttivat lasten tunteiden säätelyyn ja käsittelyyn. Eräs tyttö puolestaan näytti kiinnostuneelta pestessään käsiä järvihuoneessa pesuvadissa, mutta kertoi että ei pitänyt siitä. Työntekijät oppivat yhteisten leikkien kautta myös uutta lasten sosiaalisesta käytöksestä. Aikuinen huomasi erään sosiaalisti taitavan lapsen arastelevan paljonkin kosketusleikeissä muiden lasten koskettamista. Kun kysyin myöhemmin samalta lapselta miltä kosketusleikki tuntui, hän kertoi pitäneensä leikistä ja sanoi, että ”oli kiva halata!” Huomasin, että aikuisen havainnot ja lapsen toiminta ei kertonut tilanteesta koko totuutta, ennen kuin lapselta itseltään kysyttiin, miltä hänestä tuntui.

Työpäiväkirjan kirjoittaminen oli tärkeää tuoreiden havaintojen ja haastatteluiden ylöskirjaamisessa ja niiden myöhemmässä käsittelyssä. Lisäksi työpäiväkirja auttoi toiminnan tarkastelussa ja pohdinnassa sekä valintojen perusteluissa. Kirjasin jokaisen toimintakerran tapahtumat heti työpäiväkirjaan ja kirjoitin raporttia eteenpäin, kun tapahtumat olivat vielä hyvässä muistissa. Tämä järjestelmällinen tapa auttoi seuraavien toimintakertojen suunnittelussa ja leikkitoiminnan lapsilähtöisessä kehittämisessä. Työpäiväkirjan kirjoittaminen oli hyödyksi erityisesti tavoitteiden ylöskirjaamisessa, niiden seuraamisessa ja arvioinnissa.

Jos tekisin opinnäytetyöprosessin uudelleen, panostaisin työntekijöiden parempaan tiedottamiseen kehitystyöhön liittyen. Työntekijöiden on keskeistä ymmärtää uusien menetelmien teoriataustaa ja merkityksiä, jotta toiminta voisi kehittyä jatkossa työyhteisön kesken. Kehittämistyö saattaa jäädä hataralle pohjalle, mikäli menetelmien keskeisiä piirteitä ei sisäistetä. Toiseksi kiinnittäisin huomiota siihen, että jokainen lapsi tulee varmasti kuulluksi. Toiminnan jälkeen en ehtinyt aina jokaiselta lapselta palautetta saamaan aikaisten kotiinlähtöaikojen tai muun ohjelman vuoksi. Lisäksi toimintaa voi aina kehittää entistä enemmän lasten toiveista käsin ja luopua tarvittaessa omista suunnitelmista.

6.1 Iloisella yhteisleikillä kohti toiminnan tavoitteita

Opinnäytetyön toiminnallinen prosessi oli monivaiheinen ja vaati kykyä itsenäiseen ja aloitteelliseen toimintaan ja suunnitteluun. Toiminnan suunnittelussa korostuivat lapsinäkökulman esillä pitäminen, niin että toiminta rakentui heidän toiveistaan ja tarpeistaan käsin. Leikit ja toiminta rakentuivat yhteisöllisyyden ja vuorovaikutuksen tukemisen ympärille leikkipedagogiikan ja teematyöskentelyn menetelmiä hyödyntämällä. Lisäksi keskeistä oli saada työntekijät osallistumaan aktiivisesti toimintaan. Pidin tärkeänä, että yhteisöllisyyden ja vuorovaiku-

tuksellisuuden teema jatkui myös yhteisleikkien välissä ja itseni sekä henkilökunnan tiiviissä yhteistyössä.

Olin asettanut opinnäytetyön toiminnalle kolme tavoitetta niin, että niiden toteuttaminen olisi mahdollista ja ryhmäpäiväkodin toimintaa kehittävää. Nämä tavoitteet saavutettiin ja niin minä kuin työntekijätkin koimme toiminnan olleen hyvin onnistunutta. Esitän seuraavassa 2 taulukossa lyhyesti tavoitteet ja vastaan arviointikysymyksiin.

Opinnäytetyön tavoitteet	Arviointikysymykset	Tulokset
Saada koko ryhmäpäiväkoti innostumaan yhteisestä toiminnasta	Osallistuivatko kaikki yhteiseen toimintaan? Oliko yhteinen tekeminen mieltä? Miten tämä ilmeni?	Kaikki lapset ja aikuiset osallistuivat innoissaan kaikkeen toimintaan. Lapsilla ja aikuisilla oli leikkeissä hauskaa ja mielenkiinto säilyi. Lapset kertoivat, että heillä oli kivaa ja he odottivat yhteisiä leikkejä
Kiinnittää huomiota siihen, miten toisia kohdellaan	Tapahtuiko toisten kohtelussa muutoksia? Millaisia?	Yhteisleikkien edetessä lapsiryhmä toimi paremmin yhdessä ja oppi neuvottelemaan. Lasten leikkitoiminta muuttui yksilökeskeisyydestä yhteisöllisemmäksi.
Luoda lapsille ja aikuisille yhteisiä leikkikokemuksia	Millaisia yhteisiä leikkikokemuksia lapset ja aikuiset saivat?	Lapsilla ja aikuisilla oli keskeiset roolit tarinallisissa ja seikkailullisissa yhteisleikeissä. Kaikki osallistuivat teemavaatetukseen.

Taulukko 2: Opinnäytetyön tavoitteiden arviointi

Ensimmäinen tavoite oli saada koko päiväkotiyhteisö innostumaan yhteisestä toiminnasta ja täten lisätä yhteisen tekemisen mielekkyyttä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Niin lapset kuin aikuisetkin olivat alusta alkaen innoissaan mukana toiminnan suunnittelussa toiveiden esittämisen muodossa. Ryhmäpäiväkodin yhteisleikin motivaatioon vaikutti varmasti se, että työntekijät olivat sitoutuneita yhteistyöhön ja tähän kehittämishankkeeseen. Työntekijät tiedottivat lasten koteihin toimintapäivistä ja vanhemmat toivat kotoa paljon teemavaatteita. Lisäksi ryhmäpäiväkodin viikon teematoiminta askartelun ja musiikin muodossa tuki toiminnallista leikkipäivää. Yhteisiä leikkipäiviä oli kerran viikossa kolmen viikon ajan ja tämä osoittautui omas-

ta ja työntekijöiden mielestä sopivaksi hyväksi ratkaisuksi kaikkien osapuolten kannalta. Leikkipäivät olivat intensiivisiä ja tiiviitä ja vaativat suunnittelua ja joustoa ryhmäpäiväkodilta. Yhdessä pohdimmekin, että vastaavanlaisen toiminnan järjestäminen kerran viikossa olisi sopiva, koska silloin kiinnostus ja motivaatio säilyisivät. Väitän, että lasten innostuksen säilymiseen vaikutti myös se, että olin valinnut kolme erilaista teemaa, jotka perustuivat lasten toiveisiin. Lapset olivat toivoneet erilaisia leikkejä, jolloin luontevaa oli teeman vaihtaminen viikoittain, yhden ja saman teeman sijasta. Lisäksi kun leikkipedagoginen toiminta oli ryhmäpäiväkodissa uutta, lapset ja aikuiset saivat monipuolisen kuvan menetelmästä ja sen soveltamismahdollisuuksista.

Ensimmäinen tavoite toteutui, sillä kaikki saatiin mukaan nimenomaan omasta halustaan ja omasta innostuksestaan. Lasten innokkuus ilmeni suurella mielenkiinnolla tarinan etenemistä ja seikkailuita kohtaan ja lasten naurua kuului leikkiessä useasti. Positiivista oli myös aikuisten leikkimisen ilo, joka oli lähtöisin hauskoista roolivaatteista ja leikkiroolien esittämisestä. Havaitsin aikuisten päässeen leikkimiseen helpommin mukaan roolivaatteidensa avulla. Moni lapsista pyysi useasti, että leikitään uudestaan ja jokainen lapsi kertoi pitäneensä aikuisten kanssa yhdessä leikkimisestä. Aikuiset kuvailivat yhteisleikkien olleen mukavaa, hauskaa ja erilaista. Leikkipedagogiikan soveltaminen osoittautui erinomaiseksi yhteisöllisyyden edistämisen tavaksi, sillä se yhdisti leikin avulla lapset ja aikuiset yhteisen motiivin ääreen. Teematyöskentely leikkipedagogiikan tukena osoittautui tässä opinnäytetyössä hyvin toimivaksi yhdistelmäksi. Teemat auttoivat sitouttamaan roolivaatteiden ja oheistavaran avulla leikkiaiheeseen ja teemojen merkitys yhteisleikkien elävöittäjänä ja havainnollistajana oli merkittävä.

Vuorovaikutus on kiinteästi suhteessa yhteisöllisyyteen ja sen edistämiseen. Toisena tavoitteena oli kiinnittää huomiota siihen, miten muita kohdellaan. Lasten toiminta on luonnostaan varsin itsekkeistä ja aikuisen tehtävänä onkin auttaa lasta huomioimaan muita ja tukea vuorovaikutuksen kehittymisessä. Vuorovaikutuksellisuuden merkitys yhtenä tavoitteena ja yhteisöllisyyden tukijana oli tärkeä ja onnistunut. Toiminnan aikana saadun ohjauskokemuksen perustella opin, että aikuinen voi yhteisen leikin avulla opettaa lapsille rajattomasti erilaisia kommunikointikeinoja ja tukea yhteistä vuorovaikutusta esimerkeillä ja kannustamisella. Erityisesti eläinleikkipäivänä keskityimme vuorovaikutuksellisuuteen ja lähes jokaisessa leikkivaiheessa tuli mahdollisuus kannustaa lapsia yhteisneuvotteluihin ja sopimiseen sen sijaan, että aikuinen päätti kenen vuoro milloinkin on.

Päiväkodissa lapset neuvottelevat usein sosiaalisiin suhteisiin ja toiminnan fyysisiin reviiereihin liittyen. Yhteisiä neuvotteluja tarvitaan, sillä ne toimivat lasten keskinäisten suhteiden ja osallisuuden säätelijöinä ja muokkaajina. (Ikonen, 2006:153.) Vuorovaikutustehtävissä havaitsin selkeästi lasten neuvottelemisen taitojen kaipaavan opettelemista. Keskityimmekin yhdes-

sä puhumiseen ja neuvottelemiseen, jolloin meidän aikuisten rooli esimerkkinä oli tärkeä. Toiminnallisen prosessin ja jo yksittäisen leikin aikana oli selkeästi havaittavissa lasten kehitystä yhteisessä vuorovaikutuksessa. Kun lapset oivalsivat neuvottelemisen idean, muutaman lapsen avulla kaikki lapset osallistuivat pohtimiseen. Leikkien alussa lapsien yksilökeskeisyys ja ”minä haluan ensin” sanonnat olivat korostuneet. Työntekijän kanssa havaitsimme, että yhteisten leikkien ja aikuisten esimerkkien avulla lapset ottivat enenevässä määrin toisiaan huomioon, juttelivat keskenään ja oppivat toimimaan leikkitoiminnoissa paremmin ja tiiviimmin ryhmänä. Muutos yksilökeskeisyydestä kohti yhteisöllisyyttä oli selkeästi havaittavissa. Keskeistä oli ohjaajana kiinnittää lasten huomio yhteisen leikin aikana myös yhteiseen kommunikointiin.

Kolmantena tavoitteena oli leikkipedagogiikan mukaisesti luoda lapsille ja aikuisille yhteisiä leikkikokemuksia. Sovelsin menetelmää niin, että siinä yhdistyi lasten leikki ja aikuisten ohjaus. Keskeistä oli aikuislähtöisen ohjauksen häivyttäminen leikkiroolin avulla ja lasten leikkiroolin korostaminen. Menetelmässä uutta lapsille ja työntekijöille oli eri taiteenlajien ja toimintojen yhdisteleminen yhdeksi isommaksi yhteiseksi leikkikokemukseksi. Yhteisten leikkikokemusten luominen onnistui erittäin hyvin, sillä aikuiset osallistuivat hyvin rooleihinsa ja olivat aktiivisena osana lasten leikkiä. Ryhmäpäiväkodin lapset ja aikuiset saivat kokemuksia ja elämyksiä yhteisistä seikkailuleikeistä ja siitä, miten lasten kirjallisuuden tarinat voidaan yhteisleikin avulla helposti herättää eloon. Satujen ja seikkailuiden lisäksi leikeissä yhdisteltiin musiikkia, kuvataidetta ja draamaa. Lapset pääsivät eläytymään erilaisiin rooleihin, esittämään ja kokemaan erilaisia tunteita. Kekseistä oli mielikuvitusmaailman luominen ja rakentaminen yhdessä sekä asusteiden yhdessä pukeminen.

6.2 Lapsilähtöisen ohjauksen ja henkilökohtaisten tavoitteiden arviointi

Olin asettanut itselleni neljä henkilökohtaista oppimistavoitetta liittyen toiminnan suunnitteluun, ohjaukseen, toimintaan ja koko opinnäytetyön arviointiprosessiin. Henkilökohtaisista tavoitteista tärkeimpinä pidin sitä, että lapset ja yhteinen tekeminen olivat koko prosessin keskiössä. Seuraavassa taulukossa kuvaan lyhyesti näitä tavoitteita ja tuloksia.

Henkilökohtaiset oppimistavoitteet	Arviointikysymykset	Tulokset
Ottaa lasten toiveet osaksi suunnitteluprosessia	Miten lasten näkökulman oli huomioitu suunnittelussa?	Teemapäivät ja leikkien sisällöt suunnittelin lasten toiveista ja valinnoista käsin
Kehittyä ohjaajana, joka rakentaa yhteistä leikkiä lasten kanssa	Miten ryhmän ohjaus ja yhteiset leikit onnistuivat?	Leikit rakennettiin yhdessä. Yhteiset leikit pysyivät koossa ja lasten suunnitelmia toteutettiin
Oppia yhdistelemään eri taidelajeja ja toimintamuotoja leikissä	Oliko taidelajien yhdistäminen leikkiin ollut onnistunutta? Miksi?	Taidelajien yhdistäminen satuihin ja leikkeihin oli onnistunutta leikkien monipuolisuuden ja rohkean yhdistelemisen vuoksi
Oppia arvioimaan koko opin- näytetyöprosessia	Onko arviointiprosessi ollut onnistunutta?	Prosessin arviointi oli ollut koko työn ajan jatkuvaa ja toimintaa kehitettiin työn aikana palautteiden avulla

Taulukko 3: Henkilökohtaiset oppimistavoitteet ja tulosten arviointi

Saavutin asettamani oppimistavoitteet ja koin kehittyneeni toiminnan lapsilähtöisessä suunnittelussa ja ohjaamisessa toiminnan aikana paljon. Oman oppimisen ja kehittämisen mahdollisti hyvä työyhteisö, joka antoi tilaa ohjaukselle ja osallistui myös itse aktiivisesti toiminnan toteutukseen. Ensimmäinen oppimistavoite oli kehittyä lapsilähtöisenä suunnittelijana niin, että toiminnan suunnittelun ideat ja toiveet lähtevät lapsista. Tämä oppimistavoite toteutui. Aloitin koko toimintaprosessin suunnittelun tutustumiskäynnillä ryhmäpäiväkodissa ja haastatteleamalla lapsia ja työntekijöitä. Kyselin lapsilta heidän lempileikeistään ja siitä mitä he mielellään haluaisivat päiväkodissa leikkiä. Toiminnan suunnittelun pohja perustui lasten toiveisiin ja ehdotuksiin. Tarkoituksena ei ollut järjestää toimintaa, jonka sisältö olisi minun tai muiden aikuisten päättämä, vaan keskeistä oli lasten mukaan ottaminen jo suunnitteluvaiheessa ja tämä toteutui.

Toisena tavoitteena oli oppia ja kehittyä ohjaajana, joka rakentaa yhteistä leikkiä yhdessä lasten kanssa. Opin yhteisleikkien kuluessa, että leikkien rakentaminen yhdessä oli leikkeihin sitouttamisen kannalta tärkeää. Siksi emme aikuisten kanssa rakentaneet leikkiä keskenämme etukäteen, vaan yhdessä lasten kanssa. Myös ohjauksen ja yhteisten leikkien aikana opin ottamaan huomioon lasten tuntemuksia, mielipiteitä ja ehdotuksia pitämällä vuorovaikutuksen kyselevänä ja dialogisena. Koin ohjauksen olleen onnistunutta, sillä yhteiset leikit pysyivät

alusta loppuun asti koossa ja ohjaukseni mahdollisti lasten ja työntekijöiden osallisuuden. Mahdollistin työntekijöiden oman luovuuden käytön ja dramatisoinnin heidän omalla tavallaan. Yhteisleikkien ohjaaminen oli työntäyteistä, sillä tärkeää oli leikkien koossa pitäminen, mielenkiinnon säilyttäminen ja lasten huomioiminen. Kehittämisen varaa ohjauksessa oli siinä, että lapsilta olisi vielä enemmän leikin ohessa voinut kysyä miltä heistä tuntuu ja heidän tuntemusten mukaan muuttaa leikin kulkua. Esimerkiksi, kun lapset halusivat jotain toiminta uudestaan ja lisää, sen olisi voinut toistaa peräkkäin. Lapset saivat kuitenkin mieleisiään toimintoja kokea uudestaan myöhemmin. Näitä olivat muun muassa kaarnaveneajelu viltillä, majoissa oleminen ja värivarjolla leikkiminen. Opin sen, että yhteinen leikki lasten kanssa edellyttää omien ennakkoluulojen unohtamista, avointa kokeilunhalua sekä erityisesti lasten ideoiden rohkeaa toteuttamista.

Kolmantena tavoitteena oli oppia yhdistelemään eri taidelajeja ja toimintoja leikkeissä ja ohjauksessa. Tämä tavoite oli erittäin onnistunut, sillä olin suunnitellut satujen ja seikkailuiden keskelle erilaisia tehtäviä, jolloin leikeissä yhdistyi kirjallisuus, draama, musiikki, liike ja taide. Myös taidelajien soveltamisessa osana leikkejä tarvittiin rohkeutta ja kokeilunhalua. Mielestäni musiikin ja laulujen yhdistely leikkien keskelle oli helppoa. Musiikkia leikeissä oli laulamisen ja kuuntelemisen lisäksi kehonsoittimien käyttämisen muodossa. Kun sadussa Pekka Punarinta kirjoitti hätäviestiä pullopostina, sovelsin taidetta käsimaalauksen muodossa ja se sopi leikkiin hyvänä elävöittäjänä. Liikkuminen oli kiinteänä osana jokaista leikkiteemaa, koska sadut herätettiin eloon seikkailuilla. Päiväkodin aikuiset ja minä dramatisoimme toimintaa ja myös lapset luonnostaan dramatisoivat leikkiessään samaistumalla rooleihinsa esimerkiksi ritareina ja eläiminä. Taidelajien soveltaminen leikeissä vaati suunnittelua, mutta esimerkiksi laulamista oli helppo muokata ja lisätä leikkien edetessä.

Neljäntenä tavoitteena oli oppia arvioimaan koko toimintaprosessia. Pidin tärkeänä koko prosessin ajan jatkuvaa ja systemaattista arviointia. Siksi pyysin työntekijöiltä ja lapsilta säännöllisesti palautetta koko toimintaosuuden ajan. Valokuvaus arviointimenetelmänä ei ole niin hyvä kuin videointi ja lisäksi valokuvaus vei aikaa ja huomiota leikkien keskellä. Halusin kuitenkin valokuvauksen osaksi toimintaa, sillä se toimi hyvin raportin tukena ja lapset pitivät valokuvien katsomisesta jälkeenpäin. Tärkeimpänä arviointimenetelmänä lasten ja aikuisten palautteiden jälkeen pidin omaa työpäiväkirjaa, johon olin kirjoittanut heti jokaisen toiminta kerran jälkeen tuoreet havainnot. Lasten ja aikuisten palautteet toimivat hyvin toiminnan kehittämisen tukena. Palautteen ansiosta tiesin mikä oli onnistunutta ja mistä lapset ja työntekijät pitivät ja mitä kannatti kokeilla uudestaan.

7 Tulokset ja pohdinta

Luvussa 6 käsittelin tämän toimintatutkimukset tavoitteiden tuloksia ja tämän luvun tarkoituksena on pohtia yleisemmällä tasolla toiminnasta saatuja tuloksia ja johtopäätöksiä. Opin näytetyölle asetetut toiminnalliset ja henkilökohtaiset oppimistavoitteet saavutettiin ja arviointikysymyksiin saatiin vastauksia. Toimintatutkimuksen tarkoituksena oli kehittää ryhmäpäiväkoti Nuppulan pedagogista ja lapsilähtöistä toimintaa. Kehittämistyö oli onnistunutta, sillä leikkipedagogiikan ja teematyöskentelyn soveltaminen yhteisöllisyyden ja vuorovaikutustaitojen edistämässä osoittautui hyvin toimivaksi yhdistelmäksi. Toimintatutkimuksen keskeinen tarkoitus, yhteisöllisyyden lisääminen ja vuorovaikutuksen vahvistaminen toteutui, sillä kaikki osallistui innoissaan ja saivat kokemuksia yhteenkuuluvuuden tunteesta yhteisissä leikeissä. Yhteiset leikit mahdollistivat kaikkein mukana olon ja toimi vastaiskuna leikeistä syrjäytymiselle ja vetäytymiselle. Lasten ja aikuisten lähentymisessä oli havaittavissa muutoksia ja lapset edistyivät vähitellen neuvottelemisen ja toisten kuuntelemisen taidoissa. Aikuisten osallistuminen lasten maailmaan leikkiroolien muodossa lähensi lasten ja aikuisten maailmoja toisiinsa. Lisäksi työntekijät saivat uusia ideoita leikkien ja ohjauksen yhdistelyyn leikkipedagogiikkaa soveltaen sekä siihen, miten monipuolisesti päiväkodin omaa irtaimistoa, rekvisiittaa ja teematyöskentelyä voidaan leikeissä hyödyntää. Yhteistyö ryhmäpäiväkodin työntekijöiden kanssa oli tiivistä ja opettavaista ja lasten vanhemmat olivat mielenkiinnolla mukana kotoa käsin teemojen toteutuksessa.

Leikkipedagoginen lähestymistapa yhteisleikeissä lisäsi lasten osallisuutta siten, että lapset saivat osallistua leikkien suunnitteluun teemojen valinnalla ja toiminnassa lapsilla oli mahdollisuus vaikuttaa leikkien rakentamiseen. Tärkeänä pidin myös palautteen antamisen mahdollisuutta lapsille, sillä heillä on oikeus tulla kuulluksi myös toiminnan arvioinnissa. Lapselle kokemus siitä, että hänen mielipiteitään kuunnellaan ja että niillä on vaikutusta, ehkäisee syrjäytymistä. On ehdotonta, että lapsi tuntee olevansa arvokas kokemuksella siitä, että hän on osallisena elämässään ja yhteisössä. (Komi, 2012:18.) Palautteen kysymisellä huomioin lasten tuntemuksia leikeistä sekä mahdollistin yhteisleikkien käsittelyn yhdessä toiminnan jälkeen. Palautetta kysymällä viestitin lapsille, että minua aikuisena kiinnostivat lasten rehelliset niin positiiviset kuin negatiivisetkin mielipiteet. Lapset tulivat kuulluksi koko toimintaprosessin aikana suunnittelusta arviointiin.

Leikkipedagogiikan soveltamisen haasteet koin olevan siinä, että uutena toimintatapana idean omaksuminen vei jonkin verran aikaa niin lapsilta kuin aikuisiltakin. Oma esimerkki rohkeana heittäytyjänä ja luovan sekä avoimen ilmapiirin luojana auttoi kuitenkin aikuisia menetelmän nopeassa sisäistämisessä ja osallistumisessa. Tärkeää oli se, että aikuisia ei heti asetettu draamaa luomaan vaan että vähitellen annoin mahdollisuuden rooleihin syventymiseen. Yhteisleikkien ohjaus edellytti ohjauksen ohella itse mukana leikkimistä, esimerkin näyttämistä,

rohkaisemista, lasten havainnointia ja huomioimista. Havaittiin, että aikuisen leikkurooli uusien taitojen opettajana on keskeinen. Kun lapset keskittyivät seikkailuun, aikuisten tehtävä dramatisoinnin ja esimerkin avulla oli kannustaa toisten huomioimiseen, yhdessä tekemiseen ja neuvottelemiseen. Juuri näitä sosiaalisia taitoja lapsi yhteisön jäsenenä tarvitsee. Lasten omista leikeissä leikkeihin osallistuminen ja niiden yläpitäminen vaatii lapselta vuorovaikutustaitoja sekä kykyä sitoutua yhteiseen toimintaan, jotta ystävyyssuhteiden rakentuminen mahdollistuu (Ikonen, 2006:153).

Seuraavaksi listaan toimintatutkimuksessa keräämiäni havaintoja toiminnan laajempina tuloksina siitä, miten leikkipedagogiikka ja teematyöskentely menetelminä ryhmäpäiväkodille antoivat. Nämä tulokset perustuvat työpäiväkirjaan kirjattuihin havaintoihini toiminnasta sekä aikuisilta ja lapsilta saatuun palautteeseen. Tarkastelen tuloksia tavoitteista käsin kirjallisuuteen ja aiempiin tutkimuksiin peilaten.

- ✓ Teematyöskentely sitoutti lapset pitkäkestoiseen leikkiin
- ✓ Roolivaatteet toimivat yhteenkuuluvuuden tunteen luoja
- ✓ Leikkipedagogiikka rikastutti leikkien sisältöjä, lisäsi kokemuksellisuutta ja luovuuden käyttöä
- ✓ Leikkien yhdessä rakentaminen lasten kanssa tärkeää leikkeihin sitouttamisen kannalta sekä vuorovaikutuksen lisäämiseksi aikuisten ja lasten välille
- ✓ Lasten vaikuttamismahdollisuus leikkien sisältöön piti lasten mielenkiintoa ja pitkäjänteisyyttä kauan yllä
- ✓ Yhteiset leikit lisäsivät lasten vapaaleikkien intensiivisyyttä
- ✓ Yhteisleikkien avulla ujoille ja vetäytyville lapsille tarjottiin positiivisia ja uusia osallistavia kokemuksia
- ✓ Yhteisleikeissä vapaaleikkien ”ongelmat” häipyivät
- ✓ Lapset näkivät draamaroolien kautta aikuisista leikkilisiä puolia ja uudenlaista osallistumista lasten maailmaan
- ✓ Aikuiset ja lapset lähentyivät leikeissä lähellä olemisen ja mukanaolon myötä
- ✓ Leikkiympäristön muunneltavuus ja tilojen rohkea käyttö mahdollistavat mielikuvituksen ja luovuuden käytön

Teematyöskentelystä tehty tärkein havainto työntekijöiden kanssa oli se, että teemat sitouttivat lapset koko päiväksi pitkäjänteiseen leikkiin. Osa lapsista jatkoi leikkiteemoja vapaaleikeissään ja siirtymävaiheissa. Roolivaatteilla havaittiin olevan selkeä vaikutus lasten yhteisöllisyyden rakentumisessa leikeissä. Roolivaatteet täten auttoivat lapsia leikkiyhteisön jäseneksi liittymisessä. Ikonen (2006:153) toteaa, jonkin ulkoisen tunnusmerkin tai esineen omistaminen toimii lapselle yhteisöön pääsyn helpottajana. Tässä tapauksessa kaikilla lapsilla

näytti olevan voimakas tarve olla osana teeman toimintaa ja leikkiyhteisöä roolivaatteiden kautta.

Leikkipedagogiikka toimi yhteisleikkien rikastuttajana, sillä leikeissä lapset ja aikuiset saivat yhteisiä kokemuksia eri toimintojen luovasta yhdistelemisestä. Kasvatustieteiden tohtori Gunnilla Linqvist (1998:25) muistuttaa, että leikkipedagogiikka perustuu lapsen luontaiseen leikin peruskaavaan, jossa lapsella on tapana yhdistellä leikeissään lyriikkaa, musiikkia, liikettä ja draamaa. Yhteisten leikkien jälkeen Nuppulan ryhmäpäiväkodin lasten vapaaleikeissä oli havaittavissa intensiivistä keskittymistä ja yhteisleikkien muotoja jatkettiin lasten omissa leikeissä. Hybelejenin päiväkodissa tehdyissä leikkipedagogisessa tutkimuksessa tärkeimmäksi tulokseksi osoittautui se, että aikuisten ja lasten yhteinen leikkimaailma auttoi kehittämään lasten leikkejä (Linqvist, 1998:80). Leikkien kehittyminen edellytti lapsia kiinnostavaa ja rikkasta sisältöä eli tematiikkaa. Toimintatutkimuksessani oli havaittavissa samoja piirteitä sekä erityisesti se, miten tärkeää lasten mielenkiinnon saaminen leikkiä kohtaan oli. Nuppulassa yhteisistä leikeistä lapsille mielenkiintoisen teki lasten osallistuminen leikkimaailmojen rakentamiseen yhdessä aikuisten kanssa. Taidelajien yhdisteleminen osana leikkiä näytti olevan lapsille helppoa ja se piti lasten mielenkiintoa ja innostusta yllä koko leikin ajan. Lapset näyttivät odottavan, mitä seuraavaksi tapahtuu ja mitä he pääsevät kokemaan. Lapset myös upoutuivat mielikuvitusmaailmaan täysin.

Hybelejenin tutkimus osoitti, että leikin kehittämisessä aikuisten rooli dramatisoijana oli välttämätöntä. Leikkien keskeisenä elävöittäjänä olivat aikuisten roolihahmot, joiden tehtävä oli vetää lapset mukaan mielikuvitusleikkiin vuorovaikutuksessa lasten kanssa. (Linqvist 1998: 82.) Nuppulan työntekijöiden heittäytyminen leikkirooleihin osoittautui keskeiseksi myös tässä toimintatutkimuksessa. Aikuisten elävöityminen leikkiin oli yhteisleikin ehdoton rikastuttaja ja mielikuvitusmaailman elävöittäjä. Aikuiset ottivat leikkiessään myös hyvin huomioon vuorovaikutuksen lasten kanssa ohjaamalla, kannustamalla ja näyttämällä esimerkkiä lapsille. Kehittämisen varaa sekä omassa että aikuisten leikkirooleissa oli vuorovaikutuksen dialogisuudessa. Yhteisen leikkimaailman tullessa tutuksi aikuisten tulisi mielestäni ohjata leikkiä vielä enemmän vastavuoroiseen kommunikointiin kyselemällä lapsilta ehdotuksia ja tuntemuksia leikin aikana. Vuorovaikutuksellisuus lasten ja aikuisten välillä oli monipuolisempaa leikkimaailmojen yhteisrakentelussa, jossa lapset pääsivät valitsemaan leikeissä käytettäviä leluja, kun me aikuiset pohdimme yhdessä lasten kanssa esineiden käytöstä ja asettelusta.

Aikuisten mukanaolo ja dramatisointi näyttivät lapsille myös uusia ja erilaisia puolia aikuisista. Uutta lapsille oli aikuisten hassuttelu roolivaatteiden muodossa ja leikkimällä osallistuminen lasten leikkimaailmaan aikuislähtöisen ohjauksen sijaan. Yhteisleikin yksi antoisa puoli on nimenomaan aikuisen auktoriteetin pehmentäminen ja lapsen maailman parempi ymmärtäminen. Näitä piirteitä havaitsin toiminnan yhteisleikeissä. Hybelejenissä leikkipedagogisen työs-

kentelymenetelmän tärkeimpiä saavutuksia oli päiväkodin yhteisleikin myötä syntynyt iloinen ja auttavainen ilmapiiri, jossa aikuiset ja lapset toimivat yhdessä ilman jatkuvaa opetusta ja neuvontaa (Linqvist, 1998:29). Yhteisleikkien ilon ja innostuneisuuden kokeneena olen vakuuttunut, että leikkipedagoginen toiminta pienessäkin muodossa päiväkodeissa lisäisi positiivista yhteishenkeä lasten ja aikuisten välillä. Tämä vähentäisi lasten negatiivista huomion hakuja tai häiriökäyttäytymistä, sillä yhteisleikeissä opitaan toimimaan tiiminä niin, että kaikki lapset kokevat olevansa tärkeä osa leikkiä. Tässä toimintatutkimuksessa aikuiset pääsivät pohtimaan asioita leikin ja mielikuvituksen näkökulmasta. Tällöin aikuisia ei haitannut esimerkiksi se, että pöytien alta ryömittiin tai että toimintaympäristö oli leikin aikana mielikuvituksellisessa epäjärjestyksessä.

Opinnäytetyöstä saadun kokemuksen mukaan leikkipedagoginen työskentelytapa toimii mainio-
sti noin kymmenen lapsen ryhmässä ja täten myös pienryhmissä. Tätä isommista lapsiryhmissä aikuisten ohjaus ja henkilöhahmojen rooli juonen eteenpäin viejinä korostuu. Mielestäni tällöin aikuisilla tulee olla tasapuolisesti jaetut ohjausroolit niin, että leikin eteenpäin vieminen ei tapahdu vain yhden aikuisen vetämänä. Isommista lapsiryhmissä yhteisleikit vaativat aikuisilta enemmän yhteistä suunnittelua ja tasapuolista ohjausvastuun jakamista. Tämä voi olla haaste päiväkodeissa, joissa on isoja lapsiryhmiä. Lisäksi mitä suurempi lapsimäärä on, sitä tarkemmin on huomioitava lasten yksilökohtaiset taidot ja pidettävä huoli kaikkien osallisuudesta. Isoissa lapsiryhmissä leikkipedagoginen toiminta voisi olla jaettu pienryhmätöimintaan, mutta koko ryhmän yhteisöllisyyden edistämisen kannalta pienikin yhteinen toimiva leikki olisi erittäin tärkeää.

Yhtenä toimintatutkimukseni merkittävänä tuloksena pidin sitä, että yhteisleikkien aikana lasten vapaaleikkien haasteet häipyivät, kuten paraskaveri-draama, vetäytyminen, yksinleikki tai huomionhakuisuus. Näitä piirteitä olin vapaaleikkejä havainnoidessa toisinaan huomannut. Tämänkaltaiset ilmiöt ovat tyypillisiä lasten vapaaleikeissä, mutta yhteisleikin avulla kaikki lapset saavat osallisuuden kokemuksia ja pääsevät leikkimään yhdessä kaikkien kanssa. Ujon tai vetäytyvän lapsen toistuvat kokemukset torjutuksi tulemisesta tai yrittämisen epävarmuudesta vapaaleikeissä voivat muodostua pysyviksi ja myöhemmin olla syrjäytymisen pohjana. Jos lapsi jää tai jättäytyy syrjään leikeistä, vaikuttaa se hänen uskallukseensa osallistua muiden leikkeihin vääristäen hänen käsityksensä itsestään toimijana (Siljamäki, 2013:36). Opinnäytetyön toiminnan aikana havaitsin, että leikkipedagoginen yhteisleikki pitää toiminnan niin mielenkiintoisena, että lapset ovat valmiita leikissä huomioimaan toisiaan, neuvottelemaan ja muodostamaan uusia kommunikointiyhteyksiä, jotta leikki etenee ja he pääsevät kokeilemaan kaikkea kiinnostavaa. Aikuiselle tarjoutuu loistava mahdollisuus opettaa lapsille leikkiessä uusia taitoja ja kehittää sosiaalisia taitoja. Lapset ikään kuin huomaamatta oppivat leikkiesseen ja oppiminen tapahtuu lapselle mieleisellä tavalla. On eri asia opettaa lapsille aamupöydässä, miten toisia kohdellaan kuin opetella sitä konkreettisesti yhteisissä leikeissä. Tutkimuk-

set ovat osoittaneet, että lapsi oppii kaikkein parhaiten leikkikokemusten kautta. Siksi leikkien laatuun on syytä panostaa.

Yhtenä toiminnan tärkeänä tuloksena pidin havaintoa, että mitä rohkeammin ja monipuolisemmin ryhmäpäiväkodin tiloja, irtaimistoa ja tavaroita käytettiin, sitä enemmän mielikuvituksella ja luovuudella oli tilaa. Lapsi löytää ilon leikistä silloin, kun ympäristö ja sen antamat haasteet ovat sopivat (Siljamäki, 2013:36). Luovuuden käyttö puolestaan kehitti uusia ideoita ja sai kaikki osallistumaan erilaisten ehdotusten esittämiseen. Tässä aikuisella oli vastuu siinä, että suhtautui lasten ja muiden aikuisten ideoihin hyväksyvästi ja kokeilevasti. Hyväksyvä ja kannustava ilmapiiri rohkaisi niin lapsia kuin aikuisiakin ilmaisemaan itseään. Leikin mielekkyys liittyy luovuuteen, joka koostuu mielikuvituksen käytöstä, leikin sääntöjen luomisesta, muiden näkökulmien ymmärtämisestä ja oman toiminnan mukauttamisesta (Siljamäki, 2013:36). Kokemukseni perusteella leikkipedagogiikan soveltaminen on onnistunutta silloin, kun yhteisleikki perustuu mielikuvitukselle ja toiminnan mukauttamiselle. Aikuisen on osattava muuntaa omia ideoitaan tilanteen ja lasten toiveiden mukaisesti.

Tämä toimintatutkimus osoitti, että leikkipedagoginen työskentelymenetelmä tukee lapsen luontaista luovaa ja mielikuvituksellista leikkiä ja mahdollistaa vuorovaikutuksellisuuden ja yhteisöllisyyden edistämisen. Yhteisen leikin keskeisimpänä asiana pidän sitä, että koko ryhmä saadaan yhdessä toimimaan yhteisen päämäärän ja kokemuksen ympärille. Sosiokulttuurisen muutoksen asiantuntija Ilkka Halava on tutkinut suomalaisen kasvatuserinteen radikaaleja muutoksia. Halava toteaa, että suomalainen asenne ja elämäntyyli ovat pirstaloituneita ja yksilöllisyys lisääntyy. Kasvatuksen keskiössä on selviytyminen, reaktiivisuus ja yksilöllisyys, niin että yhdistävää kokemuksellisuutta on todella vähän. Halava kannustaakin varhaiskasvatuksessa eri toimintojen yhdistelytaitojen ja yhdessä tekemisen tukemiseen, jotta lapset oppivat tekemään asioita yhdessä yksilökeskeisyyden sijaan. (Komi, 2013:21-13.) Leikkipedagoginen työskentelytapa onkin mielestäni loistava tapa edistää yhteisöllisyyttä, sillä siinä yhdistyvät eri toiminnot ja taidelajit yhdessä tekemiseen. Yhteisöllisyyden edistämistä ei voi erottaa vuorovaikutuksen tukemisesta, sillä vuorovaikutus ja läheisyys ovat yhteisöllisyyden perusta. Teematyöskentely auttoi ryhmähengen muodostamisessa ja antoi kaikille kokemuksen yhteenkuuluvuuden tunteesta.

Koko Nuppula leikki yhteistä isoa, iloista ja jännittävää satua todeksi jokaisena teemapäivänä. Opinnäytetyön onnistuvimmaksi asiaksi nostaisin sen, että yhteinen toiminta oli ryhmäpäiväkodin lapsille ja aikuisille erittäin mieluista ja yhteishenki leikeissä oli erittäin iloinen ja hauska. Kokemuksena toiminta oli palautteiden ja havaintojen perusteella erittäin innostava ja positiivinen. Aikuisena leikkiminen teki ilmapiiristä lapsenmielisen ja mutkattoman. Oma kokemukseni toiminnan ohjauksesta ja havainnoivasta tutkijan roolista oli mielenkiintoinen ja innostava. Uskon, että työntekijät innostuivat tästä pedagogisesta kehittämistyöstä ja saivat

uusii ideoita yhteiseen tekemiseen ja toimintojen yhdistämiseen. Leikkipedagoginen työskentelytapa on mielestäni mainio tapa toimia etenkin pienryhmissä, sillä sitä voi soveltaa pienin askelin rohkeasti uutta kokeilemalla. Mikäli draamapedagoginen toiminta tuntuu liian vieraalta, menetelmää voi soveltaa pienellä vaivalla lukemalla lapsille mieleinen satu ja yhdessä lasten kanssa pohditaan miten sadun voisi herättää leikkien eloon. Tärkeää on se, että aikuiset eivät ole leikittäjinä, vaan osallistuvat itse leikkivinä ohjaajina. Vuorovaikutuksellisuus ja yhteinen suunnittelu on avain tässä lapsilähtöisessä toimintamenetelmässä. Yhteisleikkiä voidaan parhaimmillaan kehittää yhden teeman ympärille pitkäksi aikaa ja yhdessä rakennellen muodostaa jopa lavasteita ja käyttää musiikkia ja valaistusta tunnelman luojina.

8 Opinnäytetyöprosessin eettisyys

Lastentarhanopettajan työssä keskeisintä on suhde lapseen ja lasten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen varhaiskasvatuksen tavoitteen mukaisesti. Työ pitää sisällään aina kriittistä arviointia ja eettistä pohdintaa. Lastentarhanopettajalla on tärkeä rooli siinä, että lapsen itse tunto vahvistuu myönteisillä oppimiskokemuksilla. ”Eettisesti korkeatasoinen työ lapsen hyväksi on työtä koko yhteisön ja yhteiskunnan hyväksi.” (Lastentarhanopettajan ammattietikka.)

Opinnäytetyöprosessin aikana toiminnan perustana olivat lastentarhanopettajan eettisen periaatteiden arvot, joita ovat ihmisarvo, totuudellisuus, oikeudenmukaisuus ja vapaus. Ihmisarvon kunnioittaminen pitää sisällään lapsen elämän kunnioittamista iästä, sukupuolesta, kyvyistä ja mielipiteistä riippumatta. (Lastentarhanopettajan ammattietikka.) Yhteisiä leikkejä suunnitellessa pidin tärkeänä sitä, että leikit eivät erottele tyttöjä ja poikia niin, että tehtävät aliarvioisivat heidän kiinnostuksen kohteita. Siksi esimerkiksi prinsessa-ritarileikissä niin tytöt kuin pojatkin osallistuivat leikkein taisteluosuuteen ja toistensa auttamiseen. Sama koski myös lasten ikää. Suunnittelin leikit sellaisiksi, että ne olivat sopivan haastavia lasten ikätasojen mukaisesti niin, että kukaan ei tietyn taidon puutteen vuoksi jäänyt jotain kokemusta vaille. Valmistuvana lastentarhanopettajana pidän ihmisarvon kunnioittamisessa erittäin tärkeänä sitä, että lasten kykyjä ei aliarvioida tai määritellä iän ja sukupuolen kautta. Lapsilla tulee olla mahdollisuus yhtäläiseen toimintaan, esimerkiksi niin, että pojat saavat osallistua tyttöjen leikkeihin ja päinvastoin. Kasvattajat toimivat usein omien sukupuolittuneiden toimintojen mukaisesti suhtautumalla eri tavalla tyttöjen ja poikien leikkeihin, vaikka lapset leikeillä ja toiminnalla ei aina ole sukupuolta (Ylitapio-Mäntylä, 2012:71). Opinnäytetyön aikana pyrin kiinnittämään tähän huomiota sillä, että sukupuoliroolit eivät olleet korostuneesti esillä.

Totuudellisuus on arvo, joka edellyttää avointa vuorovaikutusta ja totuuden etsimistä (Lastentarhanopettajan ammattietikka). Opinnäytetyön painopiste olikin juuri vuorovaikutuksellisuudessa ja se korostui erityisesti lasten palautteiden kysymisen muodossa. Palautteen kysyminen mahdollisti lapsilta totuuden kuulemisen avoimen ja hyväksyvän vuorovaikutuksen muodossa. Tämän vuoksi pidin systemaattista ja henkilökohtaista palautteen kysymistä lapsilta kehittämistyön keskeisimpänä asiana.

Oikeudenmukaisuus pitää sisällään syrjinnän ja suosimisen estämisen sekä kuulluksi tulemisen (Lastentarhanopettajan ammattietikka). Leikkipedagoginen toiminta sinällään toimii mielestäni itsessään syrjäytymisen ehkäisijänä, sillä kaikki ovat mukana yhteisessä tekemisessä. Toiminnan aikana en havainnut lapsien keskuudessa leikistä vetäytymistä tai jonkun lapsen suosimista. Niin syrjäytymisessä kuin suosimisessakin, vastuu on aina aikuisella ohjata tilanteita tasapuolisesti. Opinnäytetyö perustui lasten kuulemiseen ja heidän mielipiteidensä huomioon ottamiseen ja toiveiden toteuttamiseen. Mielestäni lasten kuulemisessa voi aina kehittyä, mutta tärkeintä on se, että kuuleminen ei jää vain kuulemisen tasolle. Siksi tässä toimintatutkimuksessa keskityin lasten toiveiden toteuttamiseen.

Lastentarhanopettajalla on vapaus omaan arvomaailmaansa, jonka tulee kuitenkin noudattaa perustehtävän normistoa. Varhaiskasvatustehtävässä tulee myös asettaa rajoja. (Lastentarhanopettajan ammattietikka.) Leikkipedagogiikassa ohjauksen ja leikin yhdistäminen on haastavaa, mutta opettavaista. Pedagoginen toiminta edellyttää tiettyjä sääntöjä ja rajoja joiden puitteissa toimintaa järjestetään. Opettajan arvomaailman tulee tukea lasten itsetunnon kehitystä rajojen ja myönteisen palautteen avulla, niin että lapsella on mahdollisuus kokemukselliseen lapsuuteen.

Sosiaalialan ammattieettiset periaatteet puhuvat yksityisyyden ja osallistumisoikeuden puolesta. Osallistumisoikeuden mukaan sosiaalialan ammattilaisen on tuettava asiakkaan osallistumista niin, että hänellä on mahdollisuus vaikuttaa elämänsä päätöksiin. Ammattilaisen tulee myös varjella asiakkaan yksityisyyttä ja salassapidonsäädöksiä. (Talentia ry, 2012:9.) Tutkimusluvan olin hakenut ja saanut Janakkalan varhaiskasvatuksen johtajalta. Tutkimuslupa edellytti salassapitovelvollisuutta ja lasten yksityisyyden suojaamista. Toiminnallisessa opinnäytetyössä lasten ja heidän perheidensä toiveiden huomioiminen ja kunnioittaminen on keskeistä. Ryhmäpäiväkodin lasten vanhemmille tein lupakyselyn lapsen osallistumisesta opinnäytetyön toimintaan. Kaikki perheet vastasivat myöntävästi lapsiensa osallistumiseen sekä valokuvaukseen. Valokuvauksen suoritin niin, että niissä ei näy lasten kasvoja yksityisyyden suojaamiseksi. Muutamaa kuvaa muokkasin vielä jälkepäin tunnistamisen estämiseksi.

Koska ryhmäpäiväkoti on pieni, kiinteä yhteisö, oli erittäin tärkeää huolehtia siitä, että lasten toiminnan kuvailussa lasten anonymiteetti säilyy. Siksi raportoin ryhmästä yhteisöllisyyden

näkökulmasta keneenkään yksittäiseen lapseen tarkemmin puuttumatta. En käyttänyt keneenkään lasten nimiä eikä tekstistä voida tunnistaa keneenkään yksittäisen lapsen ilmaisuja tai toimintaa. Näin pyrin mahdollisimman hyvin suojaamaan lapsen yksityisyyden ja salassapidon piiriin kuuluvat asiat. Jälkeenpäin lapsien kuulemista pohtiessani tuli mieleen, että ennen toiminnan aloittamista lapsilta olisi vielä henkilökohtaisesti voinut kysyä osallistumishalukkuudesta ja tarkemmin selvittää mistä toiminnassa on kysymys. Kaikki lapset kuitenkin osoittivat suurta osallistumisinnostusta ja näyttivät ymmärtäneet toiminnan ytimen eli sen, että yhdessä leikkiminen ja toisten huomioiminen oli tärkeintä. Vaikka yksi opinnäytetyön tavoitteista on saada kaikki mukaan yhteiseen leikkiin, pidin tärkeänä lapsen omaa osallistumisen halua. Lapset osallistuivat omasta tahdostaan ja saivat leikeissään toteuttaa omia toiveitaan.

Työelämän kanssa tehty yhteistyö edellytti myös avointa ja tiivistä kommunikointia. Keskityin opinnäytetyöprosessin aikana huomioimaan ryhmäpäiväkodin henkilökunnan toiveita, ideoita ja ajatuksia. Henkilökunnan havainnot toimivat opinnäytetyössä kehittämisen tukena ja lasten toiveiden tukijana. Koen opinnäytetyön tukeneen Janakkalan varhaiskasvatuksen päämäärää iloisesta ja aktiivisesta lapsesta. Lasten ja aikuisten yhteinen ilo ja innokas toiminta oli tämän kehittämistyön onnistunut lopputulos.

Olen hyvin tyytyväinen opinnäytetyöprosessin onnistumiseen ja kiitollinen ryhmäpäiväkoti Nuppulan aikuisille, lapsille ja heidän vanhemmilleen innokkaasta ja aktiivisesta mukanaolosta ja yhteistyöstä. Olen kiitollinen myös Janakkalan kunnan varhaiskasvatuksen johtajan osoittamasta mielenkiinnosta lapsilähtöistä ja yhteisöllisyyttä edistävää varhaiskasvatuksen kehittämistyötä kohtaan. Toivon, että leikkipedagoginen menetelmä tulisi tutuksi yhä useammassa päiväkodissa, niin että lapset saisivat kokea yhteisen leikin riemun ja osallisuuden.

Lähteet

- Haapamäki, J., Kaipio, K., Keskinen, S., Uusitalo, I., Kuoksa, M. 2000. Yhteisö kasvattaa. Päivähoito oppimis- ja kasvuyhteisönä. Tampere: Tammer-paino Oy
- Hakkola, K., Virsu, M., 2000. Entäs jos...Laulava puu ja muita tarinoita teematyöskentelystä. Tampere: Tammi
- Heikkinen, H., 2004. Vakava leikillisuus. Draamakasvatusta opettajille. Vantaa: Dark Oy.
- Hirsijärvi, S., Hur, e, H., 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino
- Hännikäinen, M., 2006. Yhteenkuuluvuuden tunne ja oppijoiden yhteisöksi kehittyminen. Teoksessa: Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Nummenmaa, A.R., Rasku-Puttonen. Kasvatusvuorovaikutus, 126-127, 129, 131. Tampere: Vastapaino.
- Hännikäinen, M. & Rasku-Puttonen, H., 2006. Päiväkoti ja koulu vuorovaikutuksellisinä yhteisöinä. Teoksessa: Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Nummenmaa, A.R., Rasku-Puttonen. Kasvatusvuorovaikutus, 15. Tampere: Vastapaino
- Ikonen, M., 2006. Lasten vuorovaikutus ja leikki yhteisöllisyyden rakentajana. Teoksessa: Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Nummenmaa, A.R., Rasku-Puttonen. Kasvatusvuorovaikutus, 151,153. Tampere: Vastapaino
- Janakkalan varhaiskasvatussuunnitelma 9.10.2006. Viitattu 5.2.14.
http://www.janakkala.fi/filebank/319-06_Janakkalan_kunnan_Vasu.pdf
- Kaipio, K., 2000. Päivähoitoyhteisö kasvatusyhteisönä. Teoksessa: Haapamäki, J., Kaipio, K., Keskinen, S., Uusitalo, I., Kuoksa, M. 2000. Yhteisö kasvattaa. Päivähoito oppimis- ja kasvuyhteisönä, 95. Tampere: Tammer-paino Oy
- Kalliala, M. 1999. Enkeliprinsessa ja itsari liukumäessä. Leikkikulttuuri ja yhteiskunnan muutos. Helsinki: Gaudeamus
- Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Nummenmaa, A.R., Rasku-Puttonen, H. 2006. Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino
- Karlsson, L., 2000. Lapsille puheenvuoro. Ammattikäytännön perinteet murroksessa. STAKES. Helsinki: OY Edita ab.
- Karimäki, R., 2005. Kuvitellut ja todelliset leikkipaikat. Teoksessa: Saarikoski, H. Leikkikentiltä. Lapsiperinteen tutkimuksia 2000-luvulta, Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy.
- Komi, T., 2012. Osallisuus ehkäisee syrjäytymistä. Lastentarha 1/12, 18-19.
- Komi, T., 2013. Yksilökeskeisyydestä yhteisöllisyyteen. Lastentarha 1/13:21-23.
- Komi, T. 2014. Leikki kehittää aivoja. Lastentarha 1/14, 13-15.
- Koivula, M., 2010. Lasten yhteisöllisyys ja yhteisöllinen oppiminen päiväkodissa. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House
- Koivula, M, 2011. Näkökulmia lasten yhteisöllisyyteen ja yhteisölliseen oppimiseen päiväkodissa. Teoksessa: Alila, K. & Parrila, S. (toim.) Lapsen arki ja vuorovaikutus varhaiskasvatuksessa. Katsaus varhaiskasvatuksen väitöskirjoihin vuosilta 2006-2010. Oulu: Uniprint Oulu.

Koivula, K., 2002. Hetki leikille. Lasten ohjaajan virikekirja. Tampere: Tammer-paino Oy.

Kronqvist, E-L., 2006. Pienten lasten yhteistoiminta ja sen sosiaalinen dynamiikka. Teoksessa: Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Nummenmaa, A.R., Rasku-Puttonen, H., 180-181. Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino

Kuula, A., 2012. Toimintatutkimus. Sosiaaliportti. Viitattu 29.4.2014
http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L5_4.html

Laki lasten päivähoitosta. Finlex. Säädös 83/304. Viitattu 6.2.14.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>

Lapsen oikeuksien sopimus. Viitattu 3.2.14
<http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060>

Linqvist, G., 1988. Leikin mahdollisuudet. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino

Lapsen ja vanhemman varhainen vuorovaikutus. Mannerheimin Lastensuojeluliitto.. Viitattu 6.2.14.
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/vanhemmuus_ja_kasvatus/lapsen_ja_vanhemman_varhainen_vu/

Lastentarhanopettajan ammattietiikka, 2-3. Lastentarhanopettajaliitto. Viitattu 10.4.14
<http://www.lastentarha.fi/pls/portal/docs/PAGE/LTOL/01LTOL/00LTOL/06JULKAISUT/ESITT EET/AMMATTIETIIKKA.PDF>

Lehtonen, P., 2007. Tapaus- ja toimintatutkimuksen yhdistäminen. Teoksessa: Laine, M., Bamberg, J., Jokinen, P. Tapaustutkimuksen taito. Helsinki: Gaudeamus.

Lundan, A., 2011. Lapsen ja kasvattajan välinen vuorovaikutus päiväkodissa -mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja. Teoksessa: Alila, K.&Parrila, S. Lapsen arki ja vuorovaikutus varhaiskasvatuksessa. Katsaus varhaiskasvatuksen väitöskirjoihin vuosilta 2006-2010. Oulu:Uniprint

Mikkola, P.& Nivalainen, K. 2009. Lapselle hyvä päivä tänään. Näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. Saarijärven Offset Oy.

Nummenmaa, A.R, Karila, K., Joensuu, M., Rönholm, R., 2007. Yhteisöllinen suunnittelu päiväkodissa. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy

Raento, P., 2007, Kelpo raportoinnin strategia. Teoksessa: Laine, M., Bamberg, J., Jokinen, P. Tapaustutkimuksen taito. Helsinki: Yliopistopaino

Rinkinen-Holkeri, L., 2011. Rakennetaan vuorovaikutusta ja vuorovaikutuskumppanuutta. Teoksessa Alila,K.&Parrila, S. (toim.) Lapsen arki ja vuorovaikutus varhaiskasvatuksessa. Katsaus varhaiskasvatuksen väitöskirjoihin vuosilta 2006-2010. Oulu: Uniprint Oulu.

Rossi-Salow, M., 2012. Tasavertainen kasvatuskumppanuus ja vertaistuki. Teoksessa Ylitapio-Mäntylä, O. Villit ja kiltit. Tasa-arvoista kasvatusta tytöille ja pojille. Juva: Bookwell Oy.

Siljamäki, 2014. Leikkitaitoja voi harjoitella. Lastentarha 1/14: 19-21

Siljamäki, 2013. Leikkien syrjäytymistä vastaan. Lastentarha 1/13: 35-37

Taatila, V., Arnell, J., Kortesoalo, M., Laakso, P., Mikkonen, J., Ojala, J., Pohjola, K., Rajamäki, M., Uusitalo, H. 2009. Toimintatutkimuksia. D 6. Laurea-ammattikorkeakoulu julkaisuja. Vantaa
<http://markkinointi.laurea.fi/julkaisut/d/d06.pdf>

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. Sosiaalialan ammattieettiset ohjeet, 2012. Helsinki. Viitattu 10.4.14
http://www.talentia.fi/files/558/Etiikkaopas_2012.pdf

Toikka, K.&Toikka, P. 2006. Ratkaisuna ryhmätoiminta -välineenä vuorovaikutus. Löytöretki luoviin ryhmätoiminnan menetelmiin. Helsinki: Erikoispaino Oy

Turja, L., 2012. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa: Hujala, E.& Turja, L. Varhaiskasvatusken käsikirja, 43-45. Juva: Bookwell

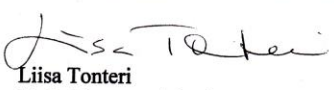
Yksityisen ryhmäpäiväkoti Nuppulan varhaiskasvatussuunnitelma, 2006.

Yksityisen ryhmäpäiväkoti Nuppulan toimintasuunnitelma 2013-2014.

Liitteet

Liite 1 Tutkimuslupa

JANAKKALAN KUNTA
VarhaiskasvatusjohtajaVIRANHALTIJAPÄÄTÖS
31.1.2014 No 2/2014

OTSIKKO	TUTKIMUSLUVAN MYÖNTÄMINEN
ASIA	Tutkimusluvan myöntäminen sosionomi AMK -opiskelijalle Maria Lehtiselle Laurea-ammattikorkeakoulussa opinnäytetyön aineiston keräämiseen yksityisessä päivähoitossa Ryhmäpäiväkoti Nuppulassa. Työ on toiminnallinen opinnäytetyö leikkipedagogiikkaa ja teematyöskentelyä soveltavan, ohjaus- ja leikkitoiminnan kehittäminen yksityisessä ryhmäpäiväkodissa.
PÄÄTÖS	Myönnetään tutkimuslupa Maria Lehtiselle opinnäytetyön toteuttamiseen yksityisessä ryhmäpäiväkoti Nuppulassa. Työn tekeminen edellyttää opiskelijalta vaitiolovelvollisuutta ja vanhemmilta tarvittavien lupien saamista.
PERUSTELUT	Yksityinen ryhmäpäiväkoti Nuppula toimii Janakkalan kunnan valvomana yksityisenä päivähoitona Tervakoskella. Opinnäytetyön aikataulu on kevät 2014, 31.5.2014 mennessä. Työn tavoitteena on tuoda uusia kasvatuksellisia työmenetelmiä ja ohjausideoita, jotka tukevat lasten osallisuutta, vuorovaikutustaitoja ja sosiaalisia taitoja sekä päiväkodin yhteisöllisyyttä. Opinnäytetyö sisältää lasten ryhmähavainnointia, henkilökunnan haastatteluja ja leikkitoiminnan ohjausta sekä toiminnasta tuotettavan raportin. Työtä hyödynnetään Janakkalan kunnan valvotun päivähoiton kehittämisessä.
	 Liisa Tonteri Varhaiskasvatusjohtaja
OIKAISUVAATIMUS-OSOITUS	Kasvatus- ja koulutuslautakunta
OIKAISUVAATIMUS-AIKA	14 vrk
TIEDOKSI	Kasvatus- ja koulutuslautakunta Maria Lehtinen

Liite 2: Lupakysely lasten vanhemmille

Hei Nuppulan vanhemmat!

7.2.2014

Olen kolmannen vuoden sosionomiopiskelija Laurea-ammattikorkeakoulusta, Vantaan Tikkurilasta. Teen tänä keväänä opinnäytetyötä aiheena ryhmäpäiväkodin yhteisöllisyyden ja vuorovaikutustaitojen edistäminen teematyöskentelyä ja leikkipedagogiikkaa soveltamalla. Tarkoituksena on järjestää maaliskuun aikana Nuppulan lapsille kolme toiminnallista teemaleikkipäivää lasten mielenkiinnon kohteiden mukaan. Teematyöskentelyssä lapset pääsevät leikkimään satujen ja tarinoiden maailmaa todeksi yhdessä Nuppulan aikuisten ja minun kanssani. Toiminnan tarkoituksena on antaa lapsille ja aikuisille uudenlaisia leikkikokemuksia roolileikkien parissa vuorovaikutustaitoja tukemalla ja yhteisöllisyyttä edistämällä. Olen saanut opinnäytetyölleni virallisen tutkimusluvan Janakkalan kunnan varhaiskasvatusjohtajalta. Opinnäytetyötä hyödynnetään Janakkalan kunnan valvotun päivähoiton kehittämisessä.

Toiminnan onnistumisen arviointia varten ajatuksena olisi valokuvata lasten leikkejä niin, että lapsi ei ole kuvasta selkeästi tunnistettavissa (esim. valokuva lapsesta takaapäin rooliasuunsa, ei kasvokuvia). Valokuvia tullaan käyttämään ainoastaan opinnäytetyön raportissa. Yhteistä toimintaa kuvataan raportissa anonyymisti. Valmis opinnäytetyöraportti julkaistaan ammattikorkeakoulujen julkaisuarkistossa Theseuksessa (theseus.fi).

Pyydän teiltä vanhemmilta lupaa, että lapsi voi osallistua tähän toimintaan. Jos teillä on kysyttävää opinnäytetyöstä, vastaan mielelläni kysymyksiin sähköpostitse!

Toivon, että palautat alla olevan luvan Nuppulan aikuisille 26.2.14 mennessä!

Yhteistyöterveisin,

Maria Lehtinen, Laurea Tikkurila

maria.lehtinen@laurea.fi

Lapseni _____

 SAA OSALLISTUA Maria Lehtisen opinnäytetyön leikkitoimintaan. EI SAA OSALLISTUA. Lastani SAA valokuvata opinnäytetyötä varten. Lastani EI SAA valokuvata opinnäytetyötä varten.

Vanhemman allekirjoitus:

Liite 3. Lasten ja aikuisten palautehaastattelun runko

Kysymykset lapsille:

1. Miltä yhdessä leikkiminen aikuisten kanssa tuntui?
2. Mikä oli kivaa?
3. Oliko jotain, mistä et pitänyt?
4. Mitä haluaisit tehdä uudestaan?
5. Mitä haluaisit leikkiä ensi kerralla?

Kysymykset aikuisille Prinsessa-Ritaripäivästä:

1. Miten lapset suhtautuivat leikkiteemaan ja seikkailuun?
2. Miten lapset olivat mukana leikissä?
3. Miten lapset suhtautuivat toisiinsa yhteisissä leikeissä?
4. Miltä yhteinen leikki lasten kanssa sinusta tuntui?
5. Mikä oli mukavaa tai epämukavaa? Minkä olisi voinut tehdä toisin?
6. Millaisena koit aikuisen roolin olleen leikissä?
7. Miten minun roolini ohjaajana onnistui?

Lisäkysymykset eläinleikkipäivälle ja kesäpäivälle:

1. Millaista oli lasten välinen vuorovaikutus, entä aikuisten ja lasten?
2. Miten yhteinen tekeminen ja yhteenkuuluvuuden tunne näkyi leikissä?
3. Millaiselta leikin, satujen, liikkeen, teeman ja musiikin yhdistäminen tuntui?
4. Mitä muuta olisit yhteisleikiltä toivonut?